

مرکز تحقیقات اسلامی

اصفهان

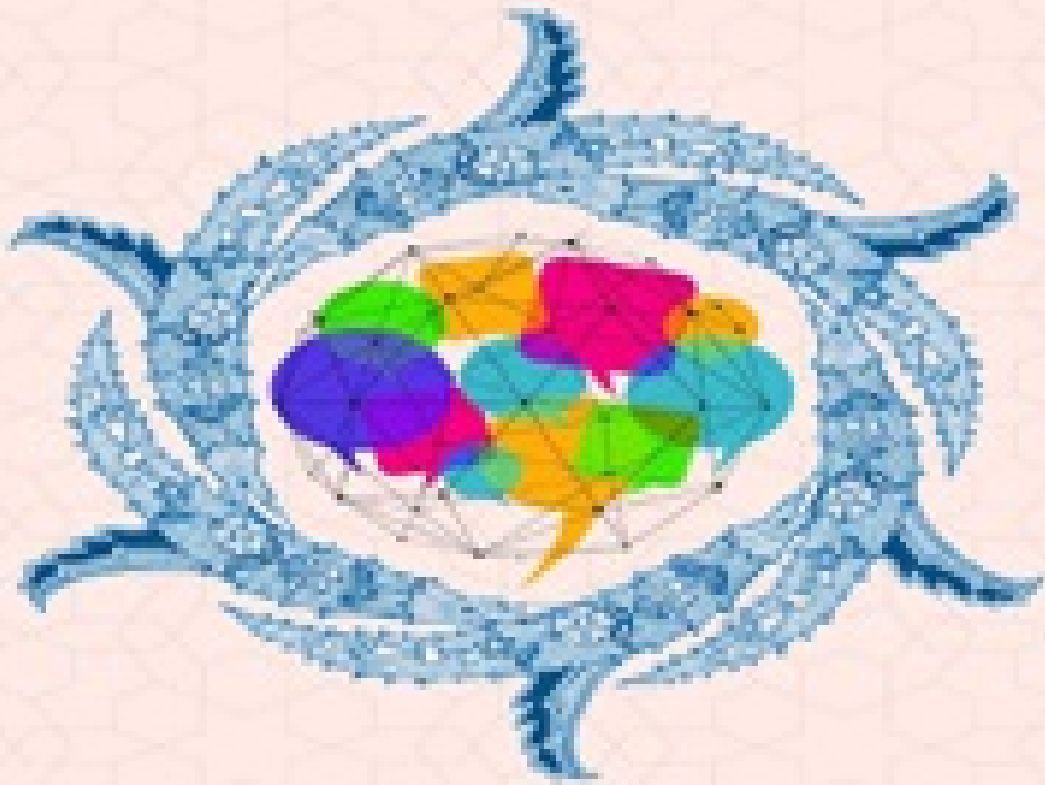
گامی

عمران
علیه السلام

www.ghaemiyeh.com
www.ghaemiyeh.org
www.ghaemiyeh.net
www.ghaemiyeh.ir

سير مطالعاتی عقاید و کلام اسلامی

تهیه و تنظیم:

جمعی از اساتید دانش کلام

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

سیر مطالعاتی عقاید و کلام اسلامی

نویسنده:

معاونت تهذیب و تربیت حوزه های علمیه

ناشر چاپی:

حوزه علمیه قم - مرکز مدیریت

ناشر دیجیتالی:

مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

فهرست

۵	فهرست
۱۱	سیر مطالعاتی عقاید و کلام اسلامی
۱۱	مشخصات کتاب
۱۱	اشاره
۱۷	فهرست مطالب
۱۸	مقدمه
۲۳	ملاحظات برای دانش پژوهان:
۲۶	معرفی کلی مراحل سیر مطالعاتی عقاید و کلام اسلامی
۲۸	مرحله اول: دوره عمومی
۲۸	تعریف:
۲۸	اهداف تفصیلی:
۲۸	عناوین مباحث:
۳۰	جدول تقسیم بندی عناوین
۳۱	معرفی کتاب ها:
۳۱	سال اول:
۳۱	کلیات علم کلام
۳۱	تاریخ تشیع
۳۱	کلیات اعتقادات با رویکرد قرآنی - حدیثی
۳۱	سال دوم:
۳۱	خداشناسی
۳۱	پیامبرشناسی
۳۳	امام شناسی
۳۳	سال سوم:
۳۳	مهدویت

۳۳	معاد شناسی
۳۳	عقائد استدلالی
۳۴	مرحله دوم: دوره پیشرفته
۳۴	تعریف:
۳۴	اهداف تفصیلی:
۳۴	عناوین مباحث:
۳۶	جدول تقسیم بندی عناوین:
۳۷	معرفی کتاب ها:
۳۷	سال اول:
۳۷	خداشناسی
۳۷	جهان شناسی
۳۷	انسان شناسی
۳۸	سال دوم:
۳۸	وحی، عصمت، معجزه و خاتمیت
۳۸	اعجاز قرآن ونفی تحریف آن
۳۸	امام شناسی
۳۹	سال سوم:
۳۹	مهدویت، رجعت و ولایت فقیه
۳۹	معاد شناسی
۳۹	مسائل جدید کلامی
۴۰	مرحله سوم: دوره پاسخ به شبهات عقیدتی
۴۰	تعریف:
۴۰	اهداف تفصیلی:
۴۰	عناوین مباحث:
۴۲	جدول تقسیم بندی عناوین:
۴۳	معرفی کتاب ها:

- ۴۳ سال اول:
- ۴۳ شبهات خداشناسی
- ۴۳ شبهات نبوت
- ۴۳ شبهات امامت؛ پاسخ به شبهات و نقد مبانی فکری اهل سنت
- ۴۴ سال دوم:
- ۴۴ شبهات مهدویت و ولایت فقیه
- ۴۴ شبهات شیعه شناسی
- ۴۴ آشنایی و نقد ادیان و مذاهب
- ۴۵ سال سوم:
- ۴۵ نقد وهابیت
- ۴۵ نقد مدعیان دروغین
- ۴۵ نقد صوفیه و عرفان های نوظهور
- ۴۷ کتابشناسی سیر مطالعاتی عقاید و کلام اسلامی دوره عمومی
- ۴۷ اشاره
- ۴۹ عنوان کتاب: آشنایی با علوم اسلامی (بخش کلام)
- ۵۰ عنوان کتاب: درآمدی بر علم کلام *
- ۵۱ عنوان کتاب: درسنامه تاریخ تشیع
- ۵۳ عنوان کتاب: تاریخ امامت
- ۵۴ عنوان کتاب: شرح حدیث عرض دین
- ۵۶ عنوان کتاب: دروس اعتقادی
- ۵۷ عنوان کتاب: مبانی خداشناسی
- ۵۸ عنوان کتاب: منشور جاوید (جلد ۲)
- ۵۹ عنوان کتاب: کلام و عقاید (توحید و عدل)
- ۶۱ عنوان کتاب: خداشناسی (مجموعه کتب آموزشی معارف قرآن جلد ۱) *
- ۶۳ عنوان کتاب: فلسفه وحی و نبوت
- ۶۴ عنوان کتاب: منشور جاوید (جلد ۱۰)

- عنوان کتاب: راه و راهنما شناسی (مجموعه کتب آموزشی معارف قرآن جلد ۴ و ۵) ----- ۶۵
- عنوان کتاب : بررسی مسائل کلی امامت ----- ۶۷
- عنوان کتاب: حق جو و حق شناس (بازگردان و تلخیص المراجعات) ----- ۶۸
- عنوان کتاب : امامت تطبیقی ----- ۷۰
- عنوان کتاب : آیات ولایت در قرآن * ----- ۷۱
- عنوان کتاب : نگین آفرینش (جلد ۱) ----- ۷۲
- عنوان کتاب : سلسله مباحث امامت و مهدویت (جلد ۳) ----- ۷۳
- عنوان کتاب : زندگانی امام مهدی از ولادت تا ظهور* ----- ۷۴
- عنوان کتاب : معرفت معاد ----- ۷۵
- عنوان کتاب : منشور جاوید (جلد ۱) ----- ۷۶
- عنوان کتاب : عقائد استدلالی ----- ۷۷
- عنوان کتاب : آموزش کلام اسلامی* ----- ۷۹
- کتابشناسی سیر مطالعاتی عقاید و کلام اسلامی دوره پیشرفته ----- ۸۳
- اشاره ----- ۸۳
- عنوان کتاب : الهیات در نهج البلاغه ----- ۸۵
- عنوان کتاب : توحید در نگاه عقل و دین ----- ۸۶
- عنوان کتاب : خدا در حکمت و شریعت * ----- ۸۷
- عنوان کتاب : جهان شناسی (مجموعه کتب آموزشی معارف قرآن جلد ۲) ----- ۸۸
- عنوان کتاب : جهان شناسی در قرآن * ----- ۹۰
- عنوان کتاب : انسان شناسی اسلامی ----- ۹۱
- عنوان کتاب : انسان شناسی ----- ۹۳
- عنوان کتاب : مبانی انسان شناسی در قرآن * ----- ۹۴
- عنوان کتاب : انسان شناسی اسلامی* ----- ۹۶
- عنوان کتاب: وحی و نبوت در قرآن (تفسیر موضوعی قرآن کریم جلد ۳) ----- ۹۷
- عنوان کتاب : وحی شناسی ----- ۹۸
- عنوان کتاب : پژوهشی در عصمت معصومان علیهم السلام ----- ۹۹

- عنوان کتاب : معجزه در قلمرو عقل و دین ----- ۱۰۰
- عنوان کتاب : خاتمیت از نظر قرآن و حدیث و عقل ----- ۱۰۱
- عنوان کتاب : آئین خاتم ----- ۱۰۲
- عنوان کتاب : اعجاز قرآن در نظر اهل بیت عصمت علیهم السلام و بیست نفر از علمای بزرگ اسلام ----- ۱۰۴
- عنوان کتاب : تحریف ناپذیری قرآن ----- ۱۰۵
- عنوان کتاب : پژوهشی در اعجاز علمی قرآن * ----- ۱۰۶
- عنوان کتاب : تحریف قرآن؛ بررسی و نقد * ----- ۱۰۸
- عنوان کتاب : امامت در بینش اسلامی ----- ۱۱۰
- عنوان کتاب : امامت در عقاید شیعه ----- ۱۱۱
- عنوان کتاب : در مسیر رستگاری (ترجمه منهاج الکرامه) * ----- ۱۱۶
- عنوان کتاب : در انتظار ققنوس ----- ۱۱۸
- عنوان کتاب : بررسی تطبیقی مهدویت در روایات شیعه و اهل سنت ----- ۱۲۰
- عنوان کتاب : بازگشت به دنیا در پایان تاریخ (تحلیل و بررسی مسئله رجعت) ----- ۱۲۱
- عنوان کتاب : نگاهی گذرا به ولایت فقیه ----- ۱۲۲
- عنوان کتاب : ولایت و رهبری در اسلام ----- ۱۲۳
- عنوان کتاب : ولایت فقیه ----- ۱۲۴
- عنوان کتاب : به سوی جهان ابدی ----- ۱۲۶
- عنوان کتاب : معاد ----- ۱۲۷
- عنوان کتاب : درآمدی بر کلام جدید ----- ۱۲۸
- عنوان کتاب : کلام جدید ----- ۱۳۰
- عنوان کتاب : کلام نوین اسلامی ----- ۱۳۱
- کتابشناسی سیر مطالعاتی عقاید و کلام اسلامی دوره پاسخ به شبهات عقیدتی ----- ۱۳۶
- اشاره ----- ۱۳۶
- عنوان کتاب : خدانشناسی (پرسش ها و پاسخ های دانشجویی جلد ۱) ----- ۱۳۸
- عنوان کتاب : خدانشناسی (پاسخ به شبهات کلامی، دفتر اول) ----- ۱۳۹
- عنوان کتاب : براهین اثبات وجود خدا در نقدی بر شبهات جان هاسپرز* ----- ۱۴۰

- عنوان کتاب : اسلام شناسی و پاسخ به شبهات ۱۴۱
- عنوان کتاب: درباره پیامبراعظم (پاسخ به شبهات کلامی، دفتر سوم) ۱۴۲
- عنوان کتاب : مسأله وحی ۱۴۳
- عنوان کتاب : امامت (پاسخ به شبهات کلامی، دفتر چهارم) ۱۴۴
- عنوان کتاب : پاسخ به شبهات امامت ۱۴۵
- عنوان کتاب : موعود شناسی و پاسخ به شبهات ۱۵۴
- عنوان کتاب : چالشهای فکری نظریه ولایت فقیه ۱۵۵
- عنوان کتاب : راهنمای حقیقت ۱۵۶
- عنوان کتاب : درآمدی بر تاریخ ادیان در قرآن ۱۵۷
- عنوان کتاب : آشنایی با ادیان بزرگ ۱۶۰
- عنوان کتاب : تاریخ و اندیشه های کلامی مذاهب اسلامی ۱۶۲
- عنوان کتاب: ناگفته های کلیساز به همراه بسته مستند ناگفته های کلیسا) ۱۶۴
- عنوان کتاب : خدمات متقابل اسلام و ایران (بخش دوم) ۱۶۵
- عنوان کتاب : درسنامه نقد وهابیت ۱۶۷
- عنوان کتاب : وهابیت، مبانی فکری و کارنامه عملی ۱۶۸
- عنوان کتاب : در جستجوی حقیقت ۱۷۰
- عنوان کتاب : پیچک انحراف ۱۷۲
- عنوان کتاب : محاکمه و بررسی در عقائد و احکام و آداب و تاریخ باب و بهاء ۱۷۴
- عنوان کتاب : در جستجوی عرفان اسلامی ۱۷۵
- عنوان کتاب : درآمدی بر عرفان حقیقی و عرفانهای کاذب ۱۷۷
- عنوان کتاب : در کوی صوفیان ۱۷۹
- درباره مرکز ۱۸۳

مشخصات کتاب

عنوان: سیر مطالعاتی عقاید و کلام اسلامی

نام پدیدآور: تهیه و تنظیم جمعی از اساتید دانش کلام؛ معاونت تهذیب و تربیت حوزه های علمیه

مشخصات نشر: قم، انتشارات مرکز مدیریت حوزه های علمیه، ۱۳۹۶

مشخصات ظاهری: ۱۶۸ ص، جدول

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۷۵۵۰-۷۶-۲

وضعیت فهرست نویسی: فیا

موضوع: کلام - تاریخ - کتابشناسی

موضوع: کلام - کتابشناسی

موضوع: عقاید - تاریخ - کتابشناسی

موضوع: اصول دین - تاریخ - کتابشناسی

شناسه افزوده: حوزه علمیه قم، معاونت تهذیب و تربیت حوزه های علمیه

شناسه افزوده: حوزه علمیه قم، مرکز مدیریت حوزه های علمیه

رده بندی کنگره: ۱۳۹۶، ۸۴ س ۸ ک / Z۷۸۳۵

رده بندی دیویی: ۰۱۶/۲۹۷۴۹

شماره کتابشناسی: ۴۳۷۶۲۳۳

ص: ۱

اشاره

سیر مطالعاتی عقاید و کلام اسلامی

تهیه و تنظیم: جمعی از اساتید دانش کلام

ص: ۲

بسم الله الرحمن الرحيم

ص: ٣

سیر مطالعاتی عقاید و کلام اسلامی

تهیه و تنظیم: جمعی از اساتید دانش کلام

ص: ۴

عنوان: سیر مطالعاتی عقاید و کلام اسلامی

نام پدیدآور: تهیه و تنظیم جمعی از اساتید دانش کلام؛ معاونت تهذیب و تربیت حوزه های علمیه

مشخصات نشر: قم، انتشارات مرکز مدیریت حوزه های علمیه، ۱۳۹۶

مشخصات ظاهری: ۱۶۸ ص، جدول

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۷۵۵۰-۷۶-۲

وضعیت فهرست نویسی: فیا

موضوع: کلام - تاریخ - کتابشناسی

موضوع: کلام - کتابشناسی

موضوع: عقاید - تاریخ - کتابشناسی

موضوع: اصول دین - تاریخ - کتابشناسی

شناسه افزوده: حوزه علمیه قم، معاونت تهذیب و تربیت حوزه های علمیه

شناسه افزوده: حوزه علمیه قم، مرکز مدیریت حوزه های علمیه

رده بندی کنگره: ۱۳۹۶، ۸۴ س ۸ ک / Z۷۸۳۵

رده بندی دیویی: ۰۱۶/۲۹۷۴۹

شماره کتابشناسی: ۴۳۷۶۲۳۳

سیر مطالعاتی عقاید و کلام اسلامی تهیه و تنظیم: جمعی از اساتید دانش کلام

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

نوبت چاپ: بهار ۱۳۹۶

ناشر: مرکز مدیریت حوزه های علمیه

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۷۵۵۰-۷۶-۲

لطفا نظریات ارزشمند خود را به آدرس:

قم، انتهای بلوار پیامبر اعظم (جمکران)، مجتمع دارالولایه، معاونت تهذیب و تربیت حوزه های علمیه

تلفن: ۰۲۵-۳۷۲۵۵۸۹۰

و یا به آدرس اینترنتی

dm.motahari@ismc.ir ارسال فرمائید.

www.tahzib-howzeh.ir

مراکز پخش:

معاونت تهذیب و تربیت حوزه های علمیه قم، مدرسه علمیه دارالشفاء، فروشگاه انتشارات مرکز مدیریت حوزه های علمیه:

۰۲۵-۳۷۷۴۸۳۸۳

ص: ۵

فهرست مطالب

مقدمه..... ۷

ملاحظات برای دانش پژوهان..... ۱۲

معرفی کلی مراحل سیر مطالعاتی عقاید و کلام اسلامی..... ۱۵

سیر مطالعاتی دوره ی عمومی..... ۱۷

سیر مطالعاتی دوره ی پیشرفته ... ۲۲

سیر مطالعاتی دوره ی پاسخ به شبهات عقیدتی..... ۲۸

کتابشناسی دوره ی عمومی..... ۳۷

کتابشناسی دوره ی پیشرفته ۷۱

کتابشناسی دوره ی پاسخ به شبهات عقیدتی ۱۲۳

ص: ۶

علم کلام» از کهن ترین علوم اسلامی و از مهم ترین دانش های بشری است. «علم کلام» دانشی است که به تبیین گزاره های بنیادین دینی پرداخته به و اساسی ترین شبهات و پرسش های بشر در طول تاریخ با دو ابزار عقل و وحی پاسخ می دهد.

از آنجا که موضوع و غایت علم کلام از والاترین رسالتها در حوزه دین است، از این رو آن دانش را اساس معارف دینی در هر عقیده و آیینی به شمار آورده اند و در تعریف آن گفته اند: «علم به قواعد اعتقادی دینی، برگرفته از ادله یقینی».

تردید نیست که دفاع از عقاید دینی و پاسداری از سنگرهای اعتقادی و ایدئولوژیکی یکی از اهداف مقدس و برنامه های خطیر پیامبران الهی بوده و از ارزش بسیار والایی برخوردار است؛ و بدین جهت می توان گفت: تاریخ علم کلام با تاریخ ادیان آسمانی گره خورده است.

در اهمیت این موضوع همین کافی است که امام صادق علیه السلام دانشمندان شیعه را مجاهدانی دانسته است که رویاروی شیطان و جنود او به مصاف ایستاده و از هجوم آنان بر عقاید شیعیانی که قدرت پاسخگویی به شبهات شیاطین را ندارند، جلوگیری می نمایند و حتی ارزش جهاد اعتقادی آنان را از جهاد با جسم و جان بالاتر توصیف نموده است.^(۱)

امین الاسلام طبرسی در ذیل آیه شریفه «فلاتطع الکافرین و جادهم به جهادا کبیرا»^(۲) گفته است: این آیه دلالت میکند بر این که برترین جهادها و ارزشمندترین آنها نزد خداوند سبحان، جهاد متکلمان در پاسخگویی به شبهات دشمنان دین و پیروان باطل است.^(۳)

با توجه به همین جایگاه رفیع علم کلام در تاریخ اسلام و در دفاع از حوزه معارف دین است که این علم در گذشته و حال، توجه شخصیت های علمی بسیاری را به خود جلب نموده و تصنیفات و آثار علمی گرانبهایی از آنان برجای مانده است که از ذخایر ارزشمند فرهنگی و دینی به شمار می رود. البته علم کلام در بستر تاریخی خود، سیر تکاملی و صعودی در جهت توسعه و تعمیق مسائل جدید داشته است.

ص: ۸

۱- الاحتجاج، جلد ۱، صفحه ۱۷

۲- فرقان ۵۲/

۳- مجمع البیان، جلد ۷، صفحه ۲۷۳

این علم در ابتدای تکوین، در چند مسأله مانند «ایمان و کفر» و «جبر و اختیار محدود بود اما با ظهور شاگردان بزرگ امام صادق علیه السلام همچون هشام بن حکم و مؤمن طاق، این دانش گسترش فزونی یافت.

در زمان شیخ مفید، ساختمان علم کلام معماری جدیدی یافته و مباحث توحید تا معاد، منظم، روشمند و در قالب های گوناگونی طراحی شده است. سپس در عصر خواجه نصیر طوسی، کتاب تجرید الاعتقاد دستمایه طرحی نوین در علم کلام گردید؛ به طوری که مباحث «الهیات عامه» که در کتب شیخ مفید و شاگردانش به صورت پراکنده بود، تدوین و نظم جدیدی یافت.

البته در دوره معاصر، گستره ی مسائل کلامی اسلامی، تطوری دیگر یافت و عرصه مسائل جدید کلامی یا کلام جدید در حوزه دین شناسی و مباحث مربوط به آن، بازگشایی گردید. از این رو امروزه گستره علم کلام از الهیات عامه و مباحث اصول دین تا حوزه مسائل دین شناسی، معرفت شناسی و مباحث میان رشته ای، همه را شامل می شود.

بایستگی تحقیق دقیق، جامع و منسجم پیرامون زیر ساخت های اندیشه دینی و ضرورت پرداخت علمی و روزآمد به حوادث واقعه فکری به فراخور شرایط کنونی و تربیت فرهیختگانی متخصص در حوزه کلام اسلامی جهت پاسخگویی دائمی به نیازهای پیشگفته، حوزه علمیه را به تأسیس مراکز تخصصی در علم کلام واداشت. اما از آنجا که ورود به این مراکز تخصصی به هر دلیل برای همگان امکانپذیر نیست، معاونت تهذیب و تربیت حوزه های علمیه بر آن شد تا با استفاده از نظر گروهی از

اساتید کلام، سیر مطالعاتی عقائد را برای کسانی که علاقمند مطالعه در زمینه مسائل کلامی هستند تنظیم نماید.

سیر مطالعاتی پیش رو، در سه مرحله از آسان به مشکل تنظیم شده است:

مرحله اول: دوره عمومی؛ با رویکرد تبیینی - توصیفی و با هدف باورسازی و تحکیم عقیدتی

مرحله دوم: دوره پیشرفته؛ با رویکرد تحلیلی - اثباتی و با هدف توسعه آگاهی عقیدتی و آشنایی با ادله اثباتی اصول دین .

مرحله سوم: دوره پاسخ به شبهات عقیدتی؛ با رویکرد انتقادی و با هدف آشنایی و نقد ادیان و مذاهب و تقویت توانمندی دانش پژوهان در پاسخ به شبهات اعتقادی.

در آغاز تلاش گردید که کلیه کتاب های موجود براساس عناوین مصوب گردآوری شود و در جلسات متعدد و با حضور اساتید محترم آثار مناسب تر برای مخاطب گزینش گردد. منابع معرفی شده در این سیر مطالعاتی، از میان آثار پربار موجود در این رشته است و عدم معرفی دیگر منابع، هرگز به معنای نفی اعتبار و ارزش آنها نیست؛ بلکه برای رعایت اختصار، جهت ارائه یک سیر مطالعاتی فشرده و محدود بوده است؛ با این امید که همین مقدار، نظر علاقه مندان را تأمین کند. البته ممکن است در آینده آثار بهتری نیز منتشر شود که در بازنگری های بعدی معرفی و یا جایگزین خواهند شد.

ص: ۱۰

از اساتید محترم حجج اسلام والمسلمین عبدالرحیم سلیمانی بهبهانی، محمد تقی سبحانی، رضا برنجکار، محمد جعفری، حسن رضائی مهر، سید علیرضا سبزواری و عبدالحسین خسروپناه که ما را در تهیه و تنظیم این مجموعه یاری نمودند و حجج اسلام والمسلمین شاکرین و جبرئیلی که بازبینی نهایی را انجام دادند کمال تشکر را داریم .

همچنین از همکاری حجج اسلام محمد قنبری، محمود مقدمی، عبدالعلی پناهی، حمیدرضا پور یحیی و علی نعمتی که در پیگیری و به نتیجه رساندن این کار سهم داشتند نیز تقدیر و تشکر می کنیم.

لازم است از جناب حجت الاسلام والمسلمین استاد هادی حسین خانی معاون تهذیب سابق که تنظیم سیرهای مطالعاتی با هدایت و حمایت ایشان آغاز و در موضوعات تاریخ اسلام " و "عقائد و کلام اسلامی" تهیه گردید و در موضوعات دیگر نیز ادامه خواهد داشت، تشکر و قدردانی نمائیم .

در پایان از تمامی اساتید و صاحب نظران تقاضا داریم پیشنهادها و نظرهای تکمیلی خود را ارائه نمایند تا فهرست موجود کامل تر شده و مورد استفاده علاقمندان قرار گیرد.

والحمد لله رب العالمین

حمید ملکی

معاون تهذیب و تربیت حوزه های علمیه

ص: ۱۱

ملاحظات برای دانش پژوهان:

۱) در این مجموعه، نخست مراحل سه گانه، رویکردها و اهداف را معرفی نموده و سپس در هر مرحله با تعریف و تبیین اهداف تفصیلی به معرفی عناوین موضوعات پرداخته ایم. بر این اساس، برای هر سال تحصیلی چند عنوان موضوعی در نظر گرفته شد و در ذیل هر عنوان یک یا چند کتاب پیشنهاد شده است. البته برخی از کتابها با علامت (*) مشخص شده است که این کتابها تنها برای کسانی که علاقمند به مطالعه بیشتر در آن موضوع هستند، پیش بینی شده است.

۲) دانش پژوهان ارجمند باید در این سیر مطالعاتی، دقیقا همان ترتیب یاد شده در متن را رعایت کنند و از مطالعه آثار قبل از زمان مقرر خودداری کنند.

۳) بی گمان در پاره ای از موارد، با ابهام هایی در متن مواجه خواهید شد که لازم است با مراجعه به اساتیدی که در دسترس هستند، این ابهام ها برطرف گردد.

ص: ۱۲

۴) هر کتاب را قبل از مطالعه تفصیلی، به صورت سریع و گذرا مرور کنید و فهرست عناوین آن را با دقت از نظر بگذرانید. این کار ذهن شما را برای دریافت جزئیات مطالب آماده می کند.

۵) خلاصه نویسی از هر بخش، نگاشتن عناوین جزئی در حاشیه کتاب و یادداشت سؤالات یا ملاحظات شخصی در مورد کتاب، از شیوه های مطالعه فعال است. پیشنهاد می کنیم که مجموعه مطالب یاد شده به گونه ای تنظیم و نگاه داری شود که برای مراجعه در سال های بعد قابل استفاده باشد.

۶) پیشنهاد می شود که برای درک بهتر و پایداری بیشتر مطالب در ذهن، همزمان با مطالعه آثار، جلسات مباحثه یا گفت و گوی گروهی با دیگر دانش پژوهان برگزار گردد.

۷) برای تهیه کتب موجود در سیر مطالعاتی، فروشگاه کتاب ما» دسترسی سریع و آسان شما را به آنها فراهم خواهد کرد. جهت اطلاع از روش های مختلف خرید، به کانال تلگرامی ma_book@ مراجعه و یا با شماره تلفن ۰۲۵-۳۷۸۴۲۴۴۳ تماس حاصل فرمایید. در صورت تمایل نیز می توانید با مراجعه به این فروشگاه (قم، بلوار معلم، مجتمع ناشران، طبقه همکف، پلاک ۱۱) علاوه بر این کتب، دیگر کتب اعتقادی را توریق و تهیه فرمایید.

شورای تنظیم سیر

ص: ۱۳

معرفی کلی مراحل سیر مطالعاتی عقاید و کلام اسلامی

۱- مرحله اول: دوره عمومی

رویکرد کلی: تبیینی - توصیفی

هدف کلی: باورسازی و تحکیم عقیدتی

۲- مرحله دوم: دوره پیشرفته

رویکرد کلی: تحلیلی - اثباتی

هدف کلی: توسعه آگاهی عقیدتی و آشنایی با ادله اثباتی اصول دین

۳- مرحله سوم: دوره پاسخ به شبهات عقیدتی

رویکرد کلی: انتقادی - پاسخ گویی

هدف کلی: آشنایی و نقد ادیان و مذاهب و تقویت توانمندی در پاسخ گویی به شبهات عقیدتی

ص: ۱۵

تعریف:

دوره عمومی، سیر مطالعات هدفمند اعتقادات با رویکرد تبیینی - توصیفی است. در این مرحله با بیان اجمالی عقاید اسلامی از منظر منابع وحیانی و ارائه شواهد و دلایل عقلی به صورت مختصر؛ چارچوب باورهای عقیدتی پایه گذاری و تحکیم می گردد.

اهداف تفصیلی:

۱- بازسازی آگاهی های طلاب در خصوص پیشینه مذهب شیعه.

۲- رشد آگاهی های عقیدتی طلاب با رویکرد تبیینی - توصیفی

۳- تحکیم باورهای عقیدتی با تبیین امتیازات عقیدتی شیعه بر

سایر مذاهب.

عناوین مباحث:

۱- کلیات علم کلام (با هدف آشنایی کلی با تاریخ و ویژگی های دانش کلام، مذاهب اسلامی و هندسه موضوعات اعتقادی)

۲- تاریخ تشیع (با هدف آشنایی با تاریخچه و ویژگی های تشیع)

۳- کلیات اعتقادات، با رویکرد قرآنی حدیثی (با هدف آشنایی اجمالی با اصول اعتقادات اسلامی با رویکرد قرآنی - حدیثی)

ص: ۱۷

- ۴- خداشناسی (با هدف آشنایی با خداشناسی در مکتب اهل بیت علیهم السلام با رویکرد تبیینی-توصیفی)
- ۵- پیامبر شناسی با هدف آشنایی با مبانی وحی و نبوت در مکتب اهل بیت علیهم السلام با رویکرد تبیینی-توصیفی)
- ۶- امام شناسی (با هدف آشنایی با اندیشه امامت در مکتب اهل بیت علیهم السلام با رویکرد تبیینی- توصیفی)
- ۷- مهدویت (با هدف آشنایی با موعود آخرالزمان در مکتب اهل بیت علیهم السلام با رویکرد تبیینی- توصیفی)
- ۸- معاد شناسی با هدف آشنایی با معاد و حوادث جهان آخرت در مکتب اهل بیت علیهم السلام با رویکرد تبیینی- توصیفی)
- ۹- عقائد استدلالی (با هدف بیان اجمالی عقاید اسلامی به صورت استدلالی)

جدول تقسیم بندی عناوین

تصویر

□

ص: ۱۹

معرفی کتاب‌ها:

سال اول:

کلیات علم کلام

- (۱) آشنایی با علوم اسلامی (بخش کلام)، رضا برنجکار
- (۲) درآمدی بر علم کلام، علی ربانی گلپایگانی *

تاریخ تشیع

- (۱) درسنامه تاریخ تشیع، غلامحسین محرمی
- (۲) تاریخ امامت، اصغر منتظر القائم

کلیات اعتقادات با رویکرد قرآنی - حدیثی

- (۱) شرح حدیث عرض دین، لطف الله صافی گلپایگانی
- (۲) دروس اعتقادی، سید جعفر سیدان

سال دوم:

خداشناسی

- (۱) مبانی خداشناسی، محمد محمدی ری شهری
- (۲) منشور جاوید جلد ۲، جعفر سبحانی
- (۳) کلام و عقائد (توحید و عدل)، رضا برنجکار
- (۴) خداشناسی (مجموعه کتب آموزشی معارف قرآن جلد ۱)، محمد تقی مصباح یزدی *

پیامبر شناسی

- (۱) فلسفه وحی و نبوت، محمد محمدی ری شهری
- (۲) منشور جاوید جلد ۱۰، جعفر سبحانی

۳) راه و راهنما شناسی (مجموعه کتب آموزشی معارف قرآن جلد ۴ و ۵)، محمد تقی مصباح یزدی *

امام شناسی

۱) بررسی مسائل کلی امامت، ابراهیم امینی

۲) حق جو و حق شناس (بازگردان و تلخیص المراجعات)، علی اصغر مروج خراسانی

۳) امامت تطبیقی، عبدالعلی موحدی

۴) آیات ولایت در قرآن، ناصر مکارم شیرازی *

سال سوم:

مهدویت

۱) نگین آفرینش (جلد ۱)، محمد امین بالادستیان، محمد مهدی حائری پور، مهدی یوسفیان

۲) سلسله مباحث امامت و مهدویت (جلد ۳)، لطف الله صافی گلپایگانی

۳) زندگانی امام مهدی از ولادت تا ظهور، سید محمد کاظم قزوینی *

معاد شناسی

۱) معرفت معاد، علی ملکی میانجی

۲) منشور جاوید (جلد ۹)، جعفر سبحانی

عقائد استدلالی

۱) عقائد استدلالی، علی ربانی گلپایگانی

۲) آموزش کلام اسلامی، محمد سعیدی مهر *

تعریف:

دوره پیشرفته، سیر مطالعات هدفمند اعتقادات با رویکرد تحلیلی اثباتی در موضوعات تفصیلی عقائد، که در جهت توسعه و تعمیق آگاهی های عقیدتی می باشد.

اهداف تفصیلی:

۱- توسعه و گسترش آگاهی های تخصصی عقائد دانش پژوهان

۲- آشنایی با ادله عقلانی و وحیانی در زمینه مباحث تفصیلی اصول دین

۳- آشنایی با عرصه های جدید در حوزه دین شناسی

عناوین مباحث:

۱- خداشناسی (با هدف شناخت خداوند در اندیشه اسلامی با رویکرد عقلی استدلالی)

۲- جهان شناسی با هدف شناخت جهان در اندیشه اسلامی با رویکرد عقلی استدلالی)

۳- انسان شناسی (با هدف شناخت انسان در اندیشه اسلامی با رویکرد عقلی استدلالی)

۴- وحی، عصمت، معجزه و خاتمیت (با هدف شناخت مهم ترین

مباحث نبوت با رویکرد عقلی استدلالی)

۵- اعجاز قرآن و نفی تحریف آن (با هدف شناخت مهم ترین مباحث کلامی مرتبط با قرآن با رویکرد عقلی استدلالی)

۶- امام شناسی (با هدف شناخت مباحث مربوط به امامت با رویکرد عقلی استدلالی)

۷- مهدویت، رجعت و ولایت فقیه (با هدف شناخت مباحث مهدویت، رجعت و ولایت فقیه با رویکرد عقلی استدلالی)

۸- معاد شناسی (با هدف شناخت مباحث مربوط به معاد با رویکرد عقلی استدلالی)

۹- مسائل جدید کلامی (با هدف آشنایی با مهمترین مباحث جدید کلامی از منظر اسلامی)

ص: ۲۳

جدول تقسیم بندی عناوین:

تصویر

□

ص: ۲۴

معرفی کتاب‌ها:

سال اول:

خداشناسی

- ۱) الهیات در نهج البلاغه، لطف الله صافی گلپایگانی
- ۲) توحید در نگاه عقل و دین، محمد باقر شریعتی سبزواری
- ۳) خدا در حکمت و شریعت، محمدحسن قدردان قراملکی *

جهان‌شناسی

- ۱) جهان‌شناسی (مجموعه کتب آموزشی معارف قرآن جلد ۲)، محمد تقی مصباح یزدی
- ۲) جهان‌شناسی در قرآن، حسن رضا رضایی *

انسان‌شناسی

- ۱) انسان‌شناسی اسلامی، رضا برنجکار و علی نقی خدایاری
- ۲) انسان‌شناسی، محمود رجبی
- ۳) مبانی انسان‌شناسی در قرآن، عبدالله نصری *
- ۴) انسان‌شناسی اسلامی، عبدالحسین خسروپناه با همکاری جمعی از پژوهشگران *

وحی، عصمت، معجزه و خاتمیت

- (۱) وحی و نبوت در قرآن (تفسیر موضوعی قرآن کریم جلد ۳)، عبدالله جوادی آملی
- (۲) وحی شناسی، مصطفی کریمی
- (۳) پژوهشی در عصمت معصومان علیهم السلام، حسن یوسفیان، احمد حسین شریفی
- (۴) معجزه در قلمرو عقل و دین، محمد حسن قدردان قراملکی
- (۵) خاتمیت از نظر قرآن و حدیث و عقل، جعفر سبحانی
- (۶) آئین خاتم، محمد حسن قدردان قراملکی *

اعجاز قرآن و نفی تحریف آن

- (۱) اعجاز قرآن در نظر اهل بیت عصمت بلی استان و بیست نفر از علمای بزرگ اسلام، سید رضا مؤدب
- (۲) تحریف ناپذیری قرآن، فتح الله نجارزادگان
- (۳) پژوهشی در اعجاز علمی قرآن، محمد علی رضایی اصفهانی *
- (۴) تحریف قرآن؛ بررسی و نقد، سید علی حسینی میلانی *

امام شناسی

- (۱) امامت در بینش اسلامی، علی ربانی گلپایگانی
- (۲) امامت در عقاید شیعه، سید علی حسینی میلانی
- (۳) در مسیر رستگاری، (ترجمه منهاج الکرامه)، جمال الدین حسن بن یوسف حلی (علامه حلی)، مترجم: محمد حسین رحیمیان *

مهدویت، رجعت و ولایت فقیه

- (۱) در انتظار ققنوس، سید هاشم ثامر العمیدی، ترجمه و تعلیق: مهدی علیزاده
- (۲) بررسی تطبیقی مهدویت در روایات شیعه و اهل سنت، مهدی اکبرنژاد
- (۳) بازگشت به دنیا در پایان تاریخ، خدامراد سلیمیان
- (۴) نگاهی گذرا به ولایت فقیه، محمد تقی مصباح یزدی
- (۵) ولایت و رهبری در اسلام، سید حسن طاهری خرم آبادی
- (۶) ولایت فقیه، عبدالله جوادی آملی *

معاد شناسی

- (۱) به سوی جهان ابدی، زین العابدین قربانی
- (۲) معاد، مرتضی مطهری

مسائل جدید کلامی

- (۱) درآمدی بر کلام جدید، علی ربانی گلپایگانی
- (۲) کلام جدید، حسن یوسفیان
- (۳) کلام نوین اسلامی، عبدالحسین خسروپناه

تعریف:

دوره نقد مذاهب و پاسخ به شبهات عقیدتی، سیر مطالعات تخصصی اعتقادات با رویکرد انتقادی و در راستای آشنایی با ادیان و مذاهب و نقد آن‌ها و بررسی شبهات در حوزه‌های دین‌شناسی و اصول دین می‌باشد.

اهداف تفصیلی:

- ۱- آشنایی با ادیان و مذاهب و نقد دیدگاه‌های آنها
- ۲- تقویت توانمندی دانش پژوهان در پاسخ به سؤالات و شبهات اعتقادی
- ۳- کاربردی سازی مباحث علمی عقیدتی در جهت بهره‌گیری در تبلیغات و تحقیقات و ...

عناوین مباحث:

- ۱- شبهات خداشناسی (با هدف بررسی و نقد شبهات قدیم و جدید خداشناسی)
- ۲- شبهات نبوت (با هدف پاسخ به مهم‌ترین شبهات در باب نبوت عامه و خاصه)
- ۳- شبهات امامت (با هدف بررسی و نقد مبانی فکری اهل تسنن و پاسخگویی به مهم‌ترین شبهات)
- ۴- شبهات مهدویت و ولایت فقیه با هدف بررسی و نقد شبهات

مهدویت و نظریه ولایت فقیه در عصر غیبت)

۵- شبّهات شیعه شناسی (با هدف پاسخ به شبّهات رایج در باب تاریخ و هویت شیعه)

۶- آشنایی و نقد ادیان و مذاهب (با هدف آشنایی با مهمترین ادیان زنده و مذاهب کلامی اسلامی و نقد مبانی آنان)

۷- نقد وهابیت (با هدف بررسی و نقد دیدگاه های وهابیت)

۸- نقد مدعیان دروغین (با هدف بررسی تاریخی و نقد گروه های انحرافی در خصوص مهدویت)

۹- نقد صوفیه و عرفان های نوظهور با هدف بررسی و نقد عرفان های باطل و معنویت های انحرافی نوظهور)

ص: ۲۹

جدول تقسیم بندی عناوین:

تصویر

□

ص: ۳۰

معرفی کتاب ها:

سال اول:

شبهات خداشناسی

- ۱) خداشناسی (پرسش ها و پاسخهای دانشجویی جلد)، محمدرضا کاشفی
- ۲) خداشناسی (پاسخ به شبهات کلامی، دفتر اول)، محمد حسن قدردان قراملکی
- ۳) براهین اثبات وجود خدا در نقدی بر شبهات جان هاسپرز، حمیدرضا شاکرین*

شبهات نبوت

- ۱) اسلام شناسی و پاسخ به شبهات ، علی اصغر رضوانی
- ۲) درباره پیامبر اعظم (پاسخ به شبهات کلامی، دفتر سوم)، محمد حسن قدردان قراملکی
- ۳) مسأله وحی، محمد عرب صالحی

شبهات امامت؛ پاسخ به شبهات و نقد مبانی فکری اهل سنت

- ۱) امامت (پاسخ به شبهات کلامی، دفتر چهارم)، محمد حسن قدردان ملکی
- ۲) پاسخ به شبهات امامت، سید علی حسینی میلانی

شبهات مهدویت و ولایت فقیه

- (۱) موعود شناسی و پاسخ به شبهات ، علی اصغر رضوانی
- (۲) چالش های فکری نظریه ولایت فقیه، مصطفی جعفرپیشه فرد

شبهات شیعه شناسی

- (۱) راهنمای حقیقت ، جعفر سبحانی تبریزی

آشنایی و نقد ادیان و مذاهب

- (۱) درآمدی بر تاریخ ادیان در قرآن، عبدالرحیم گواهی
- (۲) آشنایی با ادیان بزرگ، حسین توفیقی
- (۳) تاریخ و اندیشه های کلامی مذاهب اسلامی، محمد صفر جبرئیلی
- (۴) ناگفته های کلیسا (به همراه بسته مستند ناگفته های کلیسا)، جمعی از نویسندگان
- (۵) خدمات متقابل اسلام و ایران (بخش دوم)، مرتضی مطهری

نقد و هابیت

(۱) درسنامه نقد و هابیت ، نجم الدین طبسی

(۲) و هابیت؛ مبانی فکری و کارنامه عملی، جعفر سبحانی تبریزی

نقد مدعیان دروغین

(۱) در جستجوی حقیقت (کاوشی در فرقه ضاله بهائیت)، علیرضا روزبهانی بروجردی

(۲) پیچک انحراف (زمینه های سیاسی، اجتماعی و فرهنگی گرایش برخی از مردم به مدعیان مهدویت و نیابت در دو قرن اخیر)، جواد اسحاقیان

(۳) محاکمه و بررسی در عقائد واحکام و آداب و تاریخ باب و بهاء، سید حسن مصطفوی *

نقد صوفیه و عرفان های نوظهور

(۱) در جستجوی عرفان اسلامی، محمد تقی مصباح یزدی

(۲) در آمدی بر عرفان حقیقی و عرفانهای کاذب ، احمد حسین شریفی

(۳) در کوی صوفیان، سید تقی واحدی

(۴) جریان شناسی انتقادی عرفانهای نوظهور، حمیدرضا مظاهری سیف

و مشخصات نشر: سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاهها - مؤسسه فرهنگی طه، سال ۱۳۹۴، قم

این کتاب به منظور معرفی سه علم مهم از علوم اسلامی (کلام، فلسفه و عرفان) برای دانشجویان الهیات و طلاب علوم دینی، در قالب دو واحد درسی تدوین شده است. در بررسی هر علم، نخست کلیاتی همچون: تعریف، موضوع، فایده و روش علم مورد بحث قرار گرفته تا پیش از ورود به مسائل مهم آن، دورنمایی از علم ارائه شود و دانش پژوه با جغرافیای بحث آشنا گردد. یکی از ویژگی های این کتاب این است که تاریخچه مختصر پیدایش هر علم را در جهان اسلام و نیز تاریخ پیدایی مکتب های مختلف را مطرح کرده است.

نویسنده محترم تلاش کرده تا درباره هر مکتب، مبانی و آرای مهم آن را ذکر کند و مشخصه های اصلی آن مکتب را برشمارد. بیان روشن و به دور از پیچیدگی، استفاده نکردن از اصطلاحات فنی، تکیه بر آرای مشهور، ذکر منابع دست اول در قسمت یادداشت ها، انتقال مباحث پیچیده تریه قسمت یادداشت ها برای استادان و علاقه مندان از ویژگی های این اثر است.

عنوان های فصل های علم کلام این کتاب بدین قرارند: کلیات علم کلام، نخستین حوزه های کلامی، معتزله، اهل الحدیث، اشاعره، ماتریدیه و شیعه.

چاپ یازدهم این کتاب را سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه ها (سمت) با همکاری مؤسسه فرهنگی طه در ۱۸۴ صفحه بخش کلام، هفتاد صفحه) در سال ۱۳۹۴ روانه بازار نشر نموده است.

پدیدآورنده: علی ربانی گلپایگانی و مشخصات نشر: انتشارات دارالفکر، سال ۱۳۹۵، قم

نویسنده در کتاب «درآمدی بر علم کلام»، ضمن ارائه تعریفی از علم کلام و موضوع آن، اهداف علم کلام و منزلت این علم نزد متکلمان مسلمان را بیان کرده، و روش های بحث در علم کلام و رابطه این علم با علوم دیگر، مانند منطق، فقه، اصول فقه، تفسیر و اخلاق و فلسفه و تمایز این علوم را با علم کلام بررسی کرده است. در ادامه، نگارنده به تاریخ علم کلام و تحول و پویایی این علم و نقش ترجمه در گسترش و تطور این علم اشاره نموده، و نظریات مهم در علم کلام جدید را مطرح کرده است. در بخش دوم به معرفی مذاهب کلامی پرداخته، و مذهب کلامی شیعه اعم از شیعه امامیه، زیدیه و اسماعیلیه و عقاید کلامی آنها به ویژه در مبحث امامت را بررسی کرده است. آنگاه به معرفی مذاهب کلامی غیرشیعی مانند اهل حدیث و ظاهرگرایان، مذهب معتزله، مذهب اباضیه، مذهب اشعریه، مذهب ماتریدیه و مذهب وهابیت پرداخته، و مهم ترین عقاید کلامی آنها را بیان کرده است. وی تفکرات انحرافی وهابیت و نظریه پردازی ابن تیمیه در تبیین مصادیق شرک را مورد نقد و ارزیابی قرار می دهد.

انتشارات دارالفکر چاپ اول این کتاب را در سال ۱۳۹۰ در ۲۲۸ صفحه منتشر کرده است.

پدیدآورنده: غلامحسن محرمی و مشخصات نشر: مرکز نشرهاجر، سال ۱۳۹۵، قم

کتاب «درسنامه تاریخ تشیع» شامل بسیاری از حوادث شیعی است و نگاهی نسبتاً جامع به سیر تاریخی تشیع دارد که در بردارنده مراحل، عقبه ها و گذرگاهی است که شیعیان از آغاز تا دوره صفویه پشت سر گذاشته اند.

در این کتاب - که جنبه ای آموزشی داشته و در سی درس به صورت درسنامه تدوین شده و متن درسی دروس حوزه های علمیه خواهران در نظر گرفته شده به ابعاد مختلف تاریخ شیعه و فراز و نشیب های آن پرداخته شده است. در ابتدای کتاب به بررسی معنای لغوی و اصطلاحی شیعه و آغاز شکل گیری آن پرداخته شده و سپس دیدگاه های مختلف در مورد منشا پیدایش آن از زمان حیات رسول خدا صلی الله علیه و آله و گسترش آن در زمان حیات امام علی علیه السلام و عصر ائمه اطهار علیهم السلام مورد ارزیابی قرار گرفته است. در همین زمینه، نویسنده به ادوار مختلف تاریخ اسلام از زمان شکل گیری شورای سقیفه، به قدرت رسیدن خلفای سه گانه، ظهور امویان و عباسیان اشاره کرده و برخی از قیام های شیعی در این دوران به ویژه بعد از واقعه کربلا را مورد تجزیه و تحلیل قرار داده است. همچنین به گستره جغرافیایی تشیع، کانون های تجمع شیعه در طول تاریخ اسلام در نقاط مختلف

از سرزمین های اسلامی، سابقه شیعه در عزاداری برای امام حسین علیه السلام و شکل گیری حکومت های شیعی اشاره نموده و دیدگاه و فرهنگ تشیع در زمینه دعا و زیارت را تبیین نموده است.

گفتنی است که این کتاب در ۴۳۶ صفحه به نگارش درآمده و توسط مرکز نشرهاجر در سال ۱۳۹۵ منتشر شده است.

ص: ۴۰

پدیدآورنده: اصغر منتظر القائم

مشخصات نشر: دفتر نشر معارف، سال ۱۳۸۶، قم

از دیدگاه شیعیان، امامت، ریاست عامه الهی است که بر جانشینی پیامبر، حفظ شریعت و تداوم هدایت الهی استوار است. در رهیافت تاریخی، اندیشمندان فرهنگ و تمدن اسلامی، امامت را نخستین مسئله سرنوشت ساز در تاریخ اسلام دانسته و کوشیده اند با ابزارها و روش های رایج در دانش تاریخ، به تحلیل آن پردازند که آیا رسول خدا به شخص خاصی را پس از خود برای تصدی امر امامت معین و مشخص ساخته است یا خیر؟

براین اساس کتاب در یک مقدمه و هفت فصل به شرح زیر تنظیم شده است:

فصل یکم، امام علی علیه السلام از تولد تا خلافت،

فصل دوم، روزگار خلافت امیر مؤمنان علی علیه السلام،

فصل سوم، دوران امامت حسین علیهما السلام،

فصل چهارم، دوران امام سجاد علیه السلام و پیامدهای واقعه عاشورا،

فصل پنجم، دوران شکوفایی فرهنگی امامت،

فصل ششم، دوران امامت امام کاظم و امام رضا علیهما السلام

فصل هفتم نیز به دوران وکالت و سفارت می پردازد.

نویسنده تلاش نموده است که در نگارش این کتاب از منابع درجه اول و معتبر شیعه و اهل سنت استفاده نماید.

این کتاب در ۲۷۲ صفحه، از سوی دفتر نشر معارف (وابسته به نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاه ها در سال ۱۳۸۶ منتشر شده است.

پدیدآورنده: لطف الله صافی گلپایگانی

مشخصات نشر: انتشارات دلیل ما، سال ۱۳۹۵، قم

عرضه دین بر بزرگان دین شناس یکی از راه هایی که با آن می توان به درستی شناخت عقاید و مطابقت آن با وحی، هدایت قرآن کریم و تعلیمات اسلام آگاه شد و به اطمینان رسید.

یکی از کسانی که به عرضه اعتقادات خویش به امام معصوم علیهم السلام پرداخت، حضرت عبدالعظیم حسنی علیه السلام است. ایشان به خدمت امام هادی علیه السلام رسیده، عقاید و اصول دین خویش را برایشان عرضه کرده و حضرت، ایمان عبدالعظیم را تأیید نموده است.

آیت الله صافی گلپایگانی در کتاب شرح حدیث عرض دین به این موضوع پرداخته است. در بخش مقدمه این کتاب آمده است: اعتقاد به عقاید حقه از مبدأ، معاد، نبوت و امامت، سبب سعادت و آرامش قلب، رفع اضطراب و نگرانی و موجب امیدواری و خوش بینی به حیات و حرکت به سوی رستگاری و فوز و فلاح است و شاید هیچ حاجت و درخواستی از درگاه خداوند متعال، سعادت بخش ترو راحت افزاتر از سه حاجت ایمان، یقین و رضا نباشد.

نویسنده در شرح حدیث، مطالب خویش را در دو بخش سامان داده است. ایشان در بخش نخست، با بررسی پیشینه عرض دین بر بزرگان و دین شناسان، این مسئله را در عصر حاضر نیز بررسی می کند و آن

را امری ضروری می‌شمارد. در بخش دوم، به شرح حدیث پرداخته الفاظ حدیث را جمله به جمله به طور اختصار ترجمه کرده و نکات آن را جداگانه و به تفصیل در چهارده بند بررسی کرده است. بررسی سند و لفظ حدیث، از دیگر مطالب نوشتار است.

کتاب فوق از سوی انتشارات دلیل ما در ۱۱۲ صفحه، در سال ۱۳۹۵ روانه بازار کتاب شده است.

ص: ۴۳

کتاب «دروس اعتقادی» مجموعه مباحث اعتقادی است که در حدود سال ۱۳۶۸ شمسی در جمع دبیران دبیرستان های استان سیستان و بلوچستان تدریس شده است که پس از جمع آوری به صورت کتاب منتشر گردیده است و در آن از مباحث اختلافی عقاید و نقد نظریات پرهیز گردیده؛ چرا که مقصود بیان یک سلسله عقاید شیعه به صورت مختصر و نسبتاً روان بوده است. این کتاب در چاپ جدید به صورت کامل نوآفرینی شده است.

مباحث کتاب در چهار بخش ارائه شده است: بخش اول مباحث هستی شناسی (خداشناسی) مطرح شده است که در آن از آفریدگار جهان، بحث صفات و اقسام توحید سخن به میان آمده و بخش دوم به پیامبر شناسی (راه و برنامه شناسی) اختصاص یافته و نبوت و عصمت بیان شده است. بخش سوم کتاب درباره امامت است و امامت خاصه، امامت سایر ائمه علیهم السلام تا حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف، دلیل های منکرین امامت بلا فصل حضرت علی علیه السلام و پاسخ آن و شخصیت و امتیازات ائمه معصومین علیهم السلام، عناوین مباحث آن است.

بخش چهارم به معاد شناسی و انسان شناسی اختصاص یافته و در آن از زندگی انسان بعد از مرگ، قبر و سؤال قبر و عذاب و ثواب در قبر، قیامت و مسائل مربوط به قیامت، معاد جسمانی و بهشت و دوزخ گفت و گو شده است.

این کتاب در ۳۲۰ صفحه، از سوی موسسه معارف اهل بیت علیهم السلام در سال ۱۳۹۵ منتشر شده است.

پدیدآورنده: محمد محمدی ری شهری

مشخصات نشر: انتشارات دارالحدیث، سال ۱۳۹۴، قم

مباحث مطرح شده در این اثر، درباره اساسی ترین اصل از اصول عقاید اسلامی، یعنی اصل توحید و شناخت خدا است. بیشتر مطالب کتاب، چندین بار توسط نویسنده آن، تحت عنوان «درس هایی از اصول عقاید اسلامی» تدریس و از شبکه دوم سیمای جمهوری اسلامی در ۴۷ قسمت پخش شده و سپس به همان ترتیب برای چاپ تنظیم گردیده است.

در آغاز این مجموعه مطالبی درباره خداشناسی، خودشناسی و دوستی با خدا مطرح شده سپس پنجاه و نه حکایت و روایت داستانی درباره قدرت حق، و شناخت پروردگار فراهم آمده است.

شناخت خدا از طریق حس، آیات الهی در آفرینش حیوانات، آیات الهی در آفرینش زمین، آیات الهی در آفرینش گیاهان، خورشید، دریا، کوه ها، آب، ابر، باد و باران، آیات الهی در آفرینش آسمان، شناخت خدا از طریق قلب، موانع خداشناسی و مراتب خداشناسی عناوین برخی از بخش های این اثر است.

اشاره مناسب مؤلف به آیات قرآن و اختصاص دادن بخشی از هر فصل به این مهم، از جمله اموری است که می توان در این کتاب مشاهده کرد. یکی از ویژگی های این کتاب، بیان ساده و روان مؤلف است. این کتاب توسط انتشارات دارالحدیث، در ۴۹۱ صفحه در سال ۱۳۹۴ منتشر شده است.

پدیدآورنده: جعفر سبحانی و مشخصات نشر: مؤسسه امام صادق، سال ۱۳۸۳، قم

منشور جاوید - که چهره تازه ای از تفسیر قرآن یا نخستین تفسیر موضوعی به زبان فارسی است - یکی از آثار و تألیفات ارزشمند آیه الله جعفر سبحانی تبریزی می باشد. در این کتاب چهارده جلدی حدود بیست موضوع از مباحث عقلی، اجتماعی و اخلاقی قرآن مطرح شده به صورت روشن و موضوعی مورد بررسی قرار گرفته است.

جلد دوم درباره توحید و مراتب آن است. این جلد در دوازده بخش تنظیم شده که عبارت اند از خداشناسی فطری، مقصود از پیمان درعالم ذر چیست؟ ذرات جهان خدا را تسبیح میگویند، براهین وجود خدا، توحید ذاتی و یگانگی وجود او، بساطت ذات و توحید صفات و توحید در خالقیت، توحید در ربوبیت و کارگردانی جهان، توحید در حاکمیت، توحید در اطاعت، توحید در تقنین و تشریح و توحید در عبادت و پرستش. نویسنده در هر بخش، آیات مرتبط با موضوع را نقل کرده و به تفسیر و تبیین آنها پرداخته است.

این کتاب در زمستان ۱۳۸۳ از سوی مؤسسه امام صادق علیه السلام در ۴۹۶ صفحه منتشر شده است.

کتاب «کلام و عقاید» یکی از کتاب‌هایی است که درباره توحید و عدل در منابع وحیانی به خوبی بحث کرده و رویکرد کلامی □ عقلی نیز به این مساله داشته است. این کتاب که برای دانشجویان رشته الهیات تدوین شده، در پی آن است که به تبیین عقلانی آموزه‌های اعتقادی توحید و عدل براساس آیات قرآن کریم و احادیث پیامبر و اهل بیت علیهم السلام بپردازد و هدف اصلی آن، نشان دادن این است که معارف کتاب و سنت، عقلی‌ترین و وجدانی‌ترین دیدگاه‌ها در مباحث توحید و عدل است.

به اعتقاد نگارنده، معارف دین، معارف عقلانی است و عقل، درستی بسیاری از این معارف را قبل از بیان دین یا پس از آن درک می‌کند. عقل فقط آن بخش از معارف دینی را درک نمی‌کند که تحت

غیب قرار می‌گیرند و امور تعبدی نامیده می‌شوند. البته همین آموزه‌ها هم از جهتی عقلی هستند؛ زیرا وقتی آدمی با عقل، خدا و پیامبر او را اثبات کرد، عقل حکم می‌کند که سخنان تعبدی خدا و پیامبر درست است و باید آنها را واقعی دانست و به آنها معتقد شد. کتاب دارای شانزده درس است. کلیات علم کلام و راه‌های

خداشناسی درس های اول تا پنجم این کتاب هستند. درس ششم این اثر اسماء و صفات نام دارد. همچنین عنوان درس هفتم چگونگی کاربرد و کارکردهای اسماء و صفات الهی است. توحید، مراتب توحید، دیگر صفات الهی، عدل الهی عناوین درس های هشتم تا یازدهم این کتاب است.

حسن و قبح عقلی، نظریه جبر، تفویض و امر بین الأمرین، قضا و قدر و بداء، شرور و عدل الهی و سعادت و شقاوت عناوین پنج درس آخر این کتاب هستند.

این کتاب به همت سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه ها (سمت) و دانشگاه قرآن و حدیث در ۲۰۸ صفحه در سال ۱۳۹۴ روانه بازار کتاب شده است.

ص: ۴۸

پدیدآورنده: محمد تقی مصباح یزدی

و مشخصات نشر: انتشارات موسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره)، سال ۱۳۹۴، قم

معارف قرآن مجموعه کتاب هایی است که در آن، علامه مصباح یزدی به دسته بندی موضوعی آیات قرآن کریم پرداخته اند و از جمله آثار ابتکاری و بدیع ایشان محسوب می شود. این کتاب بخش اول از مجموعه مباحث معارف قرآن است که پس از بازنگری و تحقیق مجدد، به صورت متن درسی و برای ۳ واحد درسی تدوین شده است.

در بخش خدانشناسی که اولین بخش از درس های تفسیر موضوعی قرآن کریم است، مباحث مهمی از این دست مورد بررسی قرار گرفته است. روش ارایه بحث در این کتاب که در ۳ فصل و نوزده درس تنظیم شده، بر شیوه تفسیر موضوعی استوار است و در هر یک از مسایل و موضوعات، آیات قرآنی مربوط استخراج، دسته بندی، بررسی و تفسیر شده است.

فصل اول این کتاب با عنوان «شناخت خدا»، به مفهوم شناسی و اهمیت شناخت خدا، شناخت خداوند در قرآن، انواع معرفت و گرایش به خدا، اقسام و مراتب خدانشناسی، حد شناخت حضوری و حصولی خداوند اختصاص یافته است.

در فصل دوم کتاب با عنوان «توحید» به بیان مفهوم، مراتب توحید، ارزش مراتب توحید، قرآن و استدلال بر توحید و اقسام توحید در اصطلاح فیلسوفان و متکلمان پرداخته شده است.

در فصل سوم که به «افعال خداوند» اختصاص یافته موضوعاتی از قبیل خلق و تدبیر و رابطه آنها، قلمرو خالقیت و تدبیر الهی، توحید افعالی و اصل علیت، فاعلیت خدا و سایر موجودات، گستره قدرت، مشیت و اراده خداوند، قلمرو قدرت خداوند و امور محال، قدرت خدا و افعال قبیح، مراد از حسن و قبح و معیار آن، بازخواست نشدن خداوند و راز آن، هدف افعال الهی، هدف از آفرینش جهان و انسان، مراتب فعل الهی با اشاره به علم، کتاب، اذن، مشیت و اراده الهی، مفهوم قضا و قدر و رابطه آنها، انواع و گستره تقدیر و قضای الهی و جایگاه قضا در افعال الهی و اراده و اختیار انسان مورد بحث قرار میگیرد.

چاپ دوم این کتاب به همت انتشارات موسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره) در ۶۰۸ صفحه در سال ۱۳۹۴ منتشر شده است.

ص: ۵۰

در این کتاب کلامی با تکیه بر آیات قرآن و احادیث ائمه بالتار، ضرورت ارسال وحی به پیامبران و ابلاغ آن بر مردم به اثبات می رسد. در مباحث این کتاب، تاریخ وحی همزاد با تاریخ انسان معرفی شده و بر ظهور پیامبرانی در تمام اعصار و برای تمام ملت ها تاکید گردیده است. در بخشی دیگر از این نوشته از وجود پدیده مستقلی به نام جامعه و حرکت تکاملی آن بحث شده است. نویسنده مدعی است که چون انسان عامل اصلی حرکت تاریخ است و موجودی آزاد می باشد، سیر تکاملی جامعه نیز جبری نیست. از این رو، او عقیده به تمام پیامبران را در ردیف اعتقاد به یک جریان پیوسته تاریخی می شمارد و شناخت تاریخ آنان را به لحاظ تجربه اندوزی، بسیار مفید و کارا ارزیابی می کند. این کتاب، با الهام از قرآن کریم، شامل سلسله مباحث تحلیلی درباره فلسفه وحی و نبوت و اثبات این واقعیت که «وحی» تنها راه نجات و تکامل انسان است، می باشد. شناخت مدعیان نبوت و ویژگی های انبیاء از دیگر مسائل مطرح شده در این کتاب است.

این کتاب از سوی انتشارات دارالحدیث در ۲۴۰ صفحه در سال ۱۳۹۱ روانه بازار نشر گردیده است.

پدیدآورنده: جعفر سبحانی و مشخصات نشر: مؤسسه امام صادق علیه السلام، سال ۱۳۹۴، قم

همانگونه که قبلاً اشاره شد منشور جاوید چهره تازه ای از تفسیر قرآن و نخستین تفسیر موضوعی به زبان فارسی است که از آثار و تألیفات ارزشمند آیه الله جعفر سبحانی تبریزی می باشد. در این کتاب چهارده جلدی حدود بیست موضوع از مباحث عقلی، اجتماعی و اخلاقی قرآن مطرح شده به صورت روشن و موضوعی مورد بررسی قرار گرفته است.

جلد دهم این تفسیر به موضوع پیامبران در قرآن اختصاص دارد. در این جلد بعثت پیامبران از دیدگاه قرآن، علل بعثت، وحی و اقسام آن، شرایط لازم در پیامبران از قبیل عصمت و علم و دانش سرشار و طرق اثبات نبوت و... مورد بررسی قرار گرفته است. نویسنده در هر بخش، آیات مرتبط با موضوع را نقل کرده و به تفسیر و تبیین آنها پرداخته است.

این کتاب در سال ۱۳۹۴ از سوی مؤسسه امام صادق علیه السلام منتشر شده است.

عنوان کتاب: راه و راهنما شناسی (مجموعه کتب آموزشی معارف قرآن جلد ۵ و ۴)

پدیدآورنده: محمد تقی مصباح یزدی

مشخصات نشر: انتشارات موسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره)، سال ۱۳۹۳، قم

معارف قرآن مجموعه کتاب هایی است که در آن، علامه مصباح یزدی به دسته بندی موضوعی آیات قرآن کریم پرداخته اند و از جمله آثار ابتکاری و بدیع ایشان محسوب می شود. این کتاب که جلد چهارم و پنجم از مجموعه معارف قرآن است، پژوهشی است در قلمرو مسایل نبوت شناسی که پس از بازنگری و تحقیق مجدد، در قالب متن درسی برای ۴ واحد آموزشی تدوین شده است. هدف اصلی کتاب ارائه دیدگاه قرآن کریم درباره مسائل مربوط به وحی و نبوت، و نیز اوصاف، وظایف و رسالت پیامبران، و خاتمیت و امامت است.

در بحث انسان شناسی به این نکته اشاره شده که شناخت حسی و شناخت عقلانی برای همه انسانها عمومیت دارد. اما آیا این دو گونه شناخت برای تشخیص راه صحیح در مسیر سعادت ابدی و رسیدن به کمال نهایی، کافی است؟ اگر این آگاهی ها بسنده نیست، آیا خداوند انسان را در گمراهی و سرگردانی به خود وا گذاشته یا به طریقی خاص، خلا این شناخت را پر کرده است؟ اگر پاسخ مثبت است، آن آگاهی چیست؟ چه کسانی توان دریافت آن را دارند؟ آیا این شناخت

ص: ۵۳

به دور از هر خطایی به مردم می‌رسد؟ مردم چگونه می‌توانند صاحبان این آگاهی، و ارتباط آنان با خدا را بشناسند؟ با توجه به ختم نبوت و قطع این ارتباط ویژه، هدایت مردم را چه کسانی برعهده دارند؟

کتاب پیش رو که برای پاسخ به این پرسش‌های اساسی تدوین شده، مباحث ذیل را در بردارد: مفهوم، امکان و ضرورت وحی و نبوت، اهداف و آثار نبوت و راه‌های اثبات آن، مصونیت وحی و عصمت پیامبران، وحدت دین الهی و لزوم ایمان به تمام پیامبران، شرایع الهی و مشترکات و تمایزات آنها، کثرت پیامبران و تفاوت مراتب آنان، وظایف و مقامات پیامبران و اوصاف عمومی ایشان، رفتار مردم با پیامبران، سنت الهی در برخورد با اقوام پیامبران، خاتمیت، ضرورت‌ها و ویژگی‌های اسلام، و امامت.

این کتاب از سوی انتشارات موسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره) در ۶۹۶ صفحه در سال ۱۳۹۳ منتشر شده است.

ص: ۵۴

مسئله «امامت» یکی از آموزه های بنیادین اسلامی است که از مهم ترین اصول اعتقادی نزد شیعه به شمار می رود به نحوی که در سایر عقاید و کیفیت اداره زندگی فردی و اجتماعی تأثیر فراوان دارد.

در مورد مسئله امامت دونوع بحث وجود دارد: یکی «مسائل کلی امامت» و دیگری «تعیین مصادیق امامان برحق و ادله اثبات امامت آنان». این کتاب از جمله آثاری است که به بررسی مسائل کلی امامت می پردازد و با بیانی ساده سرفصل هایی همچون ضرورت وجود امام، شرایط و صفات امام، کیفیت انتخاب امام و مسائلی از این دست را مورد بررسی قرار می دهد.

با توجه به سابقه علمی مولف و نیز روان بودن مطالب ذکر شده در کتاب، می توان گفت که این نوشتار برای عموم مخاطبین که خواستار مطالعه در زمینه مسائل مربوط به امامت هستند، بسیار مفید و مناسب است.

این کتاب از یک پیشگفتار و چهار بخش با عنوان های امامت، امامت از نظر عقل، عصمت امام و علم امام تشکیل شده است.

نویسنده ابتدا با بیان مساله سرپرستی مسلمانان در زمان رسول خدا وارد بحث شده و سپس با بررسی معنای امامت و مصداق آن و نیز ذکر ادله عقلی و نقلی، اصل ارتباط امامت با دین را تبیین کرده و در پایان اوصاف و ویژگی های شخصی امام را مطرح می کند.

چاپ پنجم این کتاب در ۳۵۰ صفحه توسط مؤسسه بوستان کتاب در سال ۱۳۹۰ منتشر شده است.

عنوان کتاب: حق جو و حق شناسی (بازگردان و تلخیص المراجعات)

پدیدآورنده: سید عبدالحسین شرف الدین موسوی؛ مترجم: محمد جعفر امامی، بازنویسی: علی اصغر مروج خراسانی

مشخصات نشر: بنیاد معارف اسلامی، سال ۱۳۹۳، قم

علامه شرف الدین - که سالها به دنبال راهی برای اتحاد و هماهنگی مسلمین بود - در سال ۱۳۲۹ ق، در سفری به مصر با رئیس دانشگاه الازهر شیخ سلیم بشری دیدار می کند و نگرانی و ناراحتی خودش را درباره اختلاف و تشتت مسلمانان با او در میان می گذارد. شیخ سلیم از بلندنظری و اطلاعات وسیع سید شرف الدین نسبت به کتب حدیث و تفسیر و تاریخ در شگفت می ماند و از او درخواست میکند مسائل مورد اختلاف را از راه نامه نگاری با هم مطرح کنند و پرده های ناآگاهی را کنار بزنند.

این مناظره های قلمی، حدود شش ماه طول می کشد و در ۱۱۲ نامه به پایان می رسد و سرانجام به اقرار شیخ الازهر به حقانیت مکتب تشیع می انجامد. مجموعه نامه ها توسط علامه شرف الدین گردآوری شده و به عنوان کتاب المراجعات منتشر شده است. زمان مکاتبات به حدود یک قرن پیش برمی گردد. شیوه استدلالات و منطق کتاب آن قدر قوی و روشن است که راه را برای هر کس که خواهان حق باشد، به خوبی روشن می کند؛ به طوری که احتمالاً هیچ عذری برای نپذیرفتن راه حق نخواهد داشت. کتاب المراجعات ده ها بار منتشر شده و آقای

ص: ۵۶

محمد جعفر امامی آن را به فارسی برگردانده است.

کتاب حق جو و حق شناس خلاصه ای است از کتاب المراجعات که توسط آقای علی اصغر مروج خراسانی گزینش و بازنویسی شده و شامل ۷۲ پرسش و پاسخ است.

چاپ یازدهم این کتاب در ۴۳۲ صفحه توسط بنیاد معارف اسلامی با مقدمه ای ارزشمند از استاد آیت الله جعفر سبحانی در زمستان ۱۳۹۳ منتشر شده است.

ص: ۵۷

این کتاب به منظور مقایسه دیدگاه شیعیان و اهل سنت در باره خلافت و امامت در پنج فصل تدوین گردیده است: در فصل اول، شئون پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله از جمله ابلاغ وحی و تبیین آن، هم چنین ولایت آن حضرت بازگو شده است. فصل دوم، گزارشی است از تئوری اهل تسنن در امامت و خلافت و مبانی و ادله آنان که با استناد به منابع معتبر اهل تسنن بازگو شده است. در دو فصل دیگر کتاب، خلافت و امامت از نظرگاه شیعه تبیین گردیده است و نگارنده طی آن خاطر نشان ساخته که به رغم اعتقاد اهل تسنن - که خلافت پس از رسول خدا را فقط حاکم شدن پس از آن بزرگوار میدانند - در تفکر شیعه، امامان پس از پیامبر از جانب خداوند، جانشین آن بزرگوار در شئون مختلف هستند. بررسی تئوری های غیر شیعی در مسأله امامت از دیگر مباحث کتاب است که در فصل پنجم به آن اشاره شده است.

چاپ سوم این کتاب توسط نشر رادنگار در سال ۱۳۹۴ در ۲۸۰ صفحه به چاپ رسیده است.

عنوان کتاب: آیات ولایت در قرآن *

پدیدآورنده: ناصر مکارم شیرازی

مشخصات نشر: انتشارات نسل جوان ، سال ۱۳۹۲، قم

این مجموعه شامل سلسله بحثهای تفسیری آیت الله مکارم شیرازی درباره آیه های مربوط به امامت و ولایت در قرآن مجید و بحث های مشروحی در ذیل آن آیات است که در ماه مبارک رمضان سال ۱۳۷۹ شمسی تحت عنوان آیات ولایت مولی امیرمؤمنان ظ ایراد گردیده و توسط حجت الاسلام ابوالقاسم علیان نژادی دامغانی گردآوری شده است. این مجموعه، به زبان عربی نیز ترجمه و منتشر شده است.

در این کتاب، آیات ولایت در سه قسمت دسته بندی و تفسیر شده است: فصل اول ، آیات خلافت و زعامت مسلمین (آیه تبلیغ، آیه اکمال دین، آیه ولایت، آیه اولی الامر و آیه صادقین)، فصل دوم، آیات فضائل اهل بیت ال (آیه تطهیر، آیه موت، آیه مباهله، آیات سوره دهر و آیه توبه آدم) و فصل سوم ، آیات فضایل مخصوص حضرت علی الت (آیه ليله المبيت ، آیه سقایه الحاج، آیه نصرت ، آیه علم الكتاب ، آیه مؤذن ، آیه اذان ، آیه محسنین، آیه پیشگامان نخستین، آیه محبت، آیه سابقون ، آیه آن واعیه، آیه صالح المؤمنین، آیه انذار و هدایت، آیه خیرالبریه و آیه حکمت). نویسنده پس از ذکر آیه شریفه، دورنمای بحث را ارائه داده و سپس به شرح و تفسیر آیه مورد نظر می پردازد.

ناشر این کتاب انتشارات نسل جوان است که چاپ هفتم آن را در ۴۶۴ صفحه در سال ۱۳۹۲ منتشر ساخته است.

ص: ۵۹

عنوان کتاب: نگین آفرینش (جلد ۱)

پدیدآورندگان: محمد امین بالادستیان، محمد مهدی حائری پور، مهدی یوسفیان

مشخصات نشر: انتشارات بنیاد فرهنگی حضرت مهدی موعود، سال ۱۳۹۱، قم

کتاب نگین آفرینش، مجموعه مباحثی درباره منجی موعود و برخی از مسائل مربوط به مهدویت است که به صورت درسنامه برای دانش پژوهان دوره عمومی مهدویت ارائه گردیده و از یک مقدمه و هفده درس تشکیل شده است.

درسهای جلد اول این کتاب عبارتاند از:

ضرورت مباحث مهدویت، کلیات امامت، امام مهدی کیا، دوران پنهان زیستن حضرت، امام مهدی در آئینه قرآن، امام مهدی و در آینه روایات، غیبت امام مهدی کا وعلل آن، فواید امام غایب، ملاقات، انتظار، شرایط ظهور، ظهور و نشانه های آن، حکومت جهانی: برنامه های حکومت حضرت مهدی عج، حکومت جهانی ۲: دستاوردهای حکومت حضرت مهدیا، حکومت جهانی ۳: ویژگی های حکومت و سیره حضرت مهدی الیا، رجعت و آسیب شناسی مباحث مهدویت.

جلد اول کتاب «نگین آفرینش» در ۲۶۴ صفحه از سوی انتشارات بنیاد فرهنگی حضرت مهدی موعود را در سال ۱۳۹۱ وارد بازار نشر شده است.

ص: ۶۰

پدیدآورنده: لطف الله صافی گلپایگانی

مشخصات نشر: دفتر نشر آثار حضرت آیت الله العظمی صافی گلپایگانی ، سال ۱۳۹۴، قم

این کتاب - که سومین جلد از سلسله مباحث امامت و مهدویت به شمار می رود - مطالب و مقالاتی است درباره شخصیت و غیبت و ظهور حضرت ولی عصر عج

عناوین این کتاب شامل: نوید امن وامان، پیرامون شخصیت، زندگانی، غیبت و ظهور حضرت ولی عصر، بشارت های قرآن و احادیث به ظهور حضرت صاحب الزمان لیا، اسرار و فلسفه غیبت، طول عمر حضرت ولی عصریا، شرح و چگونگی ولادت حضرت ولی عصر، باورداشت مهدویت، چهل حدیث پیرامون باورداشت مهدویت ، به سوی دولت کریمه، امداد غیبی و ویژگی های جامعه موعود است که ۷۰ صفحه از این کتاب را به خود اختصاص داده اند.

گفتنی است که کتاب سلسله مباحث امامت و مهدویت به قلم حضرت آیت الله شیخ لطف الله صافی گلپایگانی در چهار جلد منتشر شده و چاپ پنجم آن از سوی دفتر نشر آثار حضرت آیه الله العظمی صافی گلپایگانی در سال ۱۳۹۴ روانه بازار کتاب گردیده است.

عنوان کتاب: زندگانی امام مهدی از ولادت تا ظهور*

پدیدآورنده: سید محمد کاظم قزوینی، مترجم: داود حسینی

مشخصات نشر: یاس بهشت، سال ۱۳۹۴، تهران

این کتاب - که موضوع امام مهدی را از تولد تا ظهور به عنوان یکی از مهمترین و اساسی ترین مسائل دینی مورد بررسی و تبیین قرار داده است - در ۲۴ بخش تنظیم شده که به بعضی از فصول آن اشاره می شود.

در بخش اول به معرفی اجمالی حضرت مهدی کیا پرداخته است. نام و نسب بلند آوازه امام بخش دوم کتاب را به خودش اختصاص داده است. در بخش سوم، قرآن و نوید امام مهدی، در بخش چهارم، نویدهای پیامبر و در بخش پنجم، امامان نور ایران و نوید از امام مهدی به رشته تحریر درآمده است.

آیا حضرت مهدی ک دیده به جهان گشوده است؟ چگونه آن خورشید جهان افروز از برابر دیدگان نهان گردید؟ غیبت کوتاه مدت یا غیبت صغری، نمایندگی خاص، چه کسانی در غیبت کوتاه به دیدار او مفتخر شده اند؟ غیبت کبری یا بلند مدت، چه کسانی آن حضرت را در غیبت کبری دیده اند؟ چگونه تاکنون زیسته است؟ هنگام ظهور کی خواهد بود؟ اوصاف و نشانه های او، نشانه های ظهور، مدعیان دروغین، ظهور او چگونه و از کجا خواهد بود؟ چگونه قدرت ها در برابر او سر فرود می آورند؟ او چگونه حکومت خواهد کرد؟ زندگی در عصر ظهور امام مهدی، دوران حکومت درخشان او، زندگی آن حضرت چگونه به پایان خواهد رسید و نهایتاً آنگاه چه خواهد شد؟ موضوعاتی است که در بخش های دیگر این کتاب به طور مفصل مورد تبیین قرار گرفته است. انتشارات یاس بهشت ناشر این کتاب است که چاپ سوم آن را در ۱۳۹۴ با ترجمه داود حسینی منتشر کرده است.

ص: ۶۲

نگارنده در این کتاب با نگاه کاربردی به قیامت می کوشد درسی برای دنیا ارایه دهد تا آدمیان با شور و شوقی خاص این جهان را پشت سر بگذارند. بیان و زبان این کتاب بسیار روان و ساده است، به طوری که محتوای آن برای عموم کاربرد دارد. استفاده از منابع معتبر از دیگر مزایای این کتاب است.

این اثر در چهل فصل به بیان مطالبی درباره اهمیت معاد، معانی معاد، دلایل معاد، نمونه هایی از زنده شدگان در دنیا، ضرورت معاد، چگونگی معاد، گستره معاد، شبهات منکران معاد، پیدایش جهان، عوالم پیشین، انسان در دنیا، انسان و حیات دنیوی، احتضار، مرگ، عالم برزخ، ارتباط عالم برزخ با عالم دنیا، نشانه های قیامت، نفخ صور و فنای جهان می پردازد.

مخاطبان اثر حاضر با مضامینی نظیر آفرینش نخستین، داستان اصحاب کهف، معاد روحانی، حشر فرشتگان و اجنه، عالم طینت، دنیای ملعون، روح، سكرات موت، چشانندگان مرگ، سؤال قبر، قیامت صغری، مواقف قیامت، گواهی اعضای بدن، کمیت میزان، جزا در آخرت، حبط، تعدد بهشت و درجات آن آشنا می شوند.

این کتاب در ۴۰۸ صفحه توسط انتشارات نبأ، در سال ۱۳۹۲ منتشر شده است.

پدیدآورنده: جعفر سبحانی

مشخصات نشر: مؤسسه امام صادق، سال ۱۳۹۴، قم

همانگونه که قبلاً اشاره شد منشور جاوید چهره تازه‌ای از تفسیر قرآن و نخستین تفسیر موضوعی به زبان فارسی است که از آثار و تألیفات ارزشمند آیه الله جعفر سبحانی تبریزی می‌باشد. در این کتاب چهارده جلدی حدود بیست موضوع از مباحث عقلی، اجتماعی و اخلاقی قرآن مطرح شده به صورت روشن و موضوعی مورد بررسی قرار گرفته است.

جلد نهم منشور جاوید درباره معاد و روز بازپسین است. در این جلد معاد در برنامه پیامبران پیشین، دلایل قطعی بودن معاد، منکران معاد و سرانجام، کیفیت معاد از نظر جسمانی و روحانی و ... مورد بحث و بررسی قرار گرفته است.

نویسنده در هر بخش، آیات مرتبط با موضوع را نقل کرده و به تفسیر و تبیین آنها پرداخته است.

این کتاب در سال ۱۳۹۴ از سوی مؤسسه امام صادق لانه منتشر شده است.

ص: ۶۴

پدید آورنده: علی ربانی گلپایگانی

مشخصات نشر: نشر هاجر، سال ۱۳۹۳، قم

جلد اول این کتاب مجموعه ای از عقاید شیعه در باب خداشناسی و افعال و صفات الهی است که به صورت استدلالی ارائه شده . در این اثر، یک دوره مسائل اعتقادی و کلامی برپایه الهیات اسلامی و از منظر مذهب شیعه امامیه براساس معارف عقلی و نقلی مطرح شده و آرای متفکران اسلامی در این باره منعکس گردیده است. در این جلد به بحث درباره ضرورت خداشناسی، راه های شناخت خداوند از راه فطرت و برهان نظم، حدوث و امکان و وجوب پرداخته شده و اقسام توحید مانند توحید صفاتی، توحید ذاتی، توحید در خالقیت، توحید در ربوبیت و توحید در عبادت، اثبات و تبیین شده و ادله عقلی و نقلی مربوط به آنها بیان گردیده است. در ادامه به بحث درباره مهم ترین صفات خداوند مانند صفت علم، قدرت، اختیار، حیات، ازلی و ابدی بودن، اراده و مشیت الهی، کلام الهی، صفات ثبوتیه و سلبيه خداوند پرداخته شده و مبانی عقلی مربوط به عدل الهی و براهین عقلی مربوط به فروع آن مانند مسئله شرور، اختیار انسان، جبر و اختیار و شبهات مربوط به آن و وجوب تکلیف برای بشر و لطف برای خداوند تبیین گردیده است.

جلد دوم کتاب تبیین عقلانی مباحث اعتقادی مربوط به راهنما

ص: ۶۵

شناسی و فرجام‌شناسی است. نگارنده در این جلد به صورت استدلالی، اصلی‌ترین مباحث عقیدتی را مطابق با اصول عقاید شیعه امامیه ارائه کرده و به شبهات مطرح در این زمینه پاسخ داده است. نگارنده نخست به چیستی دین و ضرورت آن اشاره نموده و سپس به بحث درباره فلسفه نبوت، چیستی وحی، نبوت و عصمت پیامبران، نبوت خاص پیامبر اسلام، مسأله خاتمیت نبوت در اسلام و پویایی دین اسلام در پاسخ‌گویی به همه نیازهای بشر می‌پردازد. وی در ادامه برخی دیگر از مهم‌ترین اصول اعتقادی شیعه امامیه مانند حقیقت و فلسفه امامت، صفات و شایستگی‌های امام، نصوص امامت در قرآن و روایات، فلسفه غیبت، بررسی شبهات مهدویت و تعداد امامان از دیدگاه شیعه را مورد بحث و بررسی قرار داده است. در بخش دیگری از کتاب مباحث مربوط به معاد، برزخ، قیامت، مرگ، معاد جسمانی، حساب و کتاب در قیامت، تجسم اعمال، مسأله شفاعت و نشانه‌های رستاخیز بیان گردیده است. این کتاب توسط مرکز نشرهاجر (وابسته به مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه خاوران در سال ۱۳۹۳ در دو جلد منتشر شده است.

کتاب آموزش کلام اسلامی، در دو جلد به منظور ارائه متنی آموزشی برای فراگیران علم کلام در سطح متوسط نگاشته شده است که جلد اول به مباحث خداشناسی اختصاص دارد و در جلد دوم مباحث راهنما شناسی (نبوت و امامت و معاد شناسی طرح شده است. مؤلف سعی کرده تا در حد امکان هندسه کلی مباحث کلامی را در انگارهای منجسم ارائه کند و در مواردی هم به پیشینه تاریخی آن پرداخته است. بیان جایگاه و ربط بین مباحث، بیان ساده مباحث فلسفی، ارائه خلاصه مطالب در پایان هر فصل و تاکید بر نظریه مشهور علما از دیگر ویژگی های این کتاب کلامی است.

جلد اول کتاب بعد از بیان تعریف، روش و قلمروی علم کلام در چهار بخش به مباحث خدایابی، توحید، صفات الهی و افعال الهی می پردازد.

اهمیت، مراتب و ضرورت بحث خداشناسی، راه های عمومی و اختصاصی رسیدن به خدا در قالب راه فطرت، برهان نظم و برهان وجوب و امکان از عناوین مباحث بخش اول است.

در بخش دوم، بعد از بیان معنای توحید، اقسام و مراتب توحید، مبانی توحید از دیدگاه قرآن و سنت و مباحث مربوط به شرک مطرح شده است. در بخش سوم مباحثی همچون تقسیم بندی صفات،

نظریه های اندیشمندان درباره امکان شناخت اوصاف الهی، راه های شناخت اوصاف الهی، ابعاد مختلف علم، قدرت، حیات، اراده، کلام، صدق، حکمت الهی و صفات سلبی مورد بررسی قرار گرفته است.

بخش چهارم از جلد اول نیز به افعال الهی اختصاص دارد که مباحثی همچون حسن و قبح عقلی، غایتمندی افعال خداوند، عدل الهی، قضا و قدر و جبر و اختیار در آن مطرح شده است.

جلد دوم کتاب نیز در سه بخش به مباحث نبوت، امامت و معاد می پردازد. در بخش پنجم مباحث مربوط به نبوت همچون فلسفه نبوت، ضرورت بعثت، راه های شناخت پیامبران، امتیازات پیامبران و مبحث پیامبر اسلام حضرت محمد مورد بررسی قرار گرفته است.

بخش ششم کتاب نیز به مباحث امامت اختصاص دارد که شامل مباحثی همچون تعریف امام و امامت، ویژگی های امام، امامت حضرت علی علیه السلام و آیات مربوط به ولایت ایشان، امامان دوازده گانه و امام مهدی عج است.

در بخش پایانی مسائل مربوط به معاد از قبیل اهمیت اصل معاد در کلام، معنای لغوی و اصطلاحی معاد، حقیقت انسان، مرگ، برزخ، معاد و شبهات مربوط به آن، معاد در قرآن و سنت، سیمای معاد و بهشت و دوزخ مطرح شده است.

مؤسسه فرهنگی طه این کتاب را در دو جلد در سال ۱۳۹۵ منتشر ساخته است.

پدیدآورنده: لطف الله صافی گلپایگانی و مشخصات نشر: دفتر انتشارات اسلامی، سال ۱۳۹۱، قم

نویسنده در این کتاب کوشیده است تصویری دقیق و گویا از نظرگاه امام علی درباره جهان بینی اسلامی ترسیم نماید. وی نخست، طی مقدماتی به معرفی فصول و مباحث الهیات در نهج البلاغه پرداخته و به تشریح براهین و ادله اثبات وجود خدا می پردازد و بر این نکته تاکید می ورزد که انسان فطرت خداشناس است و خداشناسی و خداجویی ریشه در فطرت او دارد. مؤلف سپس قواعد و ضوابط فلسفه

الهی را بر محور توحید با استناد به فرازهای متنوعی از خطبه های مختلف نهج البلاغه تبیین نموده و مبحث توحید را از دو بعد توحید ذاتی، توحید صفاتی و افعالی مورد کندوکاو قرار داده و در مباحث پایانی درباره صفات ثبوتیه، علم و قدرت خداوند، صفات سلویه، صفات و اسماء خداوند، عدل الهی و نیز سنن تکوینی و تشریحی با استشهاد به سخنان امام علی علیه السلام سخن می گوید.

دفتر انتشارات اسلامی (وابسته به جامعه مدرسین حوزه علمیه قم) این کتاب را در سال ۱۳۹۱ منتشر کرده است.

عنوان کتاب : توحید در نگاه عقل و دین

پدیدآورنده: محمد باقر شریعتی سیزواری

مشخصات نشر: مؤسسه بوستان کتاب ، سال ۱۳۹۰، قم

در این کتاب راه های خداشناسی، چگونگی شناخت خدا، مرزهای توحید و شرک، توحید در عبادت ، توحید و توسل، توحید افعالی مورد بررسی قرار گرفته اند. روش بیان مطالب در این کتاب برون دینی است و تنها به دلایل عقلانی، وجدانی، فطری و روانی تکیه شده و از مسائل تبعیدی، کاملاً پیراسته است و اگر آیه و حدیثی هم آورده شده، بیشتر جنبه راهنمایی دارد و عقل و فطرت را شکوفا می سازد. این کتاب ، در سیزده عنوان ، مطالب مفیدی درباره «توحید» ارائه می دهد. ضرورت بحث درباره خداشناسی، راه های خداشناسی، قرآن و راه های خداشناسی، راه های خداشناسی از نگاه امام علی ، علل گرایش به مادیگری، چگونه درباره خدا بیندیشیم ؟ شناخت خدا به صفات و اسماء، توحید و شرک ذاتی، توحید در عبادت ، توحید و شرک و ریا، توحید در عبادت و توسل، توحید افعالی و مساله قضا و قدر، عناوین کتاب حاضر را تشکیل می دهند.

این کتاب در ۴۰۰ صفحه در سال ۱۳۹۰ از سوی مؤسسه بوستان کتاب راهی بازار نشر شد.

ص: ۷۴

کتاب خدا در حکمت و شریعت با رویکرد جامع نگرانه به تبیین خداشناسی می پردازد. نویسنده با استقرای مباحث عقلی و فلسفی خداشناسی و تطبیق آنها بر نصوص دینی به این ره آورد رسیده که اکثریت مباحث عقلی ای که فلاسفه در قرون متمادی به تبیین آن پرداخته اند، در نصوص دینی اسلام (قرآن و روایات نبوی و علوی) مورد اهتمام قرار گرفته است. روش این تحقیق کتابخانه ای از نوع توصیفی و تحلیلی است، به این صورت که نویسنده نخست اصل نظریه را با رویکرد عقلی و فلسفی تقریر نموده، سپس با گزارش آیات و روایات مربوطه و تبیین آنها با اشاره به تفاسیر فلاسفه اسلامی به مقایسه و تطبیق آن دو می پردازد. این کتاب در چهار فصل سامان یافته است: فصل اول، کلیات، فصل دوم، اصطیاد براهین عقلی اثبات خدا از نصوص دینی، فصل سوم، اصطیاد براهین عقلی توحید از نصوص دینی، فصل چهارم، تلخیص و نتیجه گیری.

کتاب خدا در حکمت و شریعت به کوشش پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی در سال ۱۳۹۴ در ۴۹۹ صفحه منتشر شده است.

عنوان کتاب: جهان‌شناسی (مجموعه کتب آموزشی معارف قرآن جلد ۲)

پدیدآورنده: محمد تقی مصباح یزدی

مشخصات نشر: انتشارات مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی، سال ۱۳۹۱، قم

معارف قرآن مجموعه کتاب‌هایی است که در آن، علامه مصباح یزدی به دسته‌بندی موضوعی آیات قرآن کریم پرداخته‌اند و از جمله آثار ابتکاری و بدیع ایشان محسوب می‌شود. این کتاب بخش دوم از مجموعه مباحث معارف قرآن است که پس از بازنگری و تحقیق مجدد به صورت متن درسی برای ۲ واحد تدوین شده است. این کتاب پژوهشی در قلمرو مباحث جهان‌شناسی در قرآن است که در پنج فصل و شانزده درس تنظیم شده و به ارائه دیدگاه قرآن در باب مسائل مربوط به کیهان، پدیده‌های جوی، زمینی، موجودات عالم از قبیل فرشتگان، جن و مسائل مربوط به عرش و کرسی می‌پردازد.

قرآن و مسائل جهان‌شناختی» عنوان فصل نخست این کتاب است که در آن به تبیین اهداف و نگرش‌ها درباره آیات جهان‌شناسی و شیوه صحیح مواجهه با آنها پرداخته شده است. فصل دوم به بحث آفرینش جهان» اشاره دارد. پدیده‌های کیهانی و پدیده‌های جوی و نیز پدیده‌های زمینی و رابطه پدیده‌های زمینی با جوی از جمله موضوعاتی است که در فصل سوم این کتاب با عنوان «پدیده‌های جهان و حکمت آفرینش آنها» آمده است. «فرشتگان» عنوان فصل

ص: ۷۶

چهارم این کتاب است که در آن به بیان اوصاف فرشتگان، اختلاف رتبه آنها و نوع و ماده خلقت ایشان و نیز وظایف و افعال آنها پرداخته شده است. «جن و شیطان» پنجمین فصل کتاب است که به توضیح و تشریح اوصاف و افعال فرشتگان، ماده آفرینش جن و مفهوم شیطان و کارهای ابلیس و... می پردازد.

انتشارات مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره) این کتاب را در سال ۱۳۹۱ منتشر کرده است.

ص: ۷۷

کتاب جهان‌شناسی در قرآن از مجموعه کتاب‌های پرسمان دینی است که به پاسخگویی سؤالات مطرح شده درباره جهان‌شناسی و موجودات جهان از منظر قرآن اختصاص یافته و با استفاده از نظریات دانشمندان و مفسران معاصر، به تحلیل آیات پرداخته است. فصل اول کتاب، به بیان کلیاتی درباره هدف از خلقت جهان، موجودات و انسان اختصاص یافته است. فصل دوم به بررسی اجزای آسمان و زمین و برخی پدیده‌های موجود در آن، نظیر باد و طوفان و قدرت جاذبه زمین پرداخته و در فصل سوم، موجودات زنده در قرآن مورد بررسی قرار گرفته‌اند. فصل آخر به هدف از خلقت موجودات نامرئی اشاره دارد و تمثیل آنها به شکل بشر، امکان تاثیرگذاری آنها در روح و جسم، امکان تسخیر آنها توسط انسان و نحوه پایان زندگی شان مورد کندوکاو قرار گرفته است.

این کتاب در ۱۶۸ صفحه از سوی مرکز مدیریت حوزه علمیه قم و با همکاری مرکز مطالعات و پژوهش‌های فرهنگی حوزه علمیه قم در سال ۱۳۸۹ روانه بازار نشر شده است.

پدیدآورندگان: رضا برنجکار - علی نقی خدایاری

مشخصات نشر: دفتر نشر معارف، سال ۱۳۹۰، قم

انسان شناسی اسلامی درصدد بیان مهم ترین معارف اعتقادی اسلام درباره انسان است. در این اثر کوشش به عمل آمده تا مطالب مطرح شده مستند به منابع اصیل دینی یعنی آیات قرآن کریم و احادیث معصومان علا البنان باشد و در این مسیر از آرا و سخنان مفسران قرآن و شارحان احادیث بهره می گیرد. از آنجا که آموزه های وحیانی در موضوعات معرفتی و اعتقادی اغلب تبعیدی نبوده و ارشاد به حکم عقل یا تذکر به امور وجدانی اند، محتوای این کتاب نیز از این لحاظ متنوع است. در حقیقت، یکی از ویژگی های انسان شناسی دینی در مباحث مهمی مانند رابطه انسان با خدا و جبر و اختیار، تذکری و وجدانی بودن آموزه های آن است؛ به این معنا که انسان پس از مواجهه با داده های وحی درباره خود، حقیقت آن را با عقل یا فطرت خود عمیقا درمی یابد و درستی آن را وجدان می کند.

این کتاب دره فصل تنظیم و نگاشته شده است. فصل نخست به کلیاتی درباره مفهوم و ضرورت انسان شناسی اختصاص دارد و در فصل دوم، آفرینش انسان و عوالم وجودی او جای گرفته اند.

فصل های سوم و چهارم به ساحت های وجودی انسان می پردازند و مسائلی نظیر جسم و روح، فطرت، عقل، شهوت و آزادی، علم و دانش،

امیال، جبر و اختیار، سرنوشت و قضا و قدر و طبیعت انسان و خیر و شر بودن آن را عنوان می کنند.

بررسی فلسفه حیات انسان در فصل پنجم این کتاب جای دارد و فصل بعدی به کرامت و منزلت انسان و فصل هفتم به مباحث سعادت و کمال انسان می پردازد. رابطه انسان با خدای در فصل هشتم و رابطه انسان با جامعه و جهان هستی در فصل نهم عنوان شده اند. دفتر نشر معارف وابسته به نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاه ها، چاپ نخست کتاب انسان شناسی اسلامی را در ۲۳۲ صفحه وزیری در سال ۱۳۹۰ منتشر کرده است.

ص: ۸۰

مشخصات نشر: مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره)، سال ۱۳۹۰، قم

بحث «انسان شناسی» محور تمام مطالعاتی است که در علوم انسانی انجام می گیرد. به عبارت دیگر، «انسان شناسی» به مثابه محور مشترک و حلقه اتصال میان همه رشته های علوم انسانی عمل می کند. از سویی دیگر، انسان به واسطه وجود چند بعدی و ذومراتب خویش، می تواند با روش های مختلف شناختی، مورد بررسی قرار گیرد. انسان شناسی دینی و انسان شناسی غیردینی دو گونه از این روش ها است. در این کتاب به انسان شناسی با استفاده از آموزه های دینی پرداخته شده و اهتمام نویسندگان بر بررسی محورهای اساسی انسان شناسی و تبیین دیدگاه های انسان شناختی برگرفته از قرآن و آموزه های اسلامی است. وی، به روش کلاسیک و با استناد به آیات و احادیث، استدلال های عقلی و منابع جدید غربی و اسلامی این سرفصل ها را بررسی کرده است. مفهوم انسان شناسی، اومانسم یا انسان مداری، از خود بیگانگی آفرینش انسان، سرشت انسانی، جایگاه انسان در نظام آفرینش، آزادی و اختیار، مبادی اختیار، کمال نهایی و رابطه دنیا و آخرت. او نتیجه گرفته است که شناخت هویت واقعی انسان، هدف از آفرینش اوست، و چگونگی دستیابی به آن، در گرو بهره گیری از رهاوردهای وحیانی، در کنار دستاوردهای قطعی عقلی و تجربی است. این کتاب توسط مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره)، در سال ۱۳۹۰ منتشر شده است.

در این کتاب، ابعاد گوناگون انسان‌شناسی، اعم از مقوله شناخت انسان و جایگاه و نقش وی در عالم هستی مورد بررسی قرار گرفته است. نویسنده، دیدگاه عمیق و روشن قرآن را درباره انسان به شیوه‌های گویا تبیین کرده است. کتاب در پانزده بخش و با این عناوین تنظیم گردیده است: انسان معمای قرون و اعصار، انسان و مسئله شناخت، آفرینش انسان؛ معماهای وجود انسان، ابعاد وجودی انسان و نیازهای او، طبیعت و فطرت انسان، ارزش‌ها و مقام انسان؛ عوامل و موانع رشد انسان و انسان و آزادی.

مؤلف در بخش آفرینش انسان، دو نظریه ثبوت انواع و تحول انواع را مورد بررسی قرار داده است. براساس نظریه ثبوت انواع همه موجودات از آغاز مستقل بوده‌اند و نظریه تحول انواع بیان می‌کند که هر گیاه یا جانوری از گیاه یا جانوران دیگر به دست آمده است.

نگارنده در قسمت دیگری از کتاب به بررسی ارزش و مقام انسان پرداخته، به مقام خلیفه الهی انسان و کرامت ذاتی او اشاره می‌کند. در بخشی از این اثر عوامل رشد انسان از نگاه قرآن علم و تفکر، ایمان و عمل صالح دانسته شده است. مؤلف در این کتاب به بیماری‌های

انسان از دیدگاه قرآن نیز پرداخته و سه نظریه معتزله، اشاعره و امریین الامرین درباره آزادی انسان را مورد بررسی قرار داده است.

این کتاب به کوشش سازمان انتشارات پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی در ۴۸۱ صفحه در سال ۱۳۹۴ روانه بازار کتاب شد.

ص: ۸۳

پدیدآورنده: عبدالحسین خسروپناه با همکاری جمعی از پژوهشگران

مشخصات نشر: دفتر نشر معارف، سال ۱۳۹۵، قم

انسان شناسی اسلامی از دریچه تطبیقی، رویکرد اسلامی به مبانی انسان شناسی را واکاوی می کند. این کتاب در دوازده فصل سامان یافته است که فصل اول آن به بیان کلیات انسان شناسی و ضرورت طرح مسائل انسان شناختی پرداخته است.

ساحت های وجودی انسان، انسان و نیازهای او، فطرت انسان، عقل و آگاهی انسان، آزادی و مسئولیت انسان، معنویت، کمال انسان، عوامل و موانع کمال انسان، از خود بیگانگی، مقایسه انسان شناسی اسلامی با دو مکتب فکری فلسفی اومانیسم و اگزیستانسیالیسم، انسان در اندیشه برخی متفکران بزرگ اسلامی عناوین ده فصل دیگر کتاب است.

در پایان هر فصل پرسش هایی طرح گردیده و برای بحث و بررسی بیشتر و ایجاد انگیزه تحقیق در بین دانشجویان و خوانندگان علاقه مند سؤالاتی مفهومی و استنباطی هم طرح شده است و منابع و کتاب هایی جهت مطالعه بیشتر و حتی پژوهش در پایان هر فصل ارائه شده است.

انسان شناسی اسلامی در ۳۸۴ صفحه وزیری، در سال ۱۳۹۵ از سوی دفتر نشر معارف منتشر شده است.

عنوان کتاب: وحی و نبوت در قرآن (تفسیر موضوعی قرآن کریم جلد ۳)

پدیدآورنده: عبدالله جوادی آملی

مشخصات نشر: مرکز نشر اسرا، سال ۱۳۹۳، قم

سومین جلد از مجموعه هیجده جلدی تفسیر موضوعی قرآن کریم به مبحث وحی و نبوت اختصاص دارد. آیت الله جوادی آملی در این تفسیر با استناد به منابع و تفاسیر مختلف از جمله: تفسیر برهان، المیزان، مجمع البیان، ملل و نحل، میزان الحکمه، شرح فصوص الحکم، آیات مربوط به نبوت و وحی را تفسیر کرده است. مجلد حاضر، با مقدمه ای درباره ضرورت نبوت از منظر عقلی و نقلی و راه های شناخت نبوت آغاز می شود. مباحث کتاب ذیل سه بخش با این عناوین تدوین می گردد وحی (تعریف وحی، اثر روحی، اثر روحی، ریشه های آنکاروحی، نتایج و آثار انکار وحی)، نبوت عام (اهداف و فواید نبوت، عصمت پیامبر، حکمت بعثت پیامبر در روایات، ویژگی های عصمت) و نبوت خاص (دلایل نبوت پیامبر، معجزات پیامبر، نوید پیامبران پیشین، قراین و ویژگی های حضرت محمد خاتمیت). در انتهای کتاب فهرست های تفصیلی آیات، روایات، موضوع، اعلام کتب و مراجع به چاپ رسیده است.

چاپ ششم کتاب در سال ۱۳۹۳ از سوی مرکز نشر اسرا در ۴۹۶ صفحه وزیری عرضه شده است.

ص: ۸۵

این کتاب، با هدف پاسخگویی به مسائل وحی، به ویژه تحلیل آن و نقش فرشته و پیامبر در این زمینه، با نگاهی نو، جامع و دقیق تدوین یافته است. متن حاضر، در شانزده درس فراهم آمده است. در هر درس اهداف، پیش سازمان دهنده، فعالیت ضمن درس، چکیده، پرسش، منابع برای مطالعه بیشتر و موضوع تحقیق طراحی و ارائه شده است.

مفهوم و کاربردهای لغوی و قرآنی وحی و مفهوم اصطلاحی آن، نقد دلایل منکران، پاسخ به دلایل عدم ضرورت وحی و بررسی دلایل حکما و متکلمان در اثبات ضرورت آن، دیدگاه های مادی گرایان و منکران وحی، بررسی عوامل و آثار تحلیل وحی به تجربه پیامبران، بیان تحلیل عقلی حکما از وحی، حضوری بودن وحی اقسام وحی، وحی الهی به پیامبران، دلایل عقلی و نقلی سلامت وحی، اصناف فرشتگان وحی، آغاز نزول وحی، فرق وحی با مفاهیمی همچون حدیث قدسی، تجربه نبوی، تحدیث، الهام، حدیث نبوی، عرفان و القائنات شیطانی و وحی در دین یهود و مسیحیت، از موضوعات مورد بحث در این کتاب است.

دومین چاپ وحی شناسی در سال ۱۳۸۷ توسط موسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره) در ۴۲۴ صفحه وزیری منتشر شده است.

عنوان کتاب: پژوهشی در عصمت معصومان علیهم السلام

پدیدآورندگان: حسن یوسفیان - احمد حسین شریفی

مشخصات نشر: پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی، سال ۱۳۸۸، تهران

این کتاب با بیانی تحلیلی به بررسی دلایل عقلی و نقلی عصمت انبیاء پیرانان پرداخته است. مهمترین مباحث مطرح شده در این کتاب عبارت اند از: معنا و حقیقت عصمت، امکان عصمت، عصمت و اختیار، عصمت و موهبت، عصمت در دوران طفولیت، تاریخچه عصمت در ادیان مختلف و در میان مسلمانان، بررسی شبهاتی درباره مبدأ اندیشه عصمت، عصمت انبیاء علیهم السلام در مقام تلقی و ابلاغ وحی، دلایل عقلی و نقلی عصمت در مقام تلقی و ابلاغ وحی، عصمت در اعتقادات و دلایل این نوع از عصمت، بررسی شبهات ناظر به عصمت عملی پیامبران، عصمت در خطا و نسیان، عصمت در مذاهب و مکاتب دیگر، عصمت اهل بیت عل النار و دلایل عقلی و نقلی آن، بررسی آیات اولی الامر و تطهیر در این زمینه، عصمت فرشتگان و ادله عقلی و نقلی آن.

این کتاب در سال ۱۳۸۸ به همت انتشارات پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی در ۳۹۲ صفحه منتشر و روانه بازار نشر شده است.

ص: ۸۷

عنوان کتاب : معجزه در قلمرو عقل و دین

پدید آورنده: محمد حسن قدردان قراملکی

مشخصات نشر: مؤسسه بوستان کتاب، سال ۱۳۸۷، قم

کتاب معجزه در قلمرو عقل و دین تحلیلی درباره حقیقت معجزه و ارزش معرفتی آن است. نویسنده با بهره گیری از منابع کلامی قدیم و جدید و با اشاره به نقش معجزه در شناخت پیامبران و صدق ادعاهای آنان، به بررسی واژه معجزه و واژه های مترادف با آن، چون آیه، بینه و برهان پرداخته و دیدگاه های متکلمان اسلامی را درباره آن توضیح داده است. سرفصل های کتاب عبارت است از: اقسام معجزه، تفاوت معجزه با سحر و کرامت، فاعل معجزه، نقش پیامبران در معجزه، و رابطه معجزه با اصل علیت و بررسی شبهات منکران اعجاز و پاسخ آن.

این کتاب در سال ۱۳۸۷ از سوی مؤسسه بوستان کتاب برای بار دوم در ۲۷۲ صفحه وزیری منتشر شده است.

ص: ۸۸

عنوان کتاب: خاتمیت از نظر قرآن و حدیث و عقل

پدیدآورنده: جعفر سبحانی تبریزی، مترجم: رضا استادی

مشخصات نشر: انتشارات مؤسسه امام صادق الا، سال ۱۳۸۷، قم

موضوع این کتاب درباره خاتمیت است و مؤلف محترم تلاش داشته علاوه بر این که خاتمیت را از منظر قرآن و حدیث و عقل بررسی کند، به شبهاتی که در این موضوع مطرح شده پاسخ بگوید.

ایده آلیست های قرن بیستم، گواه گفتار ما از قرآن، دلایل شیعه برای لزوم تعیین امام معصوم، مقررات غیرثابت، تشریح غنی و وسیع، و... از مباحث این کتاب است. کتاب یاد شده را آیه الله رضا استادی به فارسی برگردانده است.

این کتاب در سال ۱۳۸۷ از سوی مؤسسه امام صادق در ۲۵۶ صفحه چاپ و منتشر گردیده است.

ص: ۸۹

پدیدآورنده: محمد حسن قدردان قراملکی

مشخصات نشر: پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی، سال ۱۳۸۷، تهران

هدف اصلی این پژوهش، تبیین روشن و صحیحی از نبوت، خاتمیت و فلسفه آن، همراه با نقد دیدگاه‌ها و رهیافت‌های متعدد و گاه متفاوتی است که امروزه در جامعه علمی نیز مطرح هستند.

آیین خاتم، جاودانگی اسلام و ملاک‌های آن را مطرح کرده و به بحث از جامعیت و کمال دین پرداخته است. مؤلف ضمن نقد دو دیدگاه حداقلی و حداکثری، دیدگاه اعتدالی را تبیین و اثبات کرده است و در همین راستا در پایان به مواردی از اصول نظام سیاسی و اقتصادی اسلام اشاراتی داشته است.

این کتاب در سه بخش: نبوت، خاتمیت، جاودانگی و جامعیت اسلام، تدوین شده است. بخش اول با عنوان «ماهیت، فلسفه و اهداف نبوت» شامل هفت فصل با عناوین: ماهیت نبوت، وحی شناسی، فلسفه نیاز به نبوت و ضرورت آن، فلسفه تجدد نبوت، اهداف نبوت و پیامبران، کارنامه و کامیابی پیامبران، کارکرد نبوت و پیامبران است. در بخش دوم با عنوان تحلیل خاتمیت، مطالب در چهار فصل: رهیافت‌های مختلف به خاتمیت، فلسفه خاتمیت، اثبات خاتمیت پیامبر اسلام عنه، نسبت خاتمیت با مسائل و تئوری‌های مختلف ارائه شده

است. عنوان بخش سوم این اثر پژوهشی با جاودانگی و جامعیت اسلام و شامل دو فصل است. پلورالیزم دینی مبحث پایانی این کتاب است.

این کتاب در ۷۱۲ صفحه در سال ۱۳۸۷ از سوی سازمان انتشارات پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی منتشر شده و در اختیار علاقه مندان قرار گرفته است.

ص: ۹۱

عنوان کتاب: اعجاز قرآن در نظر اهل بیت عصمت علیهم السلام و بیست نفر از علمای بزرگ اسلام

پدیدآورنده: سید رضا مؤدب

مشخصات نشر: نشر احسن الحدیث، سال ۱۳۷۹، قم

در این کتاب ابعاد مختلف اعجاز قرآن در نگاه امامان شیعه و علمای بزرگ اسلام و مستشرقین بررسی شده است. مطالب کتاب در پنج قسمت تنظیم شده است: ضرورت اعجاز قرآن، اعجاز قرآن از نظر معصومین علیه استان و علمای شیعه، علمای اهل سنت و اعجاز قرآن، بررسی وجوه اعجاز، مستشرقین و اعجاز قرآن. نویسنده در ابتدا، مساله ضرورت اعجاز از طرف پیامبران را مطرح، و رابطه آن با قانون علیت را توضیح داده، آنگاه اعجاز قرآن را با توجه به آیات تحدی تشریح می نماید.

در ادامه با توجه به فرمایشات ائمه معصومین علیه استان درباره قرآن اعجاز آن را از دیدگاه آن بزرگواران بررسی کرده است. از طرف دیگر با توجه به تالیفات متعددی که از طرف علمای شیعه و اهل سنت در این باره نوشته شده، دیدگاه های بیست نفر از آنها را متذکر شده، وجوه اعجاز را مورد بررسی قرار داده و مساله قول به صرفه را مورد نقد و تجزیه و تحلیل قرار داده است.

نشر احسن الحدیث در سال ۱۳۷۹ این کتاب را در ۲۲۴ صفحه منتشر کرده است.

ص: ۹۲

در این کتاب دلایل سلامت و مصونیت قرآن از هرگونه تحریف بیان شده و روایات تحریف نما در منابع فریقین مورد نقد و بررسی قرار گرفته است.

کتاب دارای یک مقدمه و یک پیشگفتار است و در دو بخش اصلی تنظیم شده است: بخش اول، «سلامت قرآن از تحریف» دارای یک مقدمه و مشتمل بر سه گفتار ذیل است: گفتار اول، درآمد (ادله سلامت قرآن از تحریف) به بیان شش پرسش و پاسخ بدانها در این زمینه می پردازد؛ گفتار دوم، «بررسی مبانی نقد روایات تحریف قرآن»، مشتمل بر هیجده پرسش و پاسخ در این زمینه است؛ گفتار سوم، «بررسی و نقد احادیث تحریف قرآن در منابع فریقین»، به ۴۷ سؤال و پاسخ در این مورد می پردازد.

بخش دوم، «بررسی و نقد تردیدها و افتراها» مشتمل بر دو گفتار ذیل است: گفتار اول، «بررسی و نقد تردیدها و افتراها» که ده پرسش و پاسخ در این موضوع را در بردارد؛ گفتار دوم، «بررسی و نقد افتراها» به بررسی و نقد افترااتی که علیه شیعه در موضوع تحریف قرآن وارد شده طی سی سوال و پاسخ بدانها پرداخته است.

این کتاب در ۲۵۶ صفحه وزیری برای اولین بار در سال ۱۳۸۴ از سوی نشر مشعر منتشر شده است.

که پدیدآورنده: محمد علی رضایی اصفهانی و مشخصات نشر: انتشارات کتاب مبین، سال ۱۳۸۸، رشت

نویسنده، با بهره گیری از آیات، کتب روایی، تفسیری، لغوی و علوم طبیعی، موضوع اعجاز علمی قرآن را در پنج بخش بررسی کرده است. وی در بخش اول کتاب کلیاتی درباره مسائل علمی و تفسیر آن مطرح و ملاک ها و معیارهای معتبر و صحیح برای تفسیر علمی قرآن را بیان نموده و در ادامه، موضوع اعجاز قرآن و ابعاد آن را بررسی می کند. در بخش دوم، قرآن و علوم کیهان شناسی و مسائل آن از جمله، آغاز جهان، مراحل خلقت جهان، خلقت هفت آسمان و زمین و جاذبه عمومی را تشریح نموده است. بخش سوم به قرآن و علوم ریاضی اختصاص دارد که مساله اعجاز عددی را مورد بررسی قرار داده است. بخش چهارم به قرآن و علوم زیست شناسی مربوط است که بحث پیدایش حیات در روی زمین و خلقت انسان اولیه و نظریه تکامل داروین از مهمترین مسائل بحث شده در آن است. در بخش پایانی موضوع قرآن و علوم پزشکی از جمله: قرآن و بهداشت، قرآن و درمان بیماری ها، قرآن و اسرار خلقت انسان را تشریح نموده است.

نکته قابل ذکر، این است که مؤلف در این کتاب آیاتی که می توان از آنها موضوعات علمی را استفاده نمود (و بیانگر اعجاز علمی قرآن است) مطرح و پس از ذکر آرای مفسرین درباره آنها، اعجاز علمی آیاتی

را می پذیرد که با مسائل علمی مخالف نبود و از حالت فرضیه علمی بودن خارج شده و به صورت یک قانون و قاعده کلی در آمده باشد.

عنوان حکمت ها و اسرار علمی، یکی از عناوین عمومی کتاب است که پس از طرح موضوع و آیات درباره آن، حکمت ها و اسراری را که آیه در بردارد بیان می نماید.

انتشارات کتاب مبین این کتاب ۲ جلدی را در سال ۱۳۸۸ منتشر ساخته است.

ص: ۹۵

پدیدآورنده: سید علی حسینی میلانی

مشخصات نشر: انتشارات حقایق اسلامی، سال ۱۳۹۴، قم

این کتاب به نقد و بررسی شبهه تحریف قرآن کریم در منابع روایی و علمی اهل سنت و شیعه پرداخته و تحریف ناپذیری قرآن را براساس آیات قرآنی و روایات وارده از معصومین علیهم السلام اثبات می کند. کتاب مشتمل بر مقدمه ای از مؤلف و دو باب است که هر یک دربرگیرنده فصولی چند است. در بخش اول این کتاب ابتدا گفتار بزرگان شیعه را در نفی تحریف یادآوری شده و سپس ادله شیعه درباره عدم وقوع تحریف در قرآن کریم را که عبارت اند از آیاتی از قرآن کریم، احادیث وارده از معصومین علیهم السلام، گفته خلیفه دوم که «حسبنا کتاب الله»، اجماع، تواتر قرآن، اعجاز قرآن و غیره، یادآور می شود. در فصلی دیگر از کتاب، احادیث شیعی دال بر وقوع تحریف مورد نقد قرار می گیرد. در ادامه به نقد و پاسخ دهی شبهاتی که در پرتو برخی احادیث شیعی در مورد تحریف قرآن ایراد شده پرداخته می شود. سپس راویان احادیث تحریف در منابع شیعی معرفی و جایگاه ایشان از نظر علم رجال و حدیث مورد ارزیابی قرار می گیرد. در بخش دوم کتاب به بررسی دیدگاه اهل سنت در مورد شبهه تحریف پرداخته شده و احادیث تحریف در منابع سنی و راویان این احادیث مورد نقد و ارزیابی قرار گرفته است.

همچنین شبههاتی که از طریق این گونه احادیث ایراد شده مطرح و بدان ها پاسخ داده شده است. سپس به بیان نظرات و دیدگاه های اهل سنت در مورد موضوع تحریف و احادیث وارد شده در این باب پرداخته شده است. نویسنده فصلی دیگر از کتاب را به نقد و بررسی روایات وارده درباره وقوع خطا در قرآن، احادیث وارده در باب جمع و تدوین قرآن و احادیث نقصان قرآن اختصاص داده است. در آخرین فصل از کتاب هم به نقد و بررسی صحیح البخاری و صحیح مسلم پرداخته شده است. در این فصل دیدگاه عالمان سنی درباره دو شخصیت بخاری و مسلم و نیز صحیح مسلم و صحیح البخاری بیان شده و در نهایت، درباره عدالت و دانش صحابه مطالبی مطرح شده است.

چاپ اول این کتاب در ۶۴۰ صفحه از در سال ۱۳۹۴ از سوی انتشارات حقایق اسلامی منتشر شده است.

پدیدآورنده: علی ربانی گلپایگانی

مشخصات نشر: بوستان کتاب، سال ۱۳۹۳، قم

کتاب امامت در بینش اسلامی به تبیین جایگاه امامت در تفکر اسلامی و طرح مسئله وجوب امامت در فرقه های مختلف کلامی اسلامی پرداخته است. کتاب در شانزده فصل نگاشته شده و نویسنده با تکیه بر منابع اسلامی و به خصوص شیعی کوشیده است تا اصل جایگاه امامت، وظایف، مسئولیت ها، شبهات مربوط به آن و هر آنچه را به نوعی به این مسئله مربوط می شود، با بیانی جامع، تبیین کند.

واژه شناسی و تعریف امامت، جایگاه امامت در تفکر اسلامی، مسئله وجوب امامت در فرقه های مختلف کلامی اسلامی، فلسفه امامت از نگاه روایات، بایستگی های امامت، امامت و افضلیت، عصمت امام از دیدگاه خرد، قرآن و عصمت امام، مذاهب اسلامی و راه تعیین امام، شیعه امامیه و لزوم نص در تعیین امام از جمله مباحث طرح شده در این کتاب هستند.

بوستان کتاب چاپ پنجم این اثر ۴۴۴ صفحه ای را در سال ۱۳۹۳ منتشر ساخته است.

پدیدآورنده: سید علی حسینی میلانی

مشخصات نشر: انتشارات حقایق اسلامی، سال ۱۳۹۶، قم

کتاب «امامت در عقاید شیعه» مجموعه مباحث امامت در دیدگاه شیعه می باشد که سرفصل های آن عبارت است از:

۱- جانشین پیامبر

عنوان توضیحی این فصل، پژوهشی درباره جانشینی پیامبر خدا از دیدگاه اسلام است. در این فصل، ابتدا در لزوم وجود جانشین برای رسول خدا بحث می شود که آیا لازم است جانشینی برای رسول خدا انتخاب شود یا نه؟ آنگاه به مباحثی درباره شرایط جانشین پرداخته می شود.

این فصل از کتاب در سه بخش تنظیم شده است: بخش اول با عنوان امامت و خلافت چیست؟ ابتدا به بررسی لزوم وجود خلیفه و جانشین برای پیامبر خدا پرداخته و با شواهدی از متون اسلامی نشان داده است که همه فرق اسلامی به لزوم جانشین برای رسول خدا معتقدند و در ادامه به بیان تعریف امامت از دیدگاه شیعه و سنی می پردازد.

در بخش دوم با عنوان جانشین پیامبر خدا کیست؟ جانشینی ابوبکر را به چالش میکشد. نویسنده ابتدا ادعای اهل تسنن را در رضایت امیرالمؤمنین علی علیه السلام از خلافت ابوبکر و بیعت با وی مطرح کرده

و دلایل آنان را برشمرده است. سپس ادعای آنها پاسخ گفته است .

در بخش سوم، ویژگی های امام و خلیفه از دیدگاه اهل سنت را نقل و خلفای سه گانه را با این ویژگی ها محک زده است تا اثبات کند که هیچ یک از این سه خلیفه حتی واجد این شرایط هم نبودند که علمای اهل سنت برای امام لازم می دانند.

۲- نگاهی به آیه ولایت

نویسنده در این بخش به اثبات امامت امیرالمؤمنین علم از آیات، روایات و عقل (دلیل افضلیت پرداخته است. وی از ادله قرآن و سنت به عنوان نمونه، آیه ولایت و حدیث غدیر را مطرح می نماید.

یکی از آیاتی که برای اثبات امامت و ولایت امیرالمؤمنین ع بدان استدلال میشود، آیه ولایت است. نویسنده در این فصل درباره چگونگی استدلال به این آیه سخن گفته است.

این فصل از کتاب در سه بخش تنظیم شده است: در بخش اول، به شأن نزول آیه ولایت اشاره شده و اتفاق نظر مفسران اهل سنت را در شأن نزول آیه ولایت درباره امیرالمؤمنین علیه السلام از سوی چهار تن از علمای اهل سنت نقل گردیده است. بخش دوم کتاب به امامت علی در آیه ولایت پرداخته و ضمن بیان معنای «ولایت»، به تطابق معنای ولایت (اولویت، برتری و سزاوارتر بودن برای به عهده گرفتن امور مسلمانان در آیه و امامت و خلافت امیرالمؤمنین که اشاره شده است.

در بخش سوم شبهه های وارد شده درباره آیه ولایت نقل گردیده و به هریک پاسخی درخور داده شده است.

۳- نگاهی به حدیث غدیر

این فصل از کتاب به واقعه غدیر می پردازد و حدیث غدیر را از دو جهت مورد توجه قرار می دهد: یکی آیاتی که در این واقعه نازل شده اند و دیگری ماجرای نصب امیرالمؤمنین لب به امامت در این روز. نویسنده با توجه به آیات قرآن معتقد است که گرچه آیه غدیر در سیاق آیه هایی است که خداوند اهل کتاب را مورد خطاب قرار داده، ولی قابل تطبیق برامت رسول خدا نیز هست.

وی در ادامه به بیان مطالبی درباره حدیث غدیر می پردازد. غدیر از دیدگاه قرآن، شمار راویان حدیث غدیر از صحابه، راویان حدیث غدیر از تابعین و اسناد حدیث غدیر از مطالبی است که نویسنده بدان ها پرداخته و در ادامه به چرایی عدم نقل کامل حدیث در متون اهل سنت اشاره کرده است. سپس به تلاش هایی ناکارآمد برای بی اعتبار کردن حدیث غدیر پرداخته شده و برخی از شبهات معاندین مطرح و پاسخ گفته شده است.

ص: ۱۰۱

شیعه معتقد است که امامت همچون نبوت، منصبی الهی است و باید نصب امام نیز از سوی خداوند متعال باشد و سندی محکم از سیره و سنت رسول خدا بر این نصب گواهی دهد.

نویسنده در این فصل تلاش کرده افزون بر دلایل روایی، با دلایل عقلی هم، امامت امیرالمؤمنین اله را اثبات کند.

این فصل در دو بخش تنظیم شده است: بخش اول، ویژگی های پذیرفته شده برای امام چون: علم و دانش، شجاعت و دلیری و عدالت و دادگری را بر می شمارد و به نقد دیدگاه کتاب شرح المواقف می پردازد. بخش دوم، ویژگی های امیرمؤمنان علیه السلام ما را بر می شمارد و برای هر یک از ویژگی های حضرت، دلایل و اسنادی نقل می کند. نقد دیدگاه ابن تیمیه و سخن پراکنی وی از دیگر مطالب بخش دوم است.

۵- نقش شورا در امامت

نویسنده در این فصل به بیان خاستگاه نظریه شورا پرداخته و نارسایی آن را برای تعیین امامت جامعه نشان داده است. ایشان که این فصل از کتاب را در سه بخش تنظیم کرده است: در بخش اول به اثبات الهی بودن انتصاب و تعیین امام پرداخته و با استناد به حدیث نور، امامت امیرالمؤمنین ما را از زمان آفرینش دانسته است. شایان ذکر است که حدیث نور را بسیاری از بزرگان اهل سنت روایت کرده اند. نویسنده نام نه تن از آنان را برشمرده است. در ادامه، طرح امامت در آغاز بعثت و

چگونگی نصب امیرالمؤمنین علیه السلام از سوی پیامبر آمده شده است.

در بخش دوم به بررسی چگونگی انتخاب ابوبکر و عمر برای خلافت دست یازیده و عدم تطبیق نظریه شورا را بر خلافت این دو گزارش کرده است.

بخش سوم، زمان مطرح شدن نظریه شورا بر رسیده است. نویسنده با استناد به روایتی در صحیح البخاری بیان میکند که نظریه شورا را عمر در سالهای آخر عمرش مطرح کرد. نویسنده از خلال صحبت های عمر زوایای دیگری از تاریخ صدر اسلام و چگونگی انتخاب ابوبکر را تحلیل کرده است.

وی در بخش چهارم کوشیده ابعاد جزئی و مسائل پوشیده جریان شورا را آشکار سازد.

ص: ۱۰۳

عنوان کتاب: در مسیر رستگاری (ترجمه منهاج الکرامه) *

پدیدآورنده: جمال الدین حسن بن یوسف حلّی (علامه حلّی)، مترجم: محمد حسین رحیمیان

مشخصات نشر: روضه العباس، سال ۱۳۹۲، قم

منهاج الکرامه پژوهشی در مورد مساله امامت و اثبات آن با استناد به آیات، روایات و ادله عقلی است. در ابتدای کتاب حاضر به بیان دیدگاه های شیعه و اهل سنت در مورد اصل امامت و اختلاف نظر آنان در این زمینه پرداخته شده و پس از آن ادله پیروان مذهب شیعه امامیه در ضرورت وجود امام معصوم این استان پس از رحلت رسول خدا و نقش امامان در تبیین مسائل مختلف دینی و احکام شرعی بیان شده و از این دیدگاه دفاع شده است. آنگاه نویسنده به بیان اعتقادات پیروان خلفا در زمینه خداشناسی و نسبت دادن امور و صفات ناروا به خداوند توسط اشاعره، حشویه، مشبهه، کرامیه و برخی دیگر از مذاهب اهل سنت پرداخته و به نقد دیدگاه های آنان در مورد خلافت و امامت بعد از پیامبر اسلام و پرداخته است. در بخش بعدی کتاب نویسنده به دیدگاه های شیعه در مورد امامت امامان دوازده گانه و ادله مربوط به آن اشاره نموده نمونه هایی از بدعت های به وجود آمده توسط خلفا در دین اسلام و پیامدهای آن را بررسی نموده و دلایل متعددی مبنی بر عدم شایستگی آنان برای احراز مسند خلافت ارائه نموده است. آنگاه دلایل قرآنی، روایی و تاریخی متعددی مبنی بر شایستگی امام علی ای در زمینه امامت و

ص: ۱۰۴

خلافت مطرح نموده و جایگاه ویژه آن امام را نزد خداوند متعال و رسول خدا تصویر نموده است.

در مسیر رستگاری، برگردانی از اثر گرانسنگ منهاج الكرامه است که نشر روضه العباس آن را در سال ۱۳۹۲ در ۴۲۴ صفحه به بازار کتاب عرضه کرده است .

ص: ۱۰۵

پدیدآورنده: سیدهاشم ثامر العمیدی، ترجمه و تعلیق: مهدی علیزاده

مشخصات نشر: مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره)، سال ۱۳۸۹، قم

این کتاب پاسخی علمی به تشکیک های احمد الکاتب نسبت به نظریه مهدویت است. در سال ۱۹۹۷ میلادی نویسنده ای به نام احمد الکاتب کتابی را با عنوان تطور الفكر السياسي الشيعي من الشورى الى ولاية الفقيه، در لندن منتشر ساخت و در این کتاب به منظور رد نظریه ولایت فقیه کوشیده تا مبانی اعتقادی شیعه را با چالش مواجه کند.

سید ثامر هاشم العمیدی، دو کتاب در نقد اثر احمد الکاتب تألیف کرده که کتاب المهدی المنتظر فی الفكر الاسلامی یکی از آنها بوده و برگردان فارسی آن «در انتظار ققنوس» نام گرفته است.

این کتاب بیشتر با رویکردی روایی به موضوعاتی حول محور مهدویت پرداخته و در چهار فصل و یک خاتمه تنظیم شده است: حضرت مهدی را در کتاب و سنت، امام مهدی اب کیست؟ پاسخ به چند پرسش درباره حضرت مهدی و چند پرسش و پاسخ دیگر درباره حضرت مهدی با عناوین این فصول چهارگانه است.

کتاب المهدی المنتظر فی الفكر الاسلامی توسط آقای مهدی علیزاده ترجمه شده و پنج فصل جدید در قالب بخش دوم بدان افزودن شده است.

بخش های افزوده شده توسط مترجم، علاوه بر مقدمه که به معرفی کتاب و ترجمه آن پرداخته، از این قرار است: مهدی باوری و ضرورت تعمیق پیوندهای عاطفی با امام زمان ، مهدی باوری و امنیت روانی، کالبد شکافی انتظار، بعثت انبیاء و انقلاب مهدی الیا، شیعه قافله سالار کاروان انتظار، توطئه استکبار جهانی علیه مهدی باوری و سرنهان در سپهر ادب.

مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره) این کتاب را در سال ۱۳۸۹، در ۳۶۰ صفحه منتشر کرده است.

ص: ۱۰۷

عنوان کتاب: بررسی تطبیقی مهدویت در روایات شیعه و اهل سنت

کار پدیدآورنده: مهدی اکبرنژاد

مشخصات نشر: انتشارات بوستان کتاب، سال ۱۳۸۸، قم

در این کتاب روایات مربوط به بحث مهدویت را از دیدگاه شیعیان و اهل سنت بررسی گردیده و به ذکر اشتراکات و نقاط اختلافی آنان در این زمینه پرداخته شده، مؤلف در این کتاب ابتدا به بیان مسئله، پرسش‌ها، فرضیه‌ها، هدف‌های تحقیق و روش تحقیق پرداخته است.

فصل نخست نگاهی کلی به احادیث مهدویت دارد و دانشمندان شیعه و سنی صاحب نظر در بحث مهدویت، و نیز کتاب‌های مربوط به این موضوع معرفی شده‌اند.

فصل دوم درباره مشترکات شیعه و سنی در مهدویت است و در آن از نسب و شمایل حضرت مهدی او ویژگی‌ها و شرایط ظهور سخن به میان آمده است. همچنین به بررسی نشانه‌های ظهور، زمینه‌های اجتماعی ظهور، ویژگی‌های حکومت امام مهدی و ظهور حضرت عیسی ال با امام زمان نیز پرداخته شده است.

مؤلف در فصل سوم به موارد اختلافی مهدویت میان شیعه و سنی پرداخته که مهم‌ترین آنها در چهار مورد خلاصه شده است.

فصل چهارم کتاب نیز به بیان نقدهای منتقدان حدیث‌های مهدویت و بررسی میزان اعتبار و ارزشمندی این نقدها اختصاص پیدا کرده و دیدگاه‌های معروفترین ناقدان این حدیث‌ها مورد تحلیل قرار گرفته است. این کتاب در ۳۶۰ صفحه، در سال ۱۳۸۸ به همت انتشارات بوستان کتاب به چاپ رسیده است.

ص: ۱۰۸

عنوان کتاب: بازگشت به دنیا در پایان تاریخ (تحلیل و بررسی مسئله رجعت)

پدیدآورنده: خدامراد سلیمیان

مشخصات نشر: انتشارات بوستان کتاب، سال ۱۳۹۲، قم

رجعت از شمار موضوعاتی است که پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله و روایات شیعی از آن به تفصیل سخن گفته و نوشته های فراوانی نیز به این مهم پرداخته اند. ولی این موضوع نیز همانند برخی موضوعات دیگر، همواره با ابهامات و تشکیک هایی رو به رو بوده است. این کتاب با هدف پاسخگویی به پرسش ها و شبهه های مطرح شده در موضوع رجعت نگارش یافته و پس از مقدمه مؤلف، در ده فصل سامان یافته است.

بررسی واژگانی، رجعت از دیدگاه مذاهب اسلامی، زمان رجعت، امکان وقوع رجعت، دیدگاه مفسران شیعی و دیدگاه عالمان اهل سنت، رجعت در آخرالزمان و روایات معصومان، اشکال ها و نقد و بررسی آنها، رجعت کنندگان، بررسی تکلیف در زمان رجعت و بازگشت به دنیا در پایان تاریخ عناوین فصل های این کتاب را تشکیل می دهند.

بازگشت به دنیا در پایان تاریخ در ۲۵۶ صفحه، در سال ۱۳۹۲ از سوی انتشارات بوستان کتاب قم روانه بازار نشر شده است.

ص: ۱۰۹

این کتاب برگرفته از سخنرانیها، مقالات، کتابها و جلسات پرسش و پاسخ استاد مصباح یزدی درباره ولایت فقیه است که توسط حجت الاسلام والمسلمین محمد مهدی نادری قمی تنظیم و نگارش شده است و در شش فصل به مباحث زیر می پردازد:

فصل اول، درباره اهمیت و ضرورت بحث ولایت فقیه و جایگاه علمی و پیش فرضهای نظریه ولایت فقیه بحث می کند.

فصل دوم به بحث از رابطه دین با سیاست می پردازد.

در فصل سوم، جایگاه مردم در نظریه ولایت فقیه بررسی می شود.

فصل چهارم، با استناد به ادله نقلی و عقلی به اثبات ولایت فقیه می پردازد.

در فصل پنجم نیز مفهوم ولایت مطلقه فقیه تبیین می شود و جایگاه ولایت فقیه در قانون اساسی و نیز رابطه مرجعیت و ولایت فقیه مورد بررسی قرار می گیرد.

در فصل ششم بحثی درباره خبرگان و ولایت فقیه صورت می گیرد.

این کتاب در ۱۶۰ صفحه توسط انتشارات موسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره) در سال ۱۳۹۱ منتشر شده است.

این کتاب با هدف تبیین مفهوم و جایگاه حکومت اسلامی و ضرورت و جایگاه مسئله رهبری در دوره غیبت از دیدگاه شیعه تدوین شده و با بررسی آیات و روایات متعدد درباره حکومت و پاسخگویی به برخی پرسش های مرتبط با آن دنبال شده است.

کتاب از یک مقدمه و شش فصل تشکیل شده است. در مقدمه ضرورت و اهمیت بحث اشاره گردیده است. فصل اول به کلیات پژوهش اختصاص یافته و در آن مباحثی همچون ضرورت حکومت و انواع آن مطرح شده است. در فصل دوم رابطه اسلام و حکومت مورد توجه قرار گرفته، ضمن تبیین رابطه دین و سیاست، مفهوم، اهمیت، ضرورت و جایگاه حکومت در اسلام و نیز ویژگی های آن توضیح داده شده است. فصل سوم به تبیین جایگاه ولایت در اسلام اختصاص یافته است. مسئله امامت و رهبری موضوع فصل چهارم اثر حاضر را تشکیل داده است. فصل پنجم عهده دار موضوع مشروعیت است و فصل ششم به بحث ولایت فقیه اختصاص یافته است. تعریف، سابقه و ادله ولایت فقیه در کنار ویژگی های ولی فقیه و اختیارات وی و در پایان بررسی جایگاه ولایت فقیه در حاکمیت براساس قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، مباحث اصلی این فصل را تشکیل می دهند.

ولایت و رهبری در اسلام در ۳۸۰ صفحه و به همت پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی در سال ۱۳۹۰ وارد بازار کتاب شده است.

عنوان کتاب: ولایت فقیه

پدیدآورنده: عبدالله جوادی آملی

مشخصات نشر: نشر اسراء، سال ۱۳۹۵، قم

کتاب ولایت فقیه؛ ولایت فقاہت و عدالت، علاوه بر تبیین نظریه ولایت فقیه، پاسخی است به شبهات مطرح شده درباره این نظریه .

این کتاب شامل هفت فصل است:

۱- انسان، آزادی، عبودیت، قانون

۲- حکومت اسلامی و اهداف آن

۳- ضرورت ولایت فقیه

۴- ولایت فقیه یا وکالت فقیه؟

۵- وظایف و اختیارات ولی فقیه

۶- امام خمینی (ره)؛ ولایت فقیه، عزت مردم

۷- پرسش و پاسخ؛ نقد و جواب

و فصل هفتم شامل هفت بخش به شرح زیر است:

۱- حکومت دینی، حکومت اسلامی،

۲- ضرورت ولایت فقیه و جایگاه علمی آن

۳- نصب، ولایت، انتخاب

۴- جایگاه مجلس خبرگان

۵- ولایت مطلقه و اختیارات رهبر

۶- جمهوری اسلامی و نقش مردم ۷ قانون اساسی، جامعه مدنی، دموکراسی.

چاپ هفدهم این کتاب در سال ۱۳۹۵ توسط مرکز نشر اسراء در ۵۹۲ صفحه منتشر شده است.

ص: ۱۱۲

عنوان کتاب: به سوی جهان ابدی

پدیدآورنده: زین العابدین قربانی لاهیجی

مشخصات نشر: نشر سایه، سال ۱۳۷۵، تهران

کتاب به سوی جهان ابدی پژوهشی است درباره چستی مرگ و منازل مختلف عالم برزخ تا قیامت. در پژوهش حاضر ابتدا مباحثی درباره حقیقت مرگ و سرنوشت انسان پس از مرگ بیان شده و تعابیر مختلف قرآن کریم در خصوص مرگ تبیین گردیده است. آنگاه مباحثی در مورد سکرآت مرگ و قبض روح و سختی آن بیان شده و منازل که از ابتدای مرگ در عالم برزخ تا زمان قیامت در آن عالم رخداد می نماید از منظری روایی تصویر می گردد. در همین راستا نگارنده مباحثی در خصوص سؤال قبر، وحشت قبر، فشار قبر، بهشت و جهنم برزخی، وقوع قیامت و حشر انسان ها، شفاعت و کیفیت آن، تجسم اعمال و حساب و کتاب روز قیامت مطرح می نماید و تصویری از بهشت و جهنم موعود ارائه می کند. نشر سایه این کتاب را در ۵۲۴ صفحه، در سال ۱۳۷۵ منتشر کرده است.

ص: ۱۱۳

این کتاب مجموعه ای است مشتمل برده جلسه بحث و انتقاد درباره مساله معاد که در انجمن اسلامی پزشکان در سال ۱۳۵۰ ایراد شده است. شهید مطهری از آیات و روایات و یافته های علمی و استدلال فلسفی و نیز آموزه های عرفانی بهره می گیرد، و از امکان معاد و دلایل و مبانی آن از دیدگاه اسلام دفاع می کند. نخست درباره جایگاه معاد و ماهیت مرگ و عالم برزخ از دیدگاه قرآن بحث شده، و آیات مربوطه تفسیر گردیده، سپس مفهوم غایت و روح از دیدگاه حضرت علی و فلاسفه بررسی گردیده، و نظریات مهدی بازرگان در کتاب ذره بی انتها نقد شده است. استاد مطهری بقای شخصیت را مبنای بحث و دفاع از معاد قرار داده، و معتقد است مساله تجسم اعمال به فهم نظریه بقای شخصیت کمک می کند. بنابراین روح، ملاک تشخیص و شخصیت انسان است، و روح مجرد و بقا دارد، به همین دلیل امکان بازگشت آن به بدن وجود دارد.

این کتاب در ۲۳۲ صفحه در سال ۱۳۹۴ از سوی انتشارات صدرا منتشر شده و در دسترس علاقه مندان قرار گرفته است.

کتاب درآمدی بر کلام جدید مجموعه مباحث و مقدمات تحلیلی درباره مسائل کلام جدید است و در آن برخی از رایج ترین و مهمترین مسائل کلامی جدید که در مراکز حوزی و دانشگاهی مورد بحث و گفتگو قرار می گیرد و شبهات و سوالات متنوعی را موجب می شود، مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته و چالش ها و آسیب های پیش روی علم کلام اسلامی بیان گردیده است. کتاب در دو بخش کلی تدوین شده است. بخش اول (آشنایی با علم کلام و کلام جدید)، دارای شش فصل است: فصل اول، تعریف و نامگذاری علم کلام؛ فصل دوم، هدف و ضرورت علم کلام؛ فصل سوم، موضوع و مسائل علم کلام؛ فصل چهارم، علم کلام و علوم دیگر؛ فصل پنجم، تاریخ و تطور علم کلام و فصل ششم، کلام جدید را شامل می شود. بخش دوم (مباحثی از کلام جدید)، دارای چهارده فصل است و با استناد به آرای متکلمان معاصر مسیحیت و متکلمان اسلامی برخی از عناوین و مسائل کلام جدید مانند: تعریف دین و منشأ دین، نیاز به دین، زبان دینی، قلمرو دین، علم و دین عقل و ایمان، تجربه دینی، تکثرگرایی دینی، و معرفت دین تحلیل و به صورت منسجم و به اختصار نقد و ارزیابی شده است. هدف نویسنده ارائه یک متن آموزشی حاوی

موضوعات کلی کلام جدید است. به همین دلیل به اختلاف نظریات و پیچیدگی های مباحث وارد نشده است.

مرکز نشرهاجر (وابسته به مرکز مدیریت حوزه های علمیه خاوران) چاپ هفتم این کتاب را در ۲۴۰ صفحه ، در سال ۱۳۹۳ منتشر کرده است .

ص: ۱۱۶

مشخصات نشر: سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه ها - مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره)، سال ۱۳۹۱، قم

این کتاب برای دانشجویان رشته فلسفه اسلامی به عنوان منبع مبنایی در کلام جدید تدوین شده و مشتمل بر دوازده فصل است. نویسنده ابتدا کلیاتی در مورد مطالعات دین پژوهی، تعریف دین و ویژگی های آن، انواع دین، رابطه دین و فلسفه و ارتباط فلسفه دین با کلام جدید ارایه نموده و سپس خاستگاه دین و منشا آن و دیدگاههای مختلف در این زمینه را مطرح کرده است. در ادامه وی به اثبات وجود خدا و براهین مربوط به آن اشاره کرده و در این راستا به براهان وجودی، براهان صدیقین، براهین جهان شناختی مانند براهان نظم و فطرت و سایر براهین پرداخته و صفات خداوند و ابعاد گوناگون آن جایگاه شرور در نظام آفرینش و نیاز بشر به دین به جهت عطش جاودانگی که در درون اوست را مورد بحث و بررسی فلسفی و کلامی قرار داده است. مباحثی مانند زبان دین، رابطه عقل و وحی و دین و فلسفه، تجربه دینی، کثرت گرایی دینی، ابعاد اجتماعی دین و نقد سکولاریسم (جدایی دین از سیاست و نسبت بین دین و اخلاق از دیگر مندرجات این نوشتار است.

کلام جدید از سوی سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه ها (سمت) با همکاری مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره) در ۴۴۰ صفحه و در سال ۱۳۹۱ منتشر شده است.

این کتاب سه جلدی شامل سلسله مباحثی در گستره کلام سنتی و کلام جدید اسلامی است. نویسنده در این اثر سعی کرده مباحث کلام قدیم و کلام جدید را به گونه ای منطقی نظم بخشیده و آنها را در هم ادغام کند. در مقدمه این کتاب می خوانیم: «کتاب کلام نوین اسلامی، اثری است که سال ها، ذهن نویسنده را به خود مشغول ساخته و آرزو می کرد که روزی مباحث کلام سنتی با کلام جدید در کنار هم و با ترتیبی منطقی قرار گیرند. متأسفانه استادان دانش کلام در دانشگاه ها، حوزه های علمیه، مراکز و مؤسسه های آموزشی کشور، بدون ارتباط مباحث کلامی با یکدیگر به تدریس مسایل کلام سنتی مانند کتاب کشف المراد در چند واحد و تدریس مسایل کلام جدید در چند واحد دیگر می پردازند. دغدغه مهم این است که آیا ورود تعدادی از مسایل الهیاتی غرب مدرن با عنوان کلام جدید به جهان اسلام، نباید اندیشه متکلمان مسلمان را نظام مند سازد و به همراه مسایل کلام سنتی به ساختار یکسانی برساند».

کتاب کلام نوین اسلامی در هشت بخش و چهل گفتار تدوین شده است. جلد اول این کتاب شامل بخش های «مبادی علم کلام»، «خدا شناسی» و «دین شناسی» می باشد. جلد دوم بخش های مربوط به «نبوت شناسی» و «امامت شناسی» را به خود اختصاص داده است و نهایتاً در جلد سوم بخش های مربوطه به مباحث «اسلام

شناسی»، «تمدن شناسی» و «معاد شناسی» مورد بررسی و ارزیابی قرار گرفته است.

بخش نخست به موضوعاتی همچون چیستی کلام اسلامی، تعاریف کلام اسلامی، چیستی کلام جدید، تفاوت کلام اسلامی با علوم همگون، فلسفه دین، ضرورت آشنایی با علم کلام و معقولیت و اثبات پذیری گزاره های دینی پرداخته است.

شناخت و اثبات وجود خداوند، براهین اثبات وجود خدا، اثبات و مراتب توحید الهی، عوامل گرایش به شرک، صفات الهی، افعال الهی، فلسفه آفرینش جهان و انسان، فلسفه آفرینش شیطان، توجیه شر در جهان، انواع شرور، پاسخ به شبهه شرور از موضوعات مطرح شده در بخش دوم این کتاب است.

در بخش سوم کتاب هم مطالبی همچون حقیقت دین، چگونگی تعریف دین، تعریف دین از نگاه متفکران اسلامی و غربی، حقیقت تجربه دینی، انتظار بشر از دین، منشأ دین، ایمان دینی، عوامل و موانع ایمان دینی، کثرت گرایی دینی، دلایل پلورالیسم دینی و تحلیل پلورالیسم دینی به چشم می خورد.

در بخش چهارم کتاب موضوعاتی از قبیل نبوت عامه، دلایل ضرورت برانگیختن پیامبران، شبهه های ضرورت بعثت پیامبران، راه های اثبات پیامبری، ویژگی های پیامبران، حقیقت وحی، عصمت پیامبران، نبوت رسول گرامی اسلام، چالش های پیامبری، خاتمیت پیامبری، شبهات خاتمیت مطرح شده است.

امامت عامه، حقیقت و تعریف امامت، مشروعیت امامت، عصمت امام علم امام، امامت خاصه، مهدویت و فلسفه غیبت از موضوعات

مطرح شده در بخش پنجم کتاب است.

بخش ششم به اسلام شناسی اختصاص داشته و موضوعاتی همچون زبان اسلام، چیستی زبان دین، منطق فهم اسلام، جامعیت و قلمروی اسلام، اسلام و نیازهای دنیوی، اسلام و ایدئولوژی، ذاتی و عرضی اسلام در آن بررسی شده است.

بخش هفتم به بیان مسائلی همچون اسلام و تمدن مدرن، اسلام و مدرنیسم، اسلام و عقلانیت، اسلام و علوم طبیعی، اسلام و علوم انسانی، اسلام و تکنولوژی، علم دینی، اسلام و حکومت، اسلام و رسانه، اسلام و سلامت و اسلام و معنویت اختصاص دارد.

بخش پایانی و هشتم کتاب نیز مسائل مربوط به معاد از قبیل معاد جسمانی و روحانی، دیدگاه های حیات پس از مرگ، تفسیرهای معاد جسمانی، دلایل امکان معاد، دلایل وقوع معاد، چالشهای منکران معاد، منازل آخرت و رجعت را مورد بررسی قرار داده است.

چاپ دوم این کتاب توسط انتشارات تعلیم و تربیت اسلامی در سال ۱۳۹۴ منتشر و روانه بازار نشر شده است .

ص: ۱۲۰

عنوان کتاب: خدانشناسی (پرسش ها و پاسخ های دانشجویی جلد ۱)

نام پدیدآورنده: محمد رضا کاشفی

مشخصات نشر: دفتر نشر معارف، سال ۱۳۹۲، قم

مجموعه کتاب های پرسش ها و پاسخ های دانشجویی با طبقه بندی موضوعی، توسط نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاه ها تهیه و تنظیم می شود. این کتاب که اولین جلد از مجموعه یاد شده است، پاسخ به ۳۵ پرسش قشر جوان و دانشگاهی کشور در زمینه خدانشناسی است. نویسنده در این کتاب به پرسش هایی درباره راه شناخت خدا، موانع معرفت الهی، انگیزه ترس خداگرایی، خدای مسلمانان و هندوان، چیستی خدا، اثبات یگانگی خدا، علت یکتاپرستی، کمال مطلق، مادی نبودن خدا، اثبات بی نیازی خدا، فیض خدا و نیاز به آفرینش، علت بعثت انبیاء، شناخت اوصاف الهی، ازلی و ابدی بودن خدا می پردازد.

همچنین موضوعات و سؤالاتی نظیر معنای اعلی در سبحان ربی الاعلی، علل درهم آمیختگی زشت و زیبا در این دنیا، فلسفه آفرینش، عدالت خداوند، عدل الهی و لقمه حرام، عدل الهی و زنازاده، عدل الهی و برتری سادات، صداقت خدا، علم خدا و اختیار انسان، ایمان و شک، شک در اعتقادات، شرک، کفر و نفاق، ناامیدی انسان و چگونگی هدایت الهی هم در قالب مباحث مطرح شده در این کتاب پاسخ داده شده است.

چاپ یازدهم این کتاب در ۱۶۸ صفحه در سال ۱۳۹۲ توسط دفتر نشر معارف روانه بازار کتاب شده است.

ص: ۱۲۵

عنوان کتاب: خداشناسی (پاسخ به شبهات کلامی، دفتر اول)

پدید آورنده: محمد حسن قدردان قراملکی

مشخصات نشر: پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی، سال ۱۳۹۴، تهران

این کتاب، دفتر اول از مجموعه پاسخ به شبهات کلامی است.

این دفتر به نقل شبهه های متعدد در عرصه خداشناسی اختصاص دارد؛ شبهه هایی که از عصر ظهور دین و ترویج اندیشه خداباوری و اینک نیز به شکل های سنتی و جدید؛ البته با شدت بیشتر از طریق راهکارهای تازه مثل اینترنت اندیشه خداپرستی را مورد آماج حملات خود قرار داده است.

در پنج فصل این کتاب با رویکردی استدلالی، فلسفی از براهین و ادله اثبات وجود خدا، ادله توحید و صفات الهی دفاع شده، و به همه شبهات معروفی که در کتب کلامی آمده، پاسخ داده شده است. در فصل نخست، از امکان اثبات خدا و مکاتب مختلف کلامی بحث شده است. فصل دوم به بررسی و شرح براهین امکان و وجوب، صدیقین، حدوث، حرکت، نظم و برهان فطرت و معقولیت و نقد شبهات این براهین اختصاص یافته است. در فصل سوم ضمن بررسی هشت شبهه ملحدان، از زمینه ها و علل ایجاد این شبهات بحث شده است. فصل چهارم درباره شبهات توحید و فصل پنجم، شبهات صفات خدا و پاسخ به آنها است.

این کتاب از سوی پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی در ۴۰۴ صفحه در اردیبهشت ماه ۱۳۹۴ منتشر شده است.

ص: ۱۲۶

عنوان کتاب: براهین اثبات وجود خدا در نقدی بر شبهات جان هاسپرز*

پدیدآورنده: حمیدرضا شاکرین

مشخصات نشر: مؤسسه فرهنگی دانش و اندیشه معاصر، سال ۱۳۸۶، تهران

هدف این کتاب آن است که در ضمن نقد شبهه اثبات ناپذیری وجود خدا، برخی از براهین معتبر و مشهور اثبات وجود خدا را بررسی و اشکالات آنها را ارزیابی کند. در این بحث، مهم ترین شبهات مطرح توسط فیلسوفان غربی از زمان هیوم تا عصر حاضر تحلیل شده است. در این میان، توجه ویژه‌ای به اشکالات جان هاسپرز استاد معاصر فلسفه در دانشگاه کالیفرنیا جنوبی صورت گرفته است. به نظر نویسنده، ضعف فلسفی غرب وانگاره های خردستیزی مانند تثلیث در مسیحیت، موجب طرح این اشکالات و گرایش به الحاد و نقد براهین اثبات وجود خدا شده است؛ اما مبانی غنی فلسفه اسلامی و تکیه بر علم حضوری و بداهت وجود خدا رویکردی کاملاً قابل دفاع از مبانی خداشناسی در اختیار متفکران می گذارد.

این کتاب حاضر از پنج فصل تشکیل شده است: فصل اول، خدا و اثبات پذیری؛ فصل دوم، برهان تجربه دینی؛ فصل سوم، برهان علیت؛ فصل چهارم، برهان وجوب و امکان و فصل پنجم، برهان نظم.

این کتاب در سال ۱۳۸۶ از سوی مؤسسه فرهنگی دانش و اندیشه معاصر با همکاری شورای علمی گروه فلسفه پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی در ۳۴۴ صفحه منتشر شده است.

ص: ۱۲۷

این کتاب درصدد برآمده تا چهره اسلام و پیام آور آن و قرآن را طوری ترسیم کند که از هرگونه شبهه و ایرادی مصون باشند و در ضمن پاسخی به شبهات غربیان و یهود و دشمنان اسلام باشد.

عناوین اصلی کتاب عبارت است از: مقدمه ناشر، پیشگفتار، کلام جدید، اسلام و هدف زندگی، اسلام و آزادی، اسلام و مدرنیسم، اسلام و پست مدرنیسم، اسلام و توسعه، اسلام و تساهل و تسامح، اسلام و اومانیسم، اسلام و از خود بیگانگی، اسلام و جهانی شدن، اسلام و فلسفه دعا و نیایش، عقاید، اسلام و عدل جزایی، اسلام و فلسفه آفرینش کافر، فقه، اسلام و صلح، اسلام و بردگی، اسلام و ارتداد، اسلام و حکم قصاص، اسلام و فلسفه قصاص، اسلام و اجرای حدود در ملأعام، اسلام و خشونت، اسلام و تروریسم، اسلام و فلسفه عقوبت و جزا، اسلام و اقتصاد، اسلام و تقلید، حقوق، اسلام و حقوق زن، اسلام و تعدد همسر، اسلام و حجاب زن، اسلام و حقوق بشر، اسلام و حقوق بین الملل، تاریخ، اسلام و غربزدگی، اسلام و تعدد همسران پیامبر، اسلام و گفت و گوی ادیان، اسلام و گفت و گوی تمدن ها، اسلام از دیدگاه اسلام آوردندگان، اسلام و دعوت به وحدت ادیان .

چاپ چهارم این کتاب توسط انتشارات مسجد مقدس جمکران در ۷۶۸ صفحه، در سال ۱۳۹۰ منتشر شده است.

عنوان کتاب: درباره پیامبر اعظم (پاسخ به شبهات کلامی، دفتر سوم)

پدیدآورنده: محمد حسن قدردان قراملکی

مشخصات نشر: پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی، سال ۱۳۹۳، تهران

این کتاب که دفتر سوم پاسخ به شبهات کلامی است، به تحلیل شخصیت پیامبر اسلام، با رویکرد کلامی و تاریخی می پردازد و با هدف پاسخگویی به انتقادات و شبهات وارد شده علیه پیامبر اکرم، در دو بخش تدوین یافته است. بخش اول، رویکرد کلامی - فلسفی به تحلیل شبهات دارد و به هفت فصل تقسیم می شود. امی بودن پیامبر علم غیب، معجزات و عصمت، از جمله مباحث این بخش است. در بخش دوم، شبهات مربوط به شخصیت و اخلاق فردی و اجتماعی پیامبر پاسخ داده شده است. رویکرد عمده این تحقیق، کلامی - تاریخی است و در مواردی، از رویکرد عرفانی و فلسفی نیز استفاده شده است. در کتاب، به یک صد شبهه درباره موضوع بحث، پاسخ داده شده است.

نویسنده به صورت ویژه در بخش اخلاق جنسی پیامبر در این کتاب درباره علل ازدواج های پیامبر توضیحات مبسوطی براساس اسناد متقن تاریخی و آیات و روایات معتبر ارائه می دهد و به رفع شبهات در این موضوع می پردازد.

پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی این کتاب را در سال ۱۳۹۳ در ۴۱۶ صفحه عرضه کرده است.

ص: ۱۲۹

پدیدآورنده: محمد عرب صالحی

مشخصات نشر: کانون اندیشه جوان، سال ۱۳۹۱، تهران

کتاب مسئله وحی با نگاهی به مکاتبات آیت الله سبحانی و دکتر سروش در پنج فصل تدوین شده است: فصل اول، به اختصار به توضیح معنا و پیشینه و گستره نگرش تاریخی به دین و آموزه های دینی در جهان غرب و اسلام می پردازد و ضمن آن، به خاستگاه و لوازم این دیدگاه نیز اشاره می کند. فصل دوم وظیفه تبیین معنای لغوی و اصطلاحی وحی، حقیقت وحی، انواع وحی و نقد برون متنی و درون متنی دیدگاه سروش را درباره ماهیت وحی به عهده گرفته و محصول آن، بیش از چهل نقد و اشکال بر این دیدگاه است.

فصل سوم کتاب، عهده دار نقد مبنای انسان شناسی دیدگاه سروش و مقایسه آن با نگاه قرآن و اسلام به انسان است. حاصل این فصل بالغ بر بیست اشکال بر گفته های سروش است. در فصل چهارم، بحث تاریخ مندی قرآن را نقد و بررسی می شود که در ضمن آن، به مناسبت، به دیدگاه های جناب صدرالمألهین و مولوی درباره وحی و قرآن اشاره می شود. نتیجه این فصل، افزون بر پنجاه نقد برسرخنان سروش است. در فصل پنجم نیز بحث مهم خطاپذیری قرآن به نقد و نقض کشیده می شود که از حرف های تازه سروش است.

کتاب یاد شده در ۳۵۰ صفحه، از سوی کانون اندیشه جوان در سال ۱۳۹۱ منتشر شده است.

ص: ۱۳۰

پدیدآورنده: محمد حسن قدردان ملکی

مشخصات نشر: پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی، سال ۱۳۹۲، تهران

این کتاب پژوهشی در مسائل کلامی امامت است. نویسنده در قالب پاسخگویی به مخالفان، جنبه های مختلف امامت را در عقاید شیعی بررسی کرده است. در ابتدا از فلسفه و چیستی امامت و ضرورت شناخت امام بحث شده است. پاسخگویی به اشکالات مطرح درباره نظریه امامت، از قبیل بدعت آمیز بودن، ناسازگاری آن با دموکراسی، ناسازگاری مهدویت با دموکراسی، موروثی بودن امامت، امامت در کودکی و... از جمله مباحث فصل دوم کتاب است. در فصل سوم به جوانب مختلف نظریه ناسازگاری امامت با اصل خاتمیت، پاسخ داده شده و عصمت، ولایت، علم و حجیت امام مورد بررسی قرار گرفته است. فصل چهارم و پنجم کتاب با توجه به جنبه های تاریخی، از موضوع نصب سخن گفته و به شبهات نبودن نصب در روایات نبوی، عامل تفرقه بودن نصب، عدم احتجاج امام علی ای به اصل نصب، عدم اقدام حضرت برای تصدی حکومت و... پرداخته شده است. در فصل آخر به اشکالات مربوط به صفات امام پاسخ داده شده است. بحث درباره علم غیب امامان، عصمت امامان، حجیت امامان، ولایت امامان و... از جمله موضوعات این فصل از کتاب است.

پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی در سال ۱۳۹۲ این کتاب ۵۵۴ صفحه ای را منتشر کرده است.

پدیدآورنده: سید علی حسینی میلانی

مشخصات نشر: انتشارات حقایق اسلامی، سال ۱۳۹۶، قم

کتاب «پاسخ به شبهات امامت» مجموعه ای از گمانه ها در موضوع امامت اهل بیت پاهایتان را پاسخ داده و در برابر آن، سؤالات مهمی در دیدگاه شیعه نسبت به نظریه اهل سنت در مسأله امامت را به صورت علمی در دو فصل مطرح می نماید. فصل اول: پاسخ به شبهات در موضوع امامت اهل بیت با اتلان. این فصل به پنج شبهه در موضوع امامت می پردازد که سرفصل های آن عبارت است از:

۱- ازدواج ام کلثوم علیه السلام با عمر

این فصل به بررسی و نقد روایات داستان ازدواج خلیفه دوم با دختر خردسال امیرالمؤمنین علیه السلام پرداخته و در چهار بخش تنظیم شده است.

بخش اول به نقل روایات اختصاص دارد و نویسنده آنها را با سندهایشان نقل کرده و در بخش دوم، سندهای روایات را بررسی کرده است.

بخش سوم به بررسی متن روایات و دلالت آنها پرداخته و غرض ورزی برخی از راویان را نشان می دهد. بخش چهارم به روایات ازدواج عمر با ام کلثوم علی در منابع شیعی اختصاص دارد.

اگرچه بسیاری از بزرگان شیعه همچون شیخ مفید و سید مرتضی علم الهدی به انکار اصل این روایت پرداخته اند، اما باز در برخی از کتب این روایت با مضامین دیگر نقل شده است. نویسنده سه روایت را نقل کرده است.

یکی از احادیثی که بر امامت و ولایت حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام دلالت دارد، حدیثی است که در ماجرای سپاه یمن روایت شده است. این روایت به طرق مختلف در کتاب های اهل سنت نقل شده است. نویسنده در این فصل در چهار بخش به این روایت پرداخته است:

بخش نخست، ذکر اسناد حدیث «سپاه یمن» است.

بخش دوم، به نقل متون حدیث «سپاه یمن» می پردازد و از میان طرق مختلف چهار متن را گزینش و طرق مختلف هر کدام را نقل کرده است.

بخش سوم با نگاهی به مفهوم حدیث «سپاه یمن» سه مطلب زیر را بیان می کند:

الف) دلالت حدیث بر ولایت علی ؛

ب) دلالت حدیث بر عصمت؛ ج) وجود نفاق در زمان رسول خدا .

در بخش چهارم به تلاش های برخی از علمای اهل سنت در مقابله با دلالت این حدیث اشاره شده است.

یکی از روایات منقول در کتابهای معتبر اهل سنت، داستان خواستگاری علی علیه السلام از دختر ابوجهل است. حاصل این داستان جعلی توهین به شأن و منزلت رسول خدا و امیر المؤمنین، و نادیده انگاشتن موازین اسلامی است. نویسنده در این فصل به دفاع از حریم رسالت و شأن و منزلت اهل بیت رسول خدا پرداخته و با نقد و بررسی داستان خواستگاری امام علی از دختر ابوجهل، ساختگی بودن این داستان را به اثبات رسانده است.

وی این فصل را در شش بخش تنظیم کرده و

در بخش اول حدیث خواستگاری و مصادر آن را معرفی کرده است.

در بخش دوم، مصادر حدیث خواستگاری را در مسندها و معجم های متأخر معرفی کرده و روایتهای مختلف از حدیث خواستگاری را به روایت هیشمی، ابن حجر عسقلانی و متقی هندی نشان داده است. او در بخش سوم، اسناد حدیث خواستگاری و طرق آن را واکاوی کرده است.

بخش چهارم به بررسی روایت شور (از خوارجی که در مکه کشته شد)، ابن ابی ملیکه و زهری (از دشنام دهندگان به امیر المؤمنین) اختصاص دارد.

بخش پنجم، متن حدیث و مدلول آن را بررسی کرده است. بخش پایانی به معرفی حدیث جعلی دیگر درباره حضرت علی علیه السلام پرداخته و داستان خواستگاری آن حضرت از اسماء بنت عمیس و اعتراض فاطمه سلام الله علیها بررسی شده است.

این فصل توسط آیت الله سید علی حسینی میلانی در پاسخ به نامه الکترونیکی دانشوری از اهل سنت نگاشته شده است.

نویسنده نامه نظر شیعیان را درباره ماجرای فدک و اهمیت آن جویا می‌شود، و پاسخگوینده، نامه را در چهار بخش جواب داده است: بخش اول پاسخ، نگاهی کوتاه به ماجرای فدک است. بخش دوم، به نقد و بررسی حدیث انحصاری از ابوبکر می‌پردازد و در بخش سوم نارضایتی حضرت فاطمه علیا از غاصبین فدک مورد بررسی قرار گرفته و علمایی را که حدیث «غضب فاطمه عل غضب رسول خدا است و...» روایت کرده‌اند، بر شمرده است. شیعه به زن ارث نمی‌دهد؛ انبیا درهم و دینار ارث نمی‌گذارند و چرا علی ما در دوران حکومتش فدک را پس نگرفت؟ عناوین پرسش‌هایی است که بخش چهارم پاسخ داده شده‌اند.

احادیث بسیاری در مناقب و فضائل اهل بیت علیهم السلام از زبان و بیان رسول خدا در کتب حدیثی نقل شده است. برخی از این روایات مشهورند و با عناوین مشخص شناخته می شوند مثل حدیث منزلت، حدیث سد الأبواب، حدیث مباحله و ... اما وقتی به برخی از کتب اهل سنت مراجعه می کنیم، احادیثی را می یابیم که با همین الفاظ احادیث مشهور و دارای عنوان هستند اما با اسامی برخی از صحابه .

نویسنده در این فصل، ابتدا به بررسی احادیثی که در شأن اهل بیت عالی استان اشاره دارند، پرداخته سپس در پی پاسخ به این سؤال بوده که احادیثی که برای برخی از صحابه نقل شده اند و در الفاظ و محتوا گاهی همسنگ روایات مناقب اهل بیت پیامبر قرار می گیرند، روایاتی صحیح هستند و یا تحریف گران در این عبارات دست برده اند؟

شیوه نویسنده بدین گونه بوده است که ابتدا سند و صحت حدیث مورد نظر را برای اهل بیت علیهم السلام از کتب اهل سنت استخراج کرده و آنگاه صورت تحریف شده روایت را نقل و بررسی کرده است.

شایان ذکر است که در بخش چهارم، نمونه هایی از احادیث ساختگی را در شأن ابوبکر، عمرو عائشه نقل کرده است که خود علمای اهل سنت برجعلی بودن آنها گواهی داده اند.

این فصل به چهار پرسش مهم درباره نظریه اهل سنت در موضوع امامت می پردازد که سرفصل های آن عبارت است از :

۱- سنت پیامبر یا سنت خلفا؟!

در برخی از کتاب های اهل سنت روایت « علیکم بسنتی و سنه الخلفاء الراشدين » نقل شده است. از آنجایی که از این حدیث دستاویز برخی از اعمال مغایر با احکام اسلامی و سند توجیه کننده رفتار خلفا و امرا شده ، نویسنده در این فصل به بررسی این روایت پرداخته تا نشان دهد که این روایت، ساختگی است و از سوی موالیان معاویه جعل و منتشر شده است.

این پژوهش در سه بخش سامان یافته است: در بخش نخست، نگارندگان حدیث و سندهای آن را بر شمرده شده و در بخش دوم، به اسناد حدیث پرداخته شده است. بخش سوم به استناد این حدیث در علوم مختلف اختصاص دارد. غزالی در علم اخلاق، ملا- علی قاری در علم حدیث ، برخی از متکلمین در علم کلام، برخی از فقها در علم فقه و در توجیه تحریم ازدواج موقت و متعه حج توسط عمر، نیز در توجیه بدعت عثمان در افزایش تعداد اذان در روز جمعه به این عبارت استناد کرده اند.

نویسنده در ادامه ضمن نقد این توجیحات به اختلافات درون متنی این حدیث اشاره کرده و با تبیین معنای سنت و حجیت سنت نبوی نشان می دهد که دلیل حجیت سنت نبوی عصمت آن حضرت است و این موضوع در خلفا جایی ندارد و هیچ یک از خلفای سه گانه معصوم نیستند.

۲- احادیث ساختگی در برخی از کتاب های اهل سنت روایت هایی در مناقب خلفای سه گانه آمده است. نکته جالب توجه در این روایات اینکه این اسامی، به ترتیب (ابوبکر، عمرو عثمان) در این روایات ذکر شده اند.

نویسنده در این فصل، با بررسی این روایات و اسناد و طرق آنها، ساختگی و جعلی بودن این روایات را نشان داده است. همچنین به کتاب هایی از اهل سنت اشاره کرده است که ساختگی بودن برخی از این روایات را یادآور شده اند. شایان ذکر است که بسیاری از این روایات در کتاب های صحیح مسلم و بخاری نقل نشده اند؛ اگرچه در این دو کتاب هم روایات ساختگی بسیاری وجود دارند.

ص: ۱۳۸

نویسنده در این فصل اقدام عمر را در تحریم متعه حج و ازدواج از دیدگاه علمای سنت بررسی کرده و آن را در دو بخش تدوین کرده است: بخش نخست به متعه حج پرداخته، و ضمن توضیح متعه حج به موضعگیری حضرت علی علیه السلام، و دیگر بزرگان صحابه نقل کرده است که در مجموع این بزرگان با رد سخن عمرو دستور به انجام آن با تمسک به سیره رسول خدا به مخالفت با عمر برخاسته اند. نویسنده در پایان این بخش به نقد دیدگاه ابن تیمیه می پردازد که معتقد است عمر آن را تحریم نکرده، بلکه می خواسته به عمل بهتر راهنمایی کند.

بخش دوم مسائل و مطالب مربوط به ازدواج موقت را برسیده است. نویسنده ضمن معرفی ازدواج موقت و بیان شرایط آن به ادله جواز ازدواج موقت در شریعت اسلامی پرداخته و دلایل حلال بودن آن را از قرآن، سنت و اجماع بیان کرده، آنگاه با استناد به کتاب های اهل سنت اثبات می کند که این دو امر الهی در زمان رسول خدا حلال و معمول بودند. سپس به سه دیدگاه متفاوت در توجیه سخن عمر اشاره می کند. بررسی تفصیلی و نقد دیدگاه طرفداران عمر، بیانگر این است که: حرام شدن ازدواج موقت از سوی عمر چیزی جز بدعت نیست.

۴- افکار ابن تیمیه در بوته نقد نویسنده در این فصل، بخشی از دشمنی‌ها و نفاق‌ها و کینه‌ورزی‌های ابن تیمیه را به امام علی نشان داده است. این فصل در پنج بخش تنظیم شده است:

بخش یکم، موارد دشمنی ابن تیمیه با امیرمؤمنان علی علیه السلام را برشمرده است.

بخش دوم، نمونه‌های انکار فضایل بیکران امیرمؤمنان علیه السلام توسط ابن تیمیه آمده است.

در بخش سوم دیدگاه ابن تیمیه نسبت به خلافت امیرمؤمنان علی علیه السلام آمده است.

بخش چهارم، ابن تیمیه و مقایسه‌ای بین خلفای سه‌گانه و حضرت علی علیه السلام نام دارد.

نویسنده در بخش پنجم، به تلاش ابن تیمیه برای اثبات حقانیت خوارج و ناصبی‌ها اشاره دارد و افتراهای وی را به امیرمؤمنان علی علیه السلام نقل کرده است. وی نشان داده است که ابن تیمیه در این راه از توسل به احادیث دروغین ابایی ندارد.

ص: ۱۴۰

پدیدآورنده: علی اصغر رضوانی

مشخصات نشر: انتشارات مسجد مقدس جمکران ، سال ۱۳۹۰، قم

این کتاب، با هدف پاسخگویی عقلی و کلامی به شبهات مسئله مهدویت به نگارش درآمده است. روش نویسنده تجزیه و تحلیل شبهه ها بوده و با تمسک به استدلال عقلی درصدد رد آنها برآمده است.

اگرچه کتاب از فصل بندی خاصی پیروی نمی کند، اما شاید بتوان مطالب کتاب را در چهار بخش دسته بندی نمود: موعود و مهدویت، حضرت مهدی را در نگاه آیات و روایات، بررسی وجود امام از دیدگاه های مختلف، غیبت و مسائل بعد از ظهور بررسی نظریات دانشمندانی همچون فوکویاما، تافلر وهانتیگتون در مورد پایان تاریخ، مارشال مک لوهان درباره سیطره لیبرالیسم و توضیح در مورد شیوه توجیه تکامل تاریخ توسط مارکسیسم از نکات قابل توجه در کتاب است.

انتشارات مسجد مقدس جمکران این کتاب ۷۱۹ صفحه ای را در سال ۱۳۹۰ روانه بازار نشر ساخته است.

ص: ۱۴۱

عنوان کتاب: چالشهای فکری نظریه ولایت فقیه

پدیدآورنده: مصطفی جعفرپیشه فرد

مشخصات نشر: بوستان کتاب، سال ۱۳۹۳، قم

این کتاب با هدف پاسخگویی به شبهاتی درباره ولایت فقیه به رشته تحریر درآمده و به بررسی چالشهای نظری و علمی نظریه ولایت انتصابی فقیه می پردازد. نظریه ولایت فقیه، صرف نظر از پاره ای شبهات درباره ولایت فقیه که نشانه گیری خود را متوجه ادله ولایت فقیه می کنند، با سه نوع انتقاد رو به رو است: انتقادهایی از مفهوم «ولایت»، انتقادهایی از مفهوم «انتصاب»، انتقادهایی از مفهوم

فقاہت». نویسندگان، با بیان نقدها و شبهات مسئله ولایت فقیه، به بررسی و تحلیل و نقد آنها پرداخته است. این شبهات در سه قسمت تقسیم شده و ابتدا آنچه درباره مفهوم و ماهیت ولایت و ولایت فقیه آمده، بررسی و سپس به شرح موضوع انتصاب پرداخته و در پایان آنچه به مدیریت فقهی و پیوند آن با مدیریت علمی مربوط است، آمده است. از جمله شبهات می توان تحقق ناپذیری نظام ولایی، ولایت و دیکتاتوری، تنافی فقه با سیاستمداری و تخصصی نبودن فقه را در سیاست ذکر کرد.

بوستان کتاب این اثر را در ۱۹۸ صفحه در سال ۱۳۹۳ به چاپ رسانده است.

ص: ۱۴۲

پدیدآورنده: جعفر سبحانی تبریزی

مشخصات نشر: نشر مشعر، سال ۱۳۸۶، تهران

این کتاب کلامی و فقهی، پاسخ به مجموعه ای از پرسش ها و شبهات، درباره عقاید شیعه است. پرسش هایی که در این مجموعه آمده است، توسط برخی از مسلمانان و زائران بیت الله الحرام درباره مذهب تشیع مطرح گردیده و به وسیله معاونت آموزش و پژوهش بعثه حج مقام معظم رهبری جمع آوری و تنظیم شده است که توسط آیت الله جعفر سبحانی پاسخ داده شده است.

این کتاب شامل ده فصل است. نویسنده ضمن جواب به ایرادها و شبهات به بررسی تاریخ شیعه و توضیح و تبیین عقاید و اندیشه های خاص این مذهب با بهره گیری از آیات و روایات و استدلالهای کلامی پرداخته است. آنگاه از عقیده خاص شیعه درباره ولایت و مقام اولیای الهی و توسل و شفاعت و زیارت قبور بحث شده و مستندات این عقاید از سیره پیامبر شناسانده شده است.

تاریخ تشیع و گسترش آن، عقاید شیعه، توسل به اولیای الهی، منزلت قرآن نزد شیعه، امامت در نزد شیعه، اهل بیت علیه السلام، محدودیت در اسلام، مسائل فقهی، مسائل تاریخی و صحابه عناوین فصول کتاب است. این کتاب توسط نشر مشعر در سال ۱۳۸۶ در تهران چاپ و منتشر گردیده است.

ص: ۱۴۳

عنوان کتاب: درآمدی بر تاریخ ادیان در قرآن

پدیدآورنده: عبدالرحیم گواهی

مشخصات نشر: بوستان کتاب، سال ۱۳۹۰، قم

این نوشتار به صورت اجمالی، درآمدی بر مباحث تاریخ ادیان الهی را از منظر قرآن بررسی می کند. نویسنده این کتاب معتقد است همه مباحث این اثر و استدلال ها و استنتاج های آن، بر مبنای قرآن و آیات بینات آن است. لذا از روی ضرورت در ابتدای کتاب از خود قرآن، کیفیت نزول و قرائت این کتاب مقدس و اوصافی که قرآن به خود نسبت می دهد، مباحثی را مطرح می کند.

کتاب حاضر در سه بخش و هر بخش با فصول مختلف تدوین شده است. عنوان بخش اول «بحث کلی تاریخ ادیان» نام دارد که خود از پنج فصل مجزا با عنوان های «بحث کلی تاریخ ادیان»، «دین در قرآن»، «وحدت ادیان الهی در قرآن»، «ایمان در قرآن» و «اسلام در قرآن» تشکیل شده است.

در فصل اول از بخش نخست، به آیاتی از قرآن کریم که در آنها به بحث تاریخ ادیان پرداخته شده، اشاره می شود. پس از آن به بررسی اجمالی وضع اقوام گذشته از دیدگاه قرآن پرداخته شده است. در ادامه موضوع تسامح دینی از منظر قرآن کریم مورد بحث و بررسی واقع شده است. در فصل دوم نویسنده تعاریف، معانی و اوصاف دین و دینداران

ص: ۱۴۴

را از دید این کتاب مقدس مورد بررسی قرار داده و در نهایت علائم و نشانه های سست ایمانی و آفات دین از نگاه قرآن را بیان می کند. در این فصل به مناسبت بحث مختصری هم درباره معنا «اسلام» از دیدگاه قرآن مطرح می شود.

در فصل سوم به موضوع وحدت ادیان الهی که بیشتر آیات مرتبط با این موضوع در سوره مبارکه بقره آمده است، پرداخته شده است .

فصل چهارم به موضوع ایمان در قرآن اختصاص یافته و ایمان و مؤمن در قرآن تعریف و اوصاف افراد مؤمن و امتحان های سخت خداوند نسبت به بندگان مؤمنش و نیز مراتب ایمان و عوامل تخریب ایمان و... گوشزد شده است.

معرفی اسلام از دیدگاه قرآن و تقسیم آن به اسلام خاص و اسلام عام، اوصاف فرد مسلمان ، مراتب اسلام و... از جمله موضوعاتی است که در فصل پنجم بدانها پرداخته شده است.

«اهل کتاب در قرآن» عنوان بخش دوم کتاب است که این بخش نیز به پنج فصل تقسیم می شود.

در فصل اول با عنوان «اهل کتاب» به موضوع اهل کتاب و اوصاف ایشان در قرآن ، نحوه برخورد اسلام با اهل کتاب و نیز موضع گیری اهل کتاب در مقابل اسلام، طبقه بندی اهل کتاب اشاره شده است.

فصل دوم با عنوان «حضرت ابراهیم علیه السلام»، به معرفی حضرت ابراهیم علیه السلام به عنوان سرسلسله پیامبران الهی، اوصاف وی و فرازهایی از زندگانی آن حضرت از دیدگاه قرآن پرداخته است.

«دین یهود در قرآن»، «مسیحیت در قرآن» و «صابئین و مجوس در قرآن» از فصول بعدی این بخش هستند. تقسیم می شود.

بخش سوم کتاب «کفر، نفاق و استضعاف در قرآن» نام دارد و سه فصل کفر در قرآن، نفاق در قرآن (منافقان) و استضعاف در قرآن (مستضعفان) را شامل می شود. آخرین عنوان این نوشتار را «مؤخره بحث» تشکیل می دهد که مبانی قرآنی روابط خارجی جامعه اسلامی با اهل کتاب و غیر اهل کتاب و نیز احکام کلی اسلام درباره این نوع از رابطه و جمع بندی و نتیجه گیری آن بیان شده است.

این کتاب در ۵۰۰ صفحه، از سوی انتشارات بوستان کتاب در سال ۱۳۹۰ منتشر شده است.

ص: ۱۴۶

عنوان کتاب: آشنایی با ادیان بزرگ

پدیدآورنده: حسین توفیقی

و مشخصات نشر: سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه ها، موسسه فرهنگی طه و مرکز جهانی علوم اسلامی، سال ۱۳۹۴، قم

کتاب آشنایی با ادیان بزرگ، به منظور معرفی ادیان بزرگ و زنده جهان در قالب دو واحد درسی، برای دانشجویان الهیات و همچنین جهت استفاده طلاب علوم دینی، در ده فصل تدوین شده است. در فصل اول کلیات، در فصل دوم ادیان ابتدایی، در فصل سوم ادیان قدیم، در فصل چهارم ادیان هندوستان، در فصل پنجم چین و ژاپن، در فصل ششم ایران باستان، در فصل هفتم ادیان عرب قبل از اسلام، در فصل هشتم یهودیت، در فصل نهم مسیحیت و بالاخره در فصل آخر اسلام و ادیان مورد بررسی قرار گرفته اند.

نویسنده محترم کتاب، کوشیده است تا در بررسی هر یک از ادیان، به تناسب اهمیت آنها، نکات مهم و برجسته آن را گوشزد کند و از ذکر موارد غیر مهم و غیر ضروری بپرهیزد.

اشتراک ما مسلمانان در پیشینه و زمینه های فرهنگی با دو دین یهود و مسیحیت، موجب شده است تا شناخت دقیق تر آن دو دین برای ما اهمیت بیشتری پیدا کند. از طرفی سیطره فرهنگ غرب مسیحی، و ضرورت مواجهه صحیح و از سرآگاهی با آن، اقتضای شناخت بیشتری از مسیحیت را دارد. افزایش ارتباطات و بیشتر شدن ضرورت

ص: ۱۴۷

گفتگوی ادیان، بویژه ادیان ابراهیمی، بر اهمیت آشنایی با یهودیت و مسیحیت می افزاید. به همین دلیل حجم بیشتری از کتاب به این دو دین، بویژه به مسیحیت، اختصاص یافته است.

از آنجا که این کتاب برای کسانی نوشته می شود که با اسلام، آشنا هستند و بحث کردن در این سطح درباره اسلام برای آنان ضرورتی ندارد، در این کتاب از دین مبین اسلام بحثی به میان نیامده، مگر در پاره ای عقاید مسیحیان و یهودیان که اشاره ای به نگرش اسلام نیز شده است.

سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه ها (سمت)، موسسه فرهنگی طه و جامعه المصطفی العالمیه این کتاب را در سال ۱۳۹۴ در ۳۴۰ صفحه منتشر کرده اند.

ص: ۱۴۸

عنوان کتاب: تاریخ و اندیشه های کلامی مذاهب اسلامی

کر پدید آورنده: محمد صفر جبرئیلی

مشخصات نشر: نشر سنت، سال ۱۳۹۵، تهران

کتاب پیش رو حاصل تلاش چند ساله ای است که با تشویق اساتید علم کلام به خصوص دانشگاه مذاهب اسلامی و دبیرخانه شورای نمایندگان ولی فقیه در مناطق قومی به مرحله بهره برداری رسیده و در آن مطالب و نکاتی پیرامون تاریخ و اندیشه های کلامی در مذاهب اسلامی آمده است.

نویسنده این کتاب بر تقریب مذاهب و وحدت بین مسلمانان تاکید فراوان دارد و احترام به عقاید دیگر مذاهب، حفظ وحدت و پافشاری بر مشترکات فراوان بین مذاهب را از مهم ترین وظایف مسلمانان و به ویژه عالمان و محصلان و محققان می داند. این کتاب در سه بخش: در آمد، مذاهب اهل سنت و مذاهب شیعی تنظیم شده است. بخش اول به مباحث کلیات از جمله ضرورت، آفات و کاستی ها، واژه شناسی، موضوع، غایت، روش و اقسام کتابهای نگاشته شده در موضوع کتاب، حدیث افتراق، ظهور و بروز اختلافات فکری و فهرستی از مهمترین فرق و مذاهب اسلامی پرداخته است.

بخش دوم مذاهب اهل سنت را در پنج فصل معتزله، خوارج و اباضیه، اهل حدیث، اشعریه و ماتریدیه را بحث کرده است.

در بخش سوم مذاهب شیعی ابتدا از تعریف لغوی و اصطلاحی شیعه

ص: ۱۴۹

و تشیع، انشعابات و عوامل آن و مباحث مقدماتی دیگر بحث شده و در ادامه از سه مذهب رایج و موجود زیدیه، اسماعیلیه و اثنا عشریه سخن گفته شده است. در تمام مباحث کتاب سعی شده است با استفاده از منابع اصلی و دست اول، مباحث تاریخی و اعتقادی از جمله معرفی بنیانگذار، تاریخ پیدایش، ادوار و مراحل، شخصیت ها، انشعابات، روش فکری و آراء و اندیشه های هشت مذهب مذکور مورد بررسی قرار گیرد.

چاپ اول این کتاب در ۳۰۷ صفحه به همت انتشارات سنت در سال ۱۳۹۵ منتشر و روانه بازار نشر شده است.

ص: ۱۵۰

عنوان کتاب: ناگفته های کلیساز به همراه بسته مستند ناگفته های کلیسا

پدید آورنده: محمد صحاف کاشانی، محمد توحیدی، علی غلامی

مشخصات نشر: گروه تأمین منابع فرهنگی تبلیغی معاونت

فرهنگی تبلیغی حوزه علمیه قم، سال ۱۳۹۳، قم

کتاب ناگفته های کلیسا برای آشنایی با مسیحیت و زندگی حضرت مسیح اله به نگارش درآمده و تاریخ مسیحیت را مورد بحث و بررسی قرار داده است.

در این اثر، کتاب مقدس معرفی شده و برخی از مطالب آن از نظر سندی و محتوایی مورد بررسی و نقد واقع شده است. آموزه نجات، نگاه انتقادی به سه گناه نخستین، وضعیت شریعت در مسیحیت و معرفی آیین های کلیسایی از مباحث این کتاب است که علاوه بر معرفی و نقد آنها آموزه تثلیث مورد نقد و بررسی قرار گرفته است. بخش آخر کتاب هم راجع تبشیر مسیحیت در ایران است و روش های تبشیری و تبلیغی جذب افراد به مسیحیت در آن مورد بحث قرار گرفته است.

این کتاب از سوی گروه تأمین منابع فرهنگی، تبلیغی معاونت فرهنگی، تبلیغی حوزه علمیه قم در سال ۱۳۹۳ منتشر شده است. گفتنی است که گروه یاد شده فیلم مستندی نیز در همین موضوع تهیه و منتشر ساخته است.

ص: ۱۵۱

عنوان کتاب : خدمات متقابل اسلام و ایران (بخش دوم)

پدیدآورنده: مرتضی مطهری

مشخصات نشر: انتشارات صدرا، سال ۱۳۹۴، تهران

این کتاب تکمیل شده و تفصیل یافته به جلسه سخنرانی است که در ماه محرم و صفر سال ۱۳۸۸ قمری (۱۳۴۶ شمسی) توسط استاد شهید مرتضی مطهری ایراد شده است. مطالب بحث شده در این سخنرانی ها مجموعاً در سه بخش «اسلام از نظر ملیت ایران»، «خدمات اسلام به ایران»، و «خدمات ایران به اسلام»، تدوین یافته است .

در بخش اول به این پرسش پاسخ داده شده است که آیا هیچ گونه تضاد و تناقضی میان احساسات مذهبی و احساسات ملی ما ایرانیان وجود ندارد یا اینکه اساساً دارای دو نوع احساس متضاد (مذهبی و ملی) می باشیم؟ برای پاسخ به این پرسش، موضوعاتی چون ناسیونالیسم، مقیاس ملیت، داعیه ی جهانی اسلام، مذهب تشیع، و مطالبی از این دست مورد بحث و بررسی واقع شده است.

بخش دوم متکفل پاسخ به پرسش دیگری است و آن اینکه دین اسلام آنگاه که در چهارده قرن پیش به ایران وارد شد، چه تحولات و دگرگونی هایی در میهن ما به وجود آورد و آیا اصولاً ورود اسلام به ایران برای این کشور موهبت بود یا فاجعه؟ جهت پاسخ به این پرسش، ابتدا افکار و عقاید مذهبی عامه مردم ایران در زمان ظهور اسلام مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است و از جمله به آیین های زردشتی، مسیحی،

ص: ۱۵۲

مانوی، مزدکی، بودایی و عقاید آریایی پرداخته شده است. همچنین نظام اجتماعی، خانوادگی و اخلاقی ایران قبل از اسلام، تحت بررسی قرار گرفته و تأثیر اسلام بر آنها مورد ارزیابی واقع شده است.

در بخش سوم، به پرسش دیگری پاسخ داده شده و آن اینکه ایرانیان چه نقشی در نشرو بسط تعالیم دین اسلام داشته اند و انگیزه ایرانی در این خدمات چه بوده است؟ برای پاسخ به این پرسش، خدمات گسترده ی ایرانیان مسلمانان در هند، کشمیر، چین، مغرب و شمال آفریقا مورد بررسی قرار گرفته است. همچنین از عالمان علوم اسلامی همچون علم قرائت، علم تفسیر، حدیث و روایت، فقه و فقهات، فلسفه و حکمت، عرفان و تصوف که اصلا ایرانی بوده اند نام برده شده و خدمات علمی ایشان در طی قرون متمادی مورد بررسی و کنکاش قرار گرفته است.

چاپ پنجاه و دوم این کتاب توسط انتشارات صدرا در سال ۱۳۹۴ منتشر شده است.

ص: ۱۵۳

این کتاب تحقیقی در زمینه تاریخچه وهابیت و شاخصه های مهم این فرقه مذهبی و نقد افکار و عقاید آنان است. در این کتاب ابتدا با رویکردی تاریخی، از صدر اسلام تا عصر کنونی، به ریشه های وجود تفکرات تکفیری و جمود فکری در برخی از مسلمانان اشاره شده و احمد بن حنبل پیشوای اصلی تفکرات وهابی و پس از ابن تیمیه به عنوان پدر معنوی وهابیان معرفی شده است. در ادامه به تبیین زندگی و شخصیت محمد بن عبدالوهاب، پیشوای وهابیت پرداخته شده و مهم ترین افکار آنان مانند تشبیه و تجسیم، دشمنی با پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله و اهل بیت ایشان، تکفیر سایر فرقه های مسلمان، اقدام به ترور و توسل به خشونت و غلو کردن در مسائل دینی، به ویژه مساله توحید و شرک مورد نقد و ارزیابی قرار گرفته است. نگارنده در پایان، به رد دیدگاه های وهابیان در مورد کفر دانستن توسل و تبرک جستن به ائمه اطهار علیهم السلام، شرک دانستن زیارت قبور، بدعت شمردن برگزاری مراسم جشن و شادی و عزاداری برای اهل بیت علیهم السلام پرداخته است.

این کتاب توسط نشر آثار نفیس در ۴۵۶ صفحه در سال ۱۳۹۱ روانه بازار نشر شده است.

موضوع این کتاب نقد دیدگاه های اعتقادی و رفتارهای فرقه وهابیت و جنایات آنان است. در ابتدای این اثر به بیان ویژگی های مکتب فکری ابن تیمیه بنیانگذار تفکرات سلفی و پس از آن وهابیت پرداخته شده و دیدگاه های وی در زمینه تفسیر ماهیت توحید، عبادت، مرز بین توحید و شرک، بدعت در دین، زیارت قبور پیامبر اسلام و اهل بیت ایشان و متوسل شدن به آنان، اعتقاد به شفاعت ایشان، تبرک جستن به آثار آنان و مقام و منزلت اولیای الهی، مورد نقد و ارزیابی قرار گرفته است. نگارنده در همین زمینه به پیشینه شکل گیری این فرقه اشاره نموده و گوشه هایی از اندیشه های انحرافی و جنایات صورت گرفته توسط آنان در جهان اسلام از جمله تاخت و تاز آنان در شام و عراق و حمله به عتبات مقدسه را تشریح نموده است. وی در ادامه تفسیری از مفهوم توحید و مرزهای آن با شرک ارائه نموده و شرایط ایجاد بدعت در دین در این زمینه را بیان نموده است. نگارنده ضمن نقد شرک بودن زیارت قبور پیامبران و امامان و انسان های صالح، ادله عقلی و نقلی مشروعیت زیارت، توسل جستن به اولیای الهی، تبرک جستن به آثار آنان، قایل شدن مقامات بلند معنوی برای ایشان، سوگند خوردن به غیر خدا، سوگند دادن خداوند

به حق بندگان، اهدای خیرات و هدایا به مردگان و طلب شفاعت نمودن از اولیای الهی را بیان کرده است.

این کتاب در سال ۱۳۹۵ توسط انتشارات توحید در ۴۴۰ صفحه چاپ و منتشر شده است.

ص: ۱۵۶

عنوان کتاب: در جستجوی حقیقت

پدیدآورنده: علیرضا روزبهرانی بروجردی

و مشخصات نشر: انتشارات مرکز مدیریت حوزه علمیه قم، سال ۱۳۸۹، قم

این کتاب که در نه فصل سامان یافته، درباره فرقه ضاله بهائیت به عنوان فرقه ای است که تاریخش مملو از تاریکی و وابستگی بوده و آموزه هایش سراسر سفسطه و مغالطه آشکار است.

فصل اول به بررسی فرقه شیخیه می پردازد و در فصل دوم از بایبه و زندگی و تفکرات سید علی محمد باب و برخی از بزرگان این فرقه سخن می گوید.

فصل سوم کتاب درباره بهائیت و زندگی و احوالات میرزا حسینعلی نوری است و در فصل چهارم به نقد و بررسی اعتقادات بهائیان پرداخته شده است.

تعالیم دوازده گانه بهائیت، وحدت عالم انسانی، تشکیل دادگاه بین المللی، مداخله نکردن در امور سیاسی، ترک تعصبات جاهلیت، تساوی حقوق زن و مرد، صلح عمومی، تعدیل معیشت عمومی و رفع مشکلات اقتصادی جهان بشری، محتاج نفعات روح القدس، تعلیم و تربیت عمومی و اجباری، الفت و محبت در دین، مطابقت دین با علم و عقل نیز از مطالب مهم فصل پنجم این کتاب است. فصل ششم نیز سیری کوتاه در احکام بهائیت و احکامی چون

ص: ۱۵۷

طهارت، وضو، نماز، روزه، حج، حقوق شرعی، ازدواج، طلاق، نمونه های از حدود و.. را بررسی می کند و در فصل هفتم به نظام و تشکیلات اداری این فرقه اشاره دارد و رابطه بهائیت و سیاست، رابطه بهائیت با استعمار، روسیه، انگلیس، اسرائیل، به نقش بهائیت در کشور ایران در دو دوره پهلوی و جمهوری اسلامی در فصل هشتم مورد بررسی قرار گرفته است.

این کتاب در ۳۱۲ صفحه از سوی انتشارات مرکز مدیریت حوزه علمیه قم در سال ۱۳۸۹ منتشر شده است.

ص: ۱۵۸

مشخصات نشر: بنیاد فرهنگی حضرت مهدی موعود، سال ۱۳۸۹، تهران

این کتاب که با مقدمه مؤلف در انتقاد از مدعیان نیابت از ائمه علیه السلام آغاز شده، در هشت بخش به بررسی عوامل پیدایش مهمترین فرقه های نوپدید دو قرن اخیر یعنی: شیخیه، بابیه، بهائیه، قادیانیه و مهدویون و همچنین فرقه های معاصری که بعد از جمهوری اسلامی با استفاده از فضای معنوی ایران شکل گرفته اند، می پردازد و عوامل گرایش به آنها را تحلیل می کند.

بخش اول، در دو فصل، بعد از بیان منظور از واژه های «زمینه ها، فرهنگی، سیاسی و اجتماعی»، انگیزه انتخاب موضوع، ضرورت بحث درباره آن و پیشینه موضوع، تاریخچه کوتاه مدعیان مهدویت و نیابت در دو قرن اخیر در ایران، هند، پاکستان و سودان را به طور مختصر بررسی کرده است.

بخش دوم درباره شیخیه کرمانیه و خصوصیات مدعیان آنها است و در بخش سوم، پس از ذکر زندگینامه علی محمد باب و برخی ادعاها درباره حسینعلی بهاء (مؤسس بهائیت)، عوامل و زمینه های گرایش مردم به مدعیان بابیه و بهائیه را برشمرده است. ۱ بخش چهارم، به زمینه های گرایش به «قادیانیه»، و زندگی نامه

مؤسس این فرقه اختصاص دارد.

بخش پنجم از ادعاهای غلام احمد، سوء استفاده از متون دینی یا منابع تاریخی و نیز نقش استعمار و فرهنگ غربی در جریان قادیانی و نیز مهدی سودانی سخن می گوید.

بخش ششم درباره ادعاهای برخی از مدعیان دهه های قبل و پس از انقلاب است و بخش هفتم و هشتم به پژوهش میدانی، جمع بندی و تحلیل نهایی اختصاص دارد.

بنیاد فرهنگی حضرت مهدی موعود با این کتاب را در سال ۱۳۸۹ در ۲۴۰ صفحه منتشر کرده است.

ص: ۱۶۰

عنوان کتاب: محاکمه و بررسی در عقائد و احکام و آداب و تاریخ باب و بهاء

پدیدآورنده: سید حسن مصطفوی

مشخصات نشر: مرکز نشر آثار علامه مصطفوی، سال ۱۳۸۶، تهران

کتاب محاکمه و بررسی در عقاید و آداب و تاریخ باب و بهاء، شامل جستارهایی است که در شناخت عقاید و افکار بهاییان که گاه رنگ و روی تاریخی هم به خود می‌گیرد. نویسنده در نگارش این کتاب فقط از کتابها و نوشته‌های خود با بیان و بهاییان به عنوان مدرک استفاده کرده و در تألیف کتاب از نزدیک به هفتاد کتاب گروه یاد شده بهره برده است. او در آغازین جلد کتاب ده اصل کلی و اساسی را که دین مقدس اسلام بر آنها استوار است، مورد بحث و بررسی قرار داده تا با اثبات آنها تزلزل فرقه‌های ساختگی را عیان سازد.

در جلد دوم، تاریخ و آداب فردی و احکام و حدود مسلک باب و بها نقل شده است. جلد سوم نیز علاوه بر مباحثی درباره توحید و نبوت، به مباحث اجتماعی و فقهی فرقه یاد شده اختصاص دارد.

این کتاب در سه جلد، به همت مرکز نشر آثار علامه مصطفوی در سال ۱۳۸۶ منتشر شده است.

ص: ۱۶۱

این کتاب مجموعه مباحثی از حضرت آیت الله مصباح یزدی در جلسات مختلف درباره عرفان است که توسط حجت الاسلام والمسلمین آقای محمدمهدی نادى قمی با هدف ارایه تصویری روشن از عرفان اسلامی و مشخصه های اساسی آن، در ۵ فصل تدوین و نگارش یافته است.

در فصل نخست این نوشتار به کلیاتی درباره عرفان از قبیل انواع تمایلات انسانی و توضیح خودشکوفایی و ناخودشکوفایی آنها، تمایلات عرفانی به عنوان تمایلات اصیل آدمی، پاسخ به پرسش هایی چون: عرفان چیست؟ عارف کیست؟ و نیز شرح رابطه عرفان با فلسفه، عقل، و شرع پرداخته شده است.

در فصل دوم این کتاب که به مسأله تحریف و انحراف در آموزه های عرفانی اختصاص یافته، مباحثی چون: منشأ تحریف و انحرافات، تحلیل عوامل انحراف در عرفان، استعمار و عرفان سازی و ترویج صوفی گری، مورد بحث قرار گرفته است.

در فصل سوم ضمن بحث درباره شاخصه های عرفان اسلامی، به پیشینه عرفان در جوامع انسانی، تبیین شاخصه های عرفان

صحیح

بر مبنای تحلیل عقلی و ویژگی های عرفان اسلامی در کتاب وسنت پرداخته شده، و پس از ارائه پاسخ هایی از امام باقر و امام صادق علیهما السلام به سؤال متعارض یا متقارب بودن دو بعد مادی و معنوی انسان، امام خمینی (رضوان الله علیه) به عنوان تجسمی از عرفان راستین معرفی شده و از مسایلی هم چون رجوع به آموزه های عرفانی دیگر مکاتب، عدم انحصار عرفان در روحانیت، و همه جانبه بودن سیر عرفانی سخن به میان آمده است.

در فصل چهارم، راه صحیح نیل به مقامات عرفانی معرفی شده است. در این فصل ابتدا ضمن اشاره به شناخت راه صحیح با استفاده از عقل و نقل و با تأکید بر لزوم رجوع به اهل بیت:، به موانع مهم سیر الی الله اشاره شده است. مراحل سیروسلوک، مشارطه، مراقبه و محاسبه، مراحل مراقبه، ذکر و جایگاه آن، و نماز و راز خیرالعمل بودن آن از مباحث مطرح شده در این فصل است.

در پایان، این کتاب در فصل پنجم به بررسی مسأله کشف و کرامت پرداخته است. حقیقت کشف و مکاشفه، کرامت و حقیقت و ماهیت آن، عرفان حقیقی و سیر و سلوک، و نیاز به استاد از دیگر مباحث پایانی این نوشتار است.

چاپ پنجم این کتاب را انتشارات مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره) در ۳۵۲ صفحه در سال ۱۳۹۵ روانه بازار نشر نموده است.

عنوان کتاب: درآمدی بر عرفان حقیقی و عرفانهای کاذب

پدیدآورنده: احمد حسین شریفی

مشخصات نشر: انتشارت پرتو ولایت، سال ۱۳۹۲، قم

موضوع کتاب، مسئله عرفان‌ها و معنویت‌های نوظهور و معنویت‌های سکولارولبرالیستی است و هدف از تدوین آن، بیان شاخصه‌ها و ویژگی عرفان حقیقی و تمایزات آن از عرفانهای کاذب بوده و کوشیده شده است محورهای مشترک عرفانهای کاذب را، با نمونه‌هایی از رایج‌ترین آنها، استخراج کرده و به نقد و بررسی آنها پرداخته شود.

این کتاب مشتمل بر شش فصل است. فصل نخست با عنوان «کلیات» ضمن تبیین معنای مورد نظر، از واژه‌هایی همچون عرفان، تصوف، معنویت، عرفان دینی و عرفان سکولارو عرفان حقیقی و عرفان کاذب، به بررسی برخی از مهم‌ترین علل و عوامل روی آوری بشر جدید به معنویت و عرفان و دین پرداخته است.

در فصل دوم با عنوان شاخصه‌های عرفان حقیقی به شاخصه‌هایی از قبیل «قرب الهی به عنوان هدف غایی»، «عدم مخالفت با عقل»، «مطابقت با شریعت»، «هماهنگی با فطرت انسانی»، «توجه به همه ابعاد

زندگی انسان» و «تصحیح نسبت دنیا و آخرت» اشاره شده است.

فصل سوم درباره «مشخصه‌های عارفان حقیقی» است که با استناد به آیات و روایات و سنت و سیره پیامبر اکرم و امامان معصوم علی‌التانا ویژگی‌هایی برای عارفان حقیقی ذکر شده است.

ص: ۱۶۴

فصل چهارم به «بررسی و نقد شاخصه های عرفانهای کاذب» می پردازد.

فصل پنجم با عنوان «مشخصه های عارفان کاذب» به بیان برخی از

ویژگی های مدعیان دروغین، به ویژه مشخصه های رفتاری و اندیشه ای آنان، پرداخته است.

فصل ششم و پایانی این کتاب به بررسی نقش سیاست مداران و

قدرتمندان در ترویج معنویت های کاذب و دروغین و همچنین راههای مقابله با این جریان ها می پردازد.

این کتاب ۳۵۲ صفحه ای به همت انتشارت پرتو ولایت در سال ۱۳۹۲ منتشر شده است.

ص: ۱۶۵

این کتاب در چاپ های قبلی با عنوان «از کوی صوفیان تا حضور عارفان» منتشر می شد؛ اما در چاپ چهارم به «در کوی صوفیان» تغییر نام یافت. مؤلف این اثر در خانواده ای شیفته و خدمتگذار به آل رسول پا به عرصه وجود نهاد. ایشان از همان دوران کودکی با حضور نزد اشخاصی همچون شمس العرفاء، شیخ عبدالحسین ذوالریاستین (مونس علیشاه)، حاج محمد حسن مراغه ای (محبوب علیشاه)، شیخ محمد حسن گنابادی (صالح علیشاه)، حاج مطهر علیشاه و سلطان حسین تابنده (رضا علیشاه)، با تمام مبانی اعتقادی و خانقاهی صوفیه آشنا شد تا این که عنایت و هدایت الهی چراغ راهش شد و از کوی صوفیان به حضور عارفان راه یافت و خود شمع جمع سوته دلان گردید.

این کتاب به صورت فصل بندی نگارش نشده است؛ ولی با بهره گیری از منابع دست اول و معتبر به چستی و عوامل پیدایش تصوف، انحرافات صوفیه و برخورد فقهاء با آنها، تبیین و تحلیل فرقه های صوفیه همچون ذهبیه، نعمت الهی، مونس علیشاهی، صفی علیشاهی، کوثریه، شمسیه و گنابادیه پرداخته و آراء و عقاید آن ها و ادعای انتسابشان به اهل بیت بایر استان را نقد کرده است. از دیگر موضوعات مطرح شده در این کتاب می توان به مباحثی همچون: برخورد تصوف؛ اسلام، مقابله با اسلام، ارتباط تصوف با تشیع، عشریه در مقابل خمس، وارونه نویسی صوفیه، بدعت های صوفیان، بهره برداری صوفیه از ولایت، ادعای اجازه

از معصوم، بیعت در صوفیه، مهدویت نوعیه، قدرت های حاکم تقویت کننده ی صوفیه، بهره برداری استعمار از تصوف، حقوق بگیران انگلیس، صوفیه در مقابل ائمه و ... اشاره کرد.

چاپ هفتم این کتاب در ۵۵۰ صفحه توسط انتشارات راه نیکان در سال ۱۳۹۵ روانه بازار نشر شده است.

ص: ۱۶۷

هدف از نگارش این کتاب این است که در گام اول، نظام فکری و پیام عمده جریان های عرفانی را جمع بندی کند و در گام دوم، نقاط غیر قابل دفاع در مبانی یا نتایج سوء فردی و اجتماعی آموزه های آنان را برای مخاطب تبیین نماید.

این کتاب در دو بخش و هشت فصل سامان یافته است. بخش اول، فطرت در جغرافیای معنویت نام دارد و دارای سه فصل است: فصل اول، فطرت محجوب و معنویت ممسوخ؛ فصل دوم، بازکاوی تجربه عرفانی از منظر فطرت و فصل سوم، بررسی تطبیقی تجربه عرفانی در شش مکتب نام گرفته است. نویسنده در فصل سوم به بررسی تطبیقی شش مکتب عرفانی عرفان مسیحی و عرفان اسلامی، شمینیسیم، تائوئیسم، بودیسم و هندوئیسم پرداخته است.

بخش دوم، با نام معنویت گرایی پست مدرن، دارای پنج فصل است: فصل اول، تی. ام نمونه ای از عرفان پست مدرن؛ فصل دوم، عشق و معنویت در اندیشه اوشو؛ فصل سوم، افسانه معنویت در آثار کوئیلو؛ فصل چهارم، فالون دافا معنویت بدن گرا و فصل پنجم، دنیای اسرارآمیز اوهام در عرفان سرخ پوستی این کتاب در سال ۱۳۹۰ از سوی انتشارات پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی در ۴۰۰ صفحه منتشر شده است.

یکی از چیزهایی که ما امروز خیلی احتیاج داریم، برنامه های مطالعاتی برای قشرهای مختلف است مجموعه ی متصدیان امر کتاب روی این مسئله باید کار جدی بکنند؛ در بخشهای مختلف، برای قشرهای مختلف، به شکلهای مختلف، با تنوع متناسب، سیر مطالعاتی درست کنند ..

بیانات مقام معظم رهبری (مدظله العالی) در دیدار مسئولان کتابخانه ها و کتابداران ۱۳۹۰/۴/۲۹

قم ، انتهای بلوار پیامبراعظم (جمکران)، مجتمع دارالولایه، معاونت تهذیب و تربیت حوزه های علمیه

تلفن: ۰۲۵-۳۷۲۵۵۸۹۰

www.tahzib-howzeh.ir

dm.motahari@ismc.ir

انتشارات مرکز مدیریت حوزه های علمیه

ص: ۱۶۹

بسمه تعالی

هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ

آیا کسانی که می‌دانند و کسانی که نمی‌دانند یکسانند؟

سوره زمر / ۹

مقدمه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان، از سال ۱۳۸۵ هـ. ش تحت اشراف حضرت آیت الله حاج سید حسن فقیه امامی (قدس سره الشریف)، با فعالیت خالصانه و شبانه روزی گروهی از نخبگان و فرهیختگان حوزه و دانشگاه، فعالیت خود را در زمینه های مذهبی، فرهنگی و علمی آغاز نموده است.

مرامنامه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان در راستای تسهیل و تسریع دسترسی محققین به آثار و ابزار تحقیقاتی در حوزه علوم اسلامی، و با توجه به تعدد و پراکندگی مراکز فعال در این عرصه و منابع متعدد و صعب الوصول، و با نگاهی صرفاً علمی و به دور از تعصبات و جریان‌های اجتماعی، سیاسی، قومی و فردی، بر مبنای اجرای طرحی در قالب «مدیریت آثار تولید شده و انتشار یافته از سوی تمامی مراکز شیعه» تلاش می‌نماید تا مجموعه ای غنی و سرشار از کتب و مقالات پژوهشی برای متخصصین، و مطالب و مباحثی راهگشا برای فرهیختگان و عموم طبقات مردمی به زبان های مختلف و با فرمت های گوناگون تولید و در فضای مجازی به صورت رایگان در اختیار علاقمندان قرار دهد.

اهداف:

۱. بسط فرهنگ و معارف ناب ثقلین (کتاب الله و اهل البیت علیهم السلام)
۲. تقویت انگیزه عامه مردم بخصوص جوانان نسبت به بررسی دقیق تر مسائل دینی
۳. جایگزین کردن محتوای سودمند به جای مطالب بی محتوا در تلفن های همراه، تبلت ها، رایانه ها و ...
۴. سرویس دهی به محققین طلاب و دانشجو
۵. گسترش فرهنگ عمومی مطالعه
۶. زمینه سازی جهت تشویق انتشارات و مؤلفین برای دیجیتالی نمودن آثار خود.

سیاست ها:

۱. عمل بر مبنای مجوز های قانونی
۲. ارتباط با مراکز هم سو
۳. پرهیز از موازی کاری

۴. صرفا ارائه محتوای علمی

۵. ذکر منابع نشر

بدیهی است مسئولیت تمامی آثار به عهده ی نویسنده ی آن می باشد .

فعالیت های موسسه :

۱. چاپ و نشر کتاب، جزوه و ماهنامه

۲. برگزاری مسابقات کتابخوانی

۳. تولید نمایشگاه های مجازی: سه بعدی، پانوراما در اماکن مذهبی، گردشگری و...

۴. تولید انیمیشن، بازی های رایانه ای و ...

۵. ایجاد سایت اینترنتی قائمیه به آدرس: www.ghaemiyeh.com

۶. تولید محصولات نمایشی، سخنرانی و...

۷. راه اندازی و پشتیبانی علمی سامانه پاسخ گویی به سوالات شرعی، اخلاقی و اعتقادی

۸. طراحی سیستم های حسابداری، رسانه ساز، موبایل ساز، سامانه خودکار و دستی بلوتوث، وب کیوسک، SMS و...

۹. برگزاری دوره های آموزشی ویژه عموم (مجازی)

۱۰. برگزاری دوره های تربیت مربی (مجازی)

۱۱. تولید هزاران نرم افزار تحقیقاتی قابل اجرا در انواع رایانه، تبلت، تلفن همراه و... در ۸ فرمت جهانی:

JAVA.۱

ANDROID.۲

EPUB.۳

CHM.۴

PDF.۵

HTML.۶

CHM.۷

GHB.۸

و ۴ عدد مارکت با نام بازار کتاب قائمیه نسخه :

ANDROID.۱

IOS.۲

WINDOWS PHONE.۳

WINDOWS.۴

به سه زبان فارسی ، عربی و انگلیسی و قرار دادن بر روی وب سایت موسسه به صورت رایگان .

در پایان :

از مراکز و نهادهایی همچون دفاتر مراجع معظم تقلید و همچنین سازمان ها، نهادها، انتشارات، موسسات، مؤلفین و همه

بزرگوارانی که ما را در دستیابی به این هدف یاری نموده و یا دیتا های خود را در اختیار ما قرار دادند تقدیر و تشکر می
نماییم.

آدرس دفتر مرکزی:

اصفهان - خیابان عبدالرزاق - بازارچه حاج محمد جعفر آواده ای - کوچه شهید محمد حسن توکلی - پلاک ۱۲۹/۳۴ - طبقه
اول

وب سایت: www.ghbook.ir

ایمیل: Info@ghbook.ir

تلفن دفتر مرکزی: ۰۳۱۳۴۴۹۰۱۲۵

دفتر تهران: ۰۲۱ - ۸۸۳۱۸۷۲۲

بازرگانی و فروش: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

امور کاربران: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

مرکز تحقیقات رایانگی

اصفهان

گامی

WWW

برای داشتن کتابخانه های تخصصی
دیگر به سایت این مرکز به نشانی

www.Ghaemiyeh.com

www.Ghaemiyeh.net

www.Ghaemiyeh.org

www.Ghaemiyeh.ir

مراجعه و برای سفارش با ما تماس بگیرید.

۰۹۱۳ ۲۰۰۰ ۱۰۹

